

V menn

UKE 35 29. AUGUST 2025 kr 99

THE
SCANDALOUS
SCANDINAVIAN

Dansk journalist og skjønnhet

FORFØRTE

HITLER OG KENNEDY

Ozzys beste

TRUE CRIME

Elskelige Annie Olsvik
**HUGGET I HJEL
AV ASYLSØKERE**

TEST

**CUPRA TAVASCAN/
BORN**

REISE

Gresk perle
**DEN BITTELILLE,
VIDUNDERLIGE ØYA**

UKEBLADER bc 005 041

7 023067 500057 50041

nr. 41 2025 www.vimenn.no

REPORTASJER

6 Giganten i Bøverdalen

Sagasøylen i Bøverdalen er blant verdens høyeste søyler. Den skulle stått i Oslo, men et NS-medlemskap kom i veien.

12 Farlig sikkerhet

Sikkerhetstiltak skal gjøre oss tryggere, men driver oss til vanvidd. Regler, forbud og krav begrenser livene våre i stadig større grad.

24 Soldater mot landsmenn og ... hyttefolk?

Det kan være forbløffende fristende å bruke soldater i uniform mot opprørske eller motvillige landsmenn, slik Trump gjorde i sommer. Bare spør kommunetopper i Hallingdal.

32 Arkivgull: Da Hamburg druknet

Dikene brast, og helvete var løs. Overalt, fra vinduer og tak, hørtes desperate rop om hjelp.

38 Flyvende beist

Bombeflyet B-1B Lancer har besøkt Norge, oppgradert og mer dødelig enn noen gang.

44 Sjarmerte Hitler og Kennedy

Mektige menn falt pladask for den danske skjønnheten Inga Arvad.

54 Prosjektet som krasjlandet

Under den kalde krigen drømte Canada om å bygge verdens beste jagerfly. Så fikk en «drittsekk» se regningen.

64 True Crime: Rovmordet på Annie

Haugesund-kvinnen viet livet sitt til Frelsesarmeens arbeid, men fikk selv en brutal endelikt.

70 Biltest: Cupra

Det minst kjente av de fire bilmerkene i VW-gruppen er også det mest sportslige. Sjekk testen av de to modellene det satses på i Norge.

76 Reise: Santorini

Er den greske øya alle vil til egentlig litt oppskrytt? Vi har sjekket for deg.

I DENNE UKENS VI MENN ...

...kan du lese resultatet av uventet motbør jeg opplevde i sommer: Da jeg skulle lage reportasjen om nattevakten i hangaren på Gardermoen i sommer (på trykk 1. august), ble jeg først nektet adgang. Avinor ville ikke utstede adgangskortet jeg trengte for å komme innenfor gjerdet der strenge sikkerhetsregler gjelder.

Var jeg en sikkerhetstrussel?

Nei. Ad omveier fikk jeg høre at myndighetene ville rydde opp i en intern praksis på flyplassen: For mange midlertidige adgangskort var i omløp.

Jeg fikk adgang til slutt. Du fikk lese om ekte sikkerhetstiltak. Nå kan du lese om sikkerhetstenkning på skummelt spor.

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

« I begynnelsen av august landet noen spesielle gjester på Ørland flystasjon. Det dreide seg om flere amerikanske bombefly av typen B-1B Lancer.

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt

75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå

578 l bagasjerom

MÅ SES OG
PRØVES!

Lanseringskampanje kun

469.900,-

Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

INNHOOLD

FASTE SIDER

- 10 Sløseriombudsmannen**
Norge sender bistandspenger til DR Kongo – som sponser FC Barcelona.
- 20 Blinkskudd**
Flyvende tallerken-sky.
- 22 Yans 10 på topp**
Ozzy Osbournes mest populære låter.
- 23 Og så ble det skjenk**
Vikingenes svar på helgefylla.
- 30 Grafikk**
Brå død-syndrom rammer Putins motstandere.
- 42 Ny viten**
Eldre bør gå raskere for å leve lengre.
- 50 Quiz**
Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.
- 51 Kryssord**
Vinn én million med flax!
- 52 Sudoku**
Ukens hjernetrim.
- 53 TimeOut**
Skråblikk på verden.
- 60 Kule sider**
Ukens vitser og striper. Lunch, Pondus m.fl.
- 76 Reisemix**
Hopp av reisen på Island!
- 82 Neste uke**

10

... vår støtte gjør det mulig for myndighetene å drysse offentlige midler over morsommere ting – som fotball-sponsing.

42

22

LEDER

Norsk teselskap

Vi har sett det i USA, Tyskland, Sverige – og mange andre land: Polariseringen mellom ytre høyre og ytre venstre øker. I Norge er vi foreløpig forskånet for de store bataljene. Antakelig er det oljepengene som hjelper oss med det.

Når de politiske ytterkantene utvides, spiser de seg inn i det rommet i sentrum, der hvor alle godtar meningsmotstanderne sine.

De harde frontene både i Tyskland, England og USA ender rett som det er i gateslag, for hvis motstanderen er uenig med deg, er han enten en kommunist/anarkist eller en fascist.

Ofta er det de senere års masseinnvandring som er konflikt-punktet. Deltakerne kaster paroler som «Jeg er mer redd for fascister enn ulovlige innvandrere!» og «Reis hjem!» i hodene på hverandre.

I Norge mener f. eks. Rødt at vi skal utvide asylinstituttet, mens FrP vil avvikle det.

Men de klarer å diskutere spørsmålet uten neseblod.

La oss håpe at norske politikere – og velgere – fortsetter med en danner, men ærlig offentlig samtale – det er grunnlaget for ethvert liberalt demokrati.

Redaktør:
Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 140 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klubb.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere dannede selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no

W REDAKSJONEN

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com

Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på **bladkiosken.no**
På **minside.egmont.no** kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: **abo-vm@egmont.com**
Fint om du har ditt kundenummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:
Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:
Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:
Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:
Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

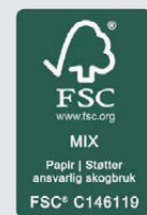
UTGIVER:
Story House Egmont
ISSN 0042-4951
Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling,
annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT

VERDENSNYHET!

e VITARA

PRIS OG AVGIFTSVINNER
FIREHJULSTREKK 2025

Elektrisk SUV med firehjulstrekk Som skapt for norske forhold

Avansert ALLGRIP-e 4x4 inkl. i prisen
Fire kjøremodus inkl. Trail-mode
412km WLTP rekkevidde
Suzuki Connect App
40/20/40 Justerbart baksete
Opptil over 500 l bagasjerom
Høy bakkeklaring
Les mer på suzuki.no

Leasing

1.995,-* pr mnd

Introduksjonspris

e VITARA ALLGRIP-e 4X4 fra kun 334.500,-

SNOWTRAIL-UTSTYRSPAKKE INKLUDERT I PRISEN

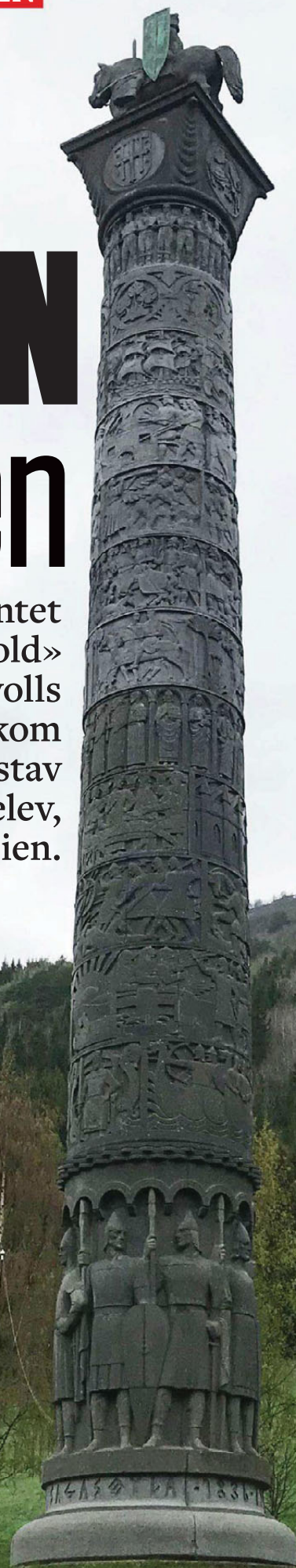
19 tommer mørke aluminiumsfelger • 10-veis elektrisk justerbart førersete • Ambient stemningsbelysning • Adaptive fjern- og hovedlys
Ikonisk 3-point led matrix • Trådløs mobillading • Stemmestyring • INFINITY by Harman lydsystem med subwoofer • Oppvarmet ratt & frontrute • 10.25-tommers skjerm & 10.1-tommers senter skjerm • Apple Carplay og Android Auto • 360 graders kamera

*Suzuki e VITARA Allgrip-e 4x4 Basecamp 1.995,- pr. mnd. inkl. mva. Egenkapital kr 100.000,-. Etableringsgebyr 5.225,-.
Rente 6,49%. Effektiv rente 6,7%. o/10 år. Totalt kr. 177.741,-. Frakt, klargjøring, metallic lakk og vinterhjul kommer i tillegg.

GIGANTEN i Bøverdalen

Det 34 meter høye monumentet
«Fra Hafrsfjord til Eidsvold»
skulle egentlig tronet på Eidsvollss
plass foran Stortinget. Men så kom
NS-medlemskapet til Gustav
Vigeland's dyktigste elev,
Wilhelm Rasmussen, i veien.

OSLO BYARKIV

Tekst: Martin Jansen

et opprop i bladet «Statsborgeren. En tidende for Norges vel» i mai 1836 etterlyste Henrik Wergeland et minnesmerke over Grunnloven. Noe mer konkret arbeid rundt et mulig monument ble imidlertid ikke iverksatt grunnet diplomatiske hensyn til svenskene.

Men tanken levde videre, og 17. mai 1881 startet en pengeinnsamling for et nasjonalmonument. En ansvarlig komité ble nedsatt og en konkurranse utlyst. Gustav Vigeland var blant kunstnerne som sendte inn forslag, men forslaget ble vraket.

SAGASØYLEN:

Eidsvollsmonumentet har siden 1992 stått som Sagasøylen på Elveseter hotell i Bøverdalen. Den enorme søylen tar for seg Norges historie, men billedhuggerens politiske sympatier skapte hindringer for formidlingen.

Målet var at monumentet skulle stå ferdig til hundreårsjubileet for grunnloven i 1914, men komiteen lyktes ikke med å bli enige.

Vigelands elev

Etter en reorganisering av komiteen, ble en ny konkurranse utlyst i 1924. Mange forslag kom inn. En begeistret komité falt for forslaget «Fra Hafrsfjord til Eidsvold». Monumentet skulle være en over 30 meter høy søyle med motiver fra Norges historie frem til 1814. Bak forslaget sto billedhugger Wilhelm Rasmussen, Gustav Vigelands mest begavede elev.

Høsten 1926 ble en modell i full skala reist på Eidsvollsplass foran Stortinget. Den hadde en løve på toppen, men senere endret Rasmussen mening: Han ville heller ha en rytter på toppen som skulle forestille Harald Hårfagre til hest.

Kritiske røster mente monumentet dermed ble en vikingsøyle i stedet for et Eidsvollmonument, men i 1935 bestemte Stortinget at søylen skulle settes opp på Eidsvoll plass med den form og fremtoning Rasmussen ønsket.

LØVE PÅ TOPPEN: En modell av Eidsvollmonumentet ble i 1926 oppført på Eidsvollsplass foran Stortinget. Den ferdige søylen kom aldri på plass. For først kom krigen og deretter opplysningene om billedhugger Wilhelm Rasmussen nazi-sympatier.

NS-medlem

Krigen satte en stopper for arbeidet med søylen. Og da det kom frem at Wilhelm Rasmussen hadde vært medlem av Nasjonal Samling siden 1933, var både han og søylen ille ute.

Rasmussen ble dømt til soning etter landssvikeroppgjøret i 1947. Blant annet ble hans deltagelse på NS-stevnet på Stiklestad trukket frem, samt at han laget utkastet til et Stiklestadmonument og en Quislingbyste. Monumentet «Fra Hafrsfjord til Eidsvold» var med ett blitt uspiselig for mange, og ble liggende gjemt, men ikke helt glemt på et lager på Skøyen i Oslo.

Driftig hotelleier

Hotelleier og motstandsmann Åmund Elvesæter ble kjent med Wilhelm Rasmussen etter at kunstneren hadde sonet ferdig

MARTIN JANSEN

UGLESETT: Nazi-sympatiene til billedhuggeren Wilhelm Rasmussen (t.v.) og kontakten med Vidkun Quisling bidro til at hans monument «Fra Hafrsfjord til Eidsvold» aldri ble reist foran Stortinget som planlagt.

straffen. De ble venner til tross for at de hadde stått på hver sin side under krigen.

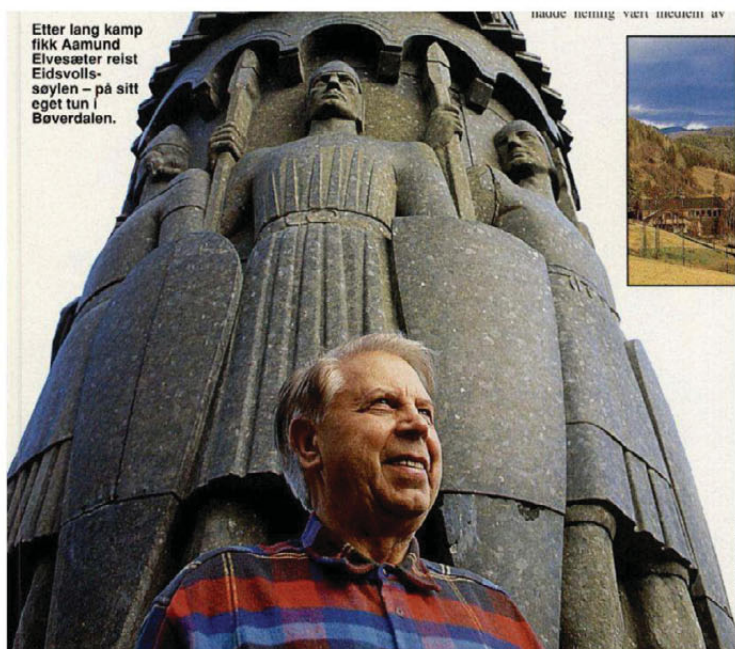
I 1994 ble nå avdøde Elvesæter intervjuet av Vi Menns Egil Ula-teig. Elvesæter fortalte om en ulykkelig Rasmussen som ofte snakket om søylen sin og som gråt når han snakket om søylens skjebne.

J.H. KÜHNHOLDT/WIKIMEDIA COMMONS

3240. Eidsvollsmonumentet, Oslo.

«... en nasjonal skandale.

Etter lang kamp fikk Åmund Elvesæter reist Eidsvolls-søylen – på sitt eget tun i Bøverdalen.

REDNINGSMANN: Nå avdøde Åmund Elvesæter reddet Eidsvollsmonumentet, og fikk det i 1992 reist som Sagasøylen ved sitt hotell i Bøverdalen.

Da Wilhelm Rasmussen døde i 1965, tok hotelleieren i Bøverdalen et personlig ansvar for å redde den digre søylen. En trettende kamp mot byråkratiet fulgte. Søylen var eid av Staten, og måtte således frigis av Stortingets presidentskap før noen ferdigstillelse og plassering var mulig.

Elvesæter ga seg ikke, og da Lillehammer ble tildelt OL, så han muligheten til å få søylen reist til lekene.

På ny støtte han på motstand, og forslaget hans ble avvist.

Nasjonal skandale

– Men jeg hadde grunn selv, oppe i Bøverdalen, sa Elvesæter til Vi Menn.

– Jeg hadde penger til å få søylen reparert og reist. Det var en nasjonal skandale, og jeg syntes jeg skyldte Wilhelm Rasmussen å få vist frem storverket hans til folket, sa Elvesæter i 1994.

Søylen ble ferdigstilt ved hjelp av betong, og ble i 1992 reist på Elvesæter hotell som Sagasøylen.

PÅ PRØVE: Modellen av Eidsvollsmonumentet rakk å stå lenge nok foran Stortinget til at søylen ble motiv for postkort.

SAGASØYLEN: Den enorme søylen tar for seg Norges historie.

Og der står den solid plantet – 7,5 meter nede i bakken.

Med sine 34 meter er Sagasøylen blant verdens høyeste søyler. Elvesæter skal ha brukt 2,6 millioner kroner av egen lomme for å redde monumentet, og da Vi Menn snakket med ham i 1994 snakket han engasjert om byråkratiet han hadde støtt på:

– Her løper Staten fra ansvaret sitt, år etter år. Jeg bruker av mine egne penger for å redde dette store kunstverket fra ødeleggelse. Men vet du hva de da gjør? De krever meg for moms!

Kilder: Historiker Unn Hovdhaugen og Vi Menn arkiv

Engr. J.H. Kienholdt v/s.

MARTIN JANSEN

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Norsk bistand til Barcelona-fiffen

Norske bistandsmillioner frigjør Kongos myndigheter til å sponse det spanske fotballeventyret Barcelona.

DEN AFRIKANSKE NASJONEN

Kongo skal sponse Barcelonas fotballag med hele 112 millioner kroner årlig de neste fire årene. Samtidig ga norske skattebetalere Kongo 237 millioner kroner i bistand i fjor. Den norske bistanden går riktignok ikke direkte til myndighetene i Kinshasa, men vår støtte gjør det mulig for myndighetene å drysse offentlige midler over morsommere ting – som fotball-sponsing.

Den demokratiske republikken Kongo – som er det offisielle navnet – er et av verdens fattigste og mest underutviklede land. BNP per innbygger er svært lav, med en estimert gjennomsnittlig årssinntekt på ca. 650 amerikanske dollar. I fjor høst meldte FN at én av fire innbyggere stod i fare for «akutt hungersnød», mye på grunn på grunn av at rundt hundre væpnede grupper kjempet om makt og naturressurser rundt i landet.

LANDET SOM LIGGER helt nede på en 163. plass (av 180) på korrupsjonsindeksen til Transparency Internationals, skal altså sponse fotballaget til Barcelona. For å tiltrekke seg turisme! Blir en langhelig i Goma, som nylig ble overtatt av M23-militsen, den nye

reiseslageren til spanjolene? Kanskje inkludert en svipptur til en av nabobyene som styres av andre gjenger?

Også delene av landet som styres av de «offisielle» myndighetene, gjennomsyres av korrupsjon, kriminalitet og konflikter. Hverdagen er alt fra småbestikkelser til storskala underslag, nepotisme og smugling av landets naturressurser. DR Kongo kan friste med en av verdens mest langvarige og blodige væpnede konflikter, særlig i de østre delene av landet, noe som har tvunget millioner av mennesker på flukt.

IKKE BARE-BARE, med andre ord. Landet trenger hjelp. Rause Norge bidro altså med 237 millioner kroner i 2024, på vegne av oss skattebetalere. Midlene er ørmerket Kongo – og eventuelle multinasjonale prosjekter som foregår i landet.

Pengene sendes ikke direkte til myndighetene, men via tredjeparts-aktører og humanitære organisasjoner. Midlene brukes på ren nødhjelp, miljø- og energi-arbeid, styresett-forbedringer, på det sivile samfunnet generelt og på konfliktforebygging, noe helse og sosial, samt produksjon/handel og utdanning.

UD VIL IKKE TALLFESTE

– Norske skattepenger går ikke til å sponse FC Barcelona. Norske bistandsmidler som brukes i DR Kongo, kanaliseres gjennom norske og internasjonale organisasjoner, FN og andre multilaterale organisasjoner, forteller pressetalsperson Ingeborg Gloppen Johnsen til Nettavisen.

Johnsen kan imidlertid ikke tallfeste hvor mange skattekroner som vil gå til Kongo i den fire år lange avtaleperioden med Barcelona.

– Støtte til humanitær hjelp og utvikling i DR Kongo blir besluttet gjennom de årlige budsjettprosessene og gjennom forvaltningen av norske bistandsmidler som Norad har ansvar for, forteller hun og fortsetter:

– Derfor er det ikke mulig å si nå hvor mye penger som skal brukes på tiltak i DR Kongo de neste fire årene. (Nettavisen, 6. august 2025)

EUROPA PRESS/ABACA/NTB

ALEXIS HUGUET/AFP/NTB

DAGLIG LIV I GOMA: Ikke så lett for Barcelonas stjernegalleri å fremme fotball, idrettskultur og fred i Kongo, når man risikerer å bli plaffet ned av M23.

TERJE PEDERSEN/NTB

FOTBALLSPONSING: Utenriksdepartementet er helt klar på å ikke en eneste norsk bistandskrone går til Barcelonas fotballmillionærer. Her utenriksminister Espen Barth Eide utenfor Camp UD.

SPONSERNES PARADIS: Kongos korrupte politikere gleder seg til å se alle stjernene, med Lamine Yamal i spissen, på Camp Nou de neste fire årene. Champagne blir det også.

Da myndighetene i Kongo tydelig tar ganske lett på det vi i Norge mener er viktige samfunnsoppdrag, sier det seg selv at vår bistand virkelig gjør en forskjell. Men at utenlandsk bistand tar ansvar for infrastruktur og velferdstilbud, gjør det samtidig veldig fristende for politikerne å bruke egne, begrensede ressurser på noe gøy. Dermed blir det jo i praksis slik at bistandsmidlene strømmer inn på den ene siden av samfunnet, mens tilsvarende summer hentes ut på den andre siden av korrupte politikere.

Og de kongolesiske topp-politikere kunne neppe funnet noe gøyere enn VIP-billetter til Barcelonas kamper. Business Class fra Kinshasa, limousiner til Camp Nou, champagne i loungen. Alt dette og mer til, takket være blant annet norsk bistand.

FC BARCELONA har signert en sponsoravtale med DR Kongo som innebærer at den spanske klubben skal motta hele 448 millioner kroner over en periode på fire år. Klubbens førstelag kommer å bruke treningstøy med tek-

sten «R.D. Congo – Coeur d’Afrique» (Kongo – Afrikas hjerte). Barcelona skal også bidra til å fremme fotball, idrettskultur og fred i Kongo. Det fremkommer ikke hvordan eller hvor dette skal skje, i det svært lite trygge landet.

DET SKAL BYGGES et slags opplevelsessenter tilknyttet Camp Nou. Bygningen får navnet «House of the DRC», og skildres slik på klubbens hjemmeside:

«Det blir en opplevelsesbasert utstilling som skal ønske besøkende til arenaen velkommen, og

vise det kulturelle mangfoldet og idrettstradisjonen i Kongo – med målet om å styrke båndene til det sentralafrikanske landet».

Vakkert. Kongos korrupte politikere og byråkrater har virkelig fire gode år å se frem til. Problemene hjemme tar jo utenlandske bidragsytere som Norge seg av.

I Norge burde vi vel snart ta diskusjonen. Vestlige bistandsmidler drifter i praksis landet, politikerne bruker de offentlige midlene på gutteturer og annen gøy. Hvordan skal en slik nasjon lære å stå på egne ben?

TRUENDE SIKKERHET

Sikkerhetstiltakene gjør oss ikke bare trygge – de driver oss til vanvidd. Strengere regler, grenser, forbud og krav begrenser livene våre i stadig større grad. Og at alle er like nødvendige er ikke åpenbart.

Tekst: Lars-Erik Nygaard

19 menn visste de skulle dø da de gikk igjennom sikkerhetskontrollen på tre amerikanske flyplasser om morgenen 11. september 2001. De hadde selskap av 236 menn, kvinner og barn som ante fred og ingen fare.

De 19 hadde funnet en måte omgå sikkerhetstiltakene som hadde lullet millioner på millioner av flypassasjerer og en hel industri inn i en døs av trygghet: Flykapringer hørte 1970-tallet til, sa statistikken.

11. september 2001 lærte verden at det ikke var så trygt å fly som alle hadde trodd.

En hel industri – flyselskaper, reisebyråer, flyfabrikker, luft-havneiere og flere til – alle som hadde tjent stadig mer penger på luftfarten, gikk inn i sin største krise noensinne. Deres svar: Enda flere og enda strengere sikkerhetstiltak på flyplassene og enda strengere regler for lovlidige passasjerer som om ikke annet fikk hamret inn at sikkerhet – det var noe flyindustrien tok alvorlig.

Siden 911 har totalt tre mennesker mistet livet i flykapringer. På de 24 årene har kapringer knapt skjedd. Syv bomber har vært smuglet ombord i passasjerfly, den siste i 2016.

I hele verden.

Flere terrorangrep har vært forhindret, først og fremst av politi og etterretningstjenester lenge før terroristene kom frem til sikkerhetskontrollen på flyplassen.

Foreldet

De teknologiske fremskrittene, ikke minst innenfor sensorteknologi, skanning og kunstig intelligens har vært eventyrlige siden 2001. Siden 2019 har CT-skannere, kjent fra medisinen, vært i bruk på flyplasser i USA. Compu-

ERLEND AAS/NTB

I KØ FOR TRYGGHET:

Sikkerhetskontrollen på Gardermoen og andre norske flyplasser bruker gammel teknologi. Økonomiske årsaker og treghet i EU-systemet gjør at vi fortsatt står i kø, selv om tidsbesparende utstyr finnes og brukes i utlandet.

tertomografi er for lengst i stand til å skille vann fra sprengstoff og oppdage farlige gjenstander i lukket bagasje. I Europa har flyplass på flyplass installert CT-skannere. Frankfurt og London Gatwick er blant dem.

Men ingen i Norge. I sommer har vi fortsatt måtte stå i kø for å fylle plastbakke på plastbakke med jakker, belter, ryggsekker, toalettsaker, kameraer og pc-er – og kanskje fått beslaglagt både solkrem og brusflasker, for få å ta fly fra Gardermoen – om så bare til Haugesund eller Honningsvåg.

Brann-bruduljer

Sikkerhetstiltak er ikke bare trygghet. De er også uttrykk for makt og markeringsbehov.

– Sikkerhetstiltak som ingen klarer å forklare eller følge, gir dårlig sikkerhet, sier Roar Thon, fagdirektør for sikkerhetskultur i Nasjonal sikkerhetsmyndighet NSM.

Ikke alle sikkerhetstiltak er like lette å forstå:

Hvorfor var det ikke mulig å skru av lyset i klasserommene på ti Oslo-skoler der 2000 fotballspillere skulle sove nettene mellom hektiske kampdager under sommerens Norway Cup?

– Et skolebygg er jo opprinnelig tiltenkt undervisning, ikke overnatting, sa Norway Cups kommunikasjonssjef Hanne Mc Bride til Aftenposten.

Raskt kom ideen opp; lys-

SIKKERHET OG TRYGGHET

Sikkerhetseksperter skiller mellom «Security» – beskyttelse mot vilde handlinger, og «Safety» – beskyttelse mot ulykker og uhell.

– Å forstå behovet for security er grunnleggende for å etablere gode regler. Ellers bare leker vi sikkerhet, sier Roar Thon i Nasjonal sikkerhetsmyndighet NSM.

– Uansett hvor mye ressurser vi bruker på security, kommer noe til å skje. For det bestemmer trusselaktørene. Så er det viktig at vi er i stand til å forebygge mest mulig, oppdage og håndtere situasjonen når noe uønsket skjer og komme tilbake i normal drift etter slike hendelser.

HISTORISK: Kun 34 fly med mer enn 12 personer ombord ble kapret i årene fra 2005–2020. Den virkelig store nedgangen i antallet flykapringer i verden kom ikke etter 911-terroren, men sikkerhetstiltak innført på 1970-tallet. Kan politi- og sikkerhetsstyrkers dyktighet og effektivitet ha skremt terrorister like mye som sikkerhetskontrollen på flyplassene? Innfelt: Vi flyreisende blir sjekket for væsker, mens Richard Reid kom inn på flyet fra Paris til Miami med dynamitt i denne skoene (innfelt).

«Sikkerhetstiltak som ingen klarer å forklare eller følge, gir dårlig sikkerhet.

sensorer kunne dekkes til eller nødlyset skrus av om natten når det likevel var våkne vakter i skolebygget. – Ikke å anbefale, ifølge Oslo kommune.

– Vi mennesker er bygd for å ta snarveier, sier fagdirektør Roar Thon i NSM.

Mens boligkjøpere og -byggere fortviler over stadig høyere kostnader, presenteres jevnlig nye krav til sikkerhetstiltak i norske boligbygg. Bomberom, for eksempel. Ifølge Obos, vil sikkerhetstiltaket innebære ekstrakostnad på 100 000 kroner per nye leilighet.

Fagdirektør Odd A. Rød i Gjensidige forsikring kan ha røpet én intensjon bak nye, kostbare og omfattende sikkerhetstiltak.

GETTY IMAGES/ANADOLU

MORTEN HOLM/NTB

GAMLE REGLER: I oktober 2006 fortalte informasjonssjef Jo Kbro (t.h.) ved Oslo Lufthavn Gardermoen og luftfartsdirektør Heine Richardsen om de nye reglene for håndbagasje. Reglene gjelder fortsatt, selv om teknologien har gjort dem overflødige.

LETTVINT OG TIDS-BESPARENDE: CT-skannere ble installert på Miami International Airport våren 2019. Maskinen lager 3D-bilder av håndbagasjen og gjør at man kan oppdage sprengstoff eller andre forbudte gjenstander i bagasjen. I Norge må vi fortsatt pakke ut håndbagasjen, seks år senere.

Overfor Teknisk Ukeblad i 2008 uttrykte han at den nye Plan- og bygningsloven burde inneholde et påbud om sprinkleranlegg i nye boliger.

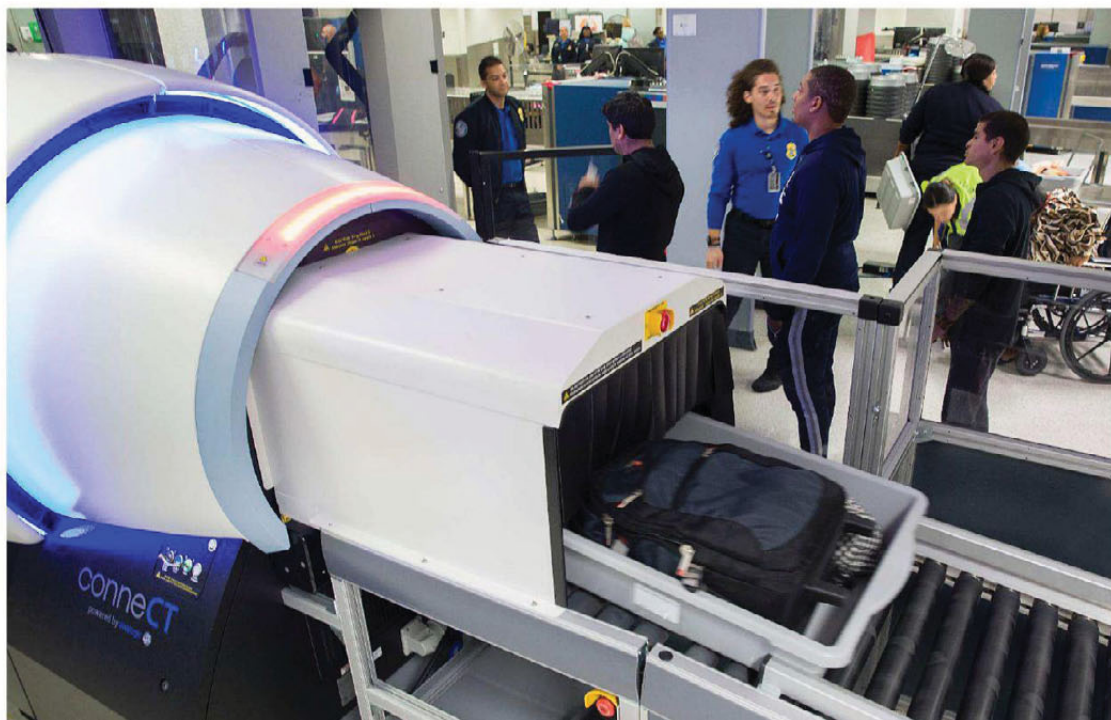
– Kommer det ikke, er jeg redd Ola nordmann ikke frykter brann nok, sa Rød til TU.no.

... Som om helseminister Bent Høie skulle ha sagt under pandemien at «Om vi ikke stenger ned samfunnet, er jeg redd Ola nordmann ikke frykter korona nok».

Gir makt

Hensynet til sikkerhet og trygghet trumfer verdier vi holder høyt i et fritt land. Inngripende tiltak kan settes i verk på kort tid, nesten uten diskusjon. For folk flest innebærer velmente «nullvisjoner» først og fremst høyere kostnader, køer, trengsel og begrensninger i livsutfoldelsen.

Krav om nye sikkerhetstiltak gir oppmerksomhet for særinteresser i samfunnet. Ikke sjelden følger lønnsomme arbeidsoppgaver for spesielle fagmiljøer.

JOE RAEDLE/GETTY IMAGES

TERJE BENDIKSBY / NTB

OVERVÅKES: Sikkerhetshensyn ligger bak monteringen av et voksende antall overvåkingskameraer. Kameratettheten kan gå på personvernet løs, personvern som er mye brukt begrunnelse for andre sikkerhetstiltak. Dette kameraet fanget opp episoden som endte med at en politimann ble tiltalt for vold på Kongsberg i 2023.

LARS-ERIK NYGAARD

STRAMMER INN: Politiets opptreden ute i felten blir stadig debattert. Inntil i sommer har medier ved selvsyn fått se hvordan politifolk jobber, som under denne trafikkkontrollen i Nedre Eiker. Nå har Politidirektoratet satt ned foten, angivelig av hensyn til personvern. Men har beslutningen andre årsaker også?

Makt i betydningen «å få noen til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort» kan oppleves berusende. Derfor er maktutøvelse i samfunnet underlagt lover, regler og demokratisk kontroll. Men når det kommer til sikkerhet, er fullmaktene vide og ansvaret spredd.

– Risikoen er alltid til stede for at sikkerhetstiltak blir brukt for å oppnå noe annet enn hensikten man påberoper seg utad, sier fagdirektør Roar Thon i NSM.

– I vår tid er vi avhengige av å kunne ha tillit til at smarte folk foretar gode avveininger. I Norge har vi tradisjon for samarbeid mellom myndigheter og fagmiljøer for å skape forståelse for risiko vi står overfor, påpeker professor Are Sydnes på institutt for teknologi og sikkerhet ved Universitetet i Tromsø.

Krevende

Sikkerhetstiltak skal helst være enkle å forstå, enkle å følge, gi beskyttelse for akkurat det man ønsker å beskytte seg mot, og helst ikke mer. Påbud om hjelm og vernesko er enkelt å forstå for blant folk som skal jobbe på et sted der tunge ting kan falle fra oven. Påbud som sikkerhetsbelte i bil likeså.

Mer krevende er å få forståelse for tiltak som skal beskytte andre: Hvorfor skal vi gjøre alt IT-avdelingen på jobben sier? Hvorfor skal vi ikke pakke powerbank i flybagasjen når pinsler forårsaket av mørke mobiltelefoner truer på lange flyturer? Hvorfor skal vi vaksinere våre barn av hensyn til dem som ikke vil eller kan vaksinere barna sine mot alvorlige sykdommer? Og hvorfor skal vi

SOMMERSCENE: Veiarbeid, nedsatt fart og lysregulering – men tilsynelatende ingen veiarbeidere. Statens vegvesen ba i sommer bilister ta mer hensyn. Ett problem er bilisters hastverk. Et annet er at mange ikke forstår hvorfor de må kjøre langsommere. – Om alle ser et skilt, men tror at noen har glemt å ta det ned, kan man ikke vente at folk skal følge skiltet, sier professor og ekspert i samfunnssikkerhet Are Sydnes (innfelt).

senke farten for veiarbeidere som ser ut til å være på sommerferie?

Trafikkfelle

I juli rapporterte Statens vegvesen at veiarbeidere årlig melder inn over 1000 farlige situasjoner.

– De fleste skyldes høy fart, sier fungerende divisjonsdirektør Cato Løkken i Statens vegvesen Drift og vedlikehold til Vi Menn.

Et årvisst sommerfenomen er senkede fartsgrenser begrunnet med veiarbeid. Like gjentagende er irritasjonen blant bilførere som opplever å kjøre kilometer

etter kilometer på veier med redusert fart – uten at en veiarbeider er å se.

– Om alle som ser et skilt tror at noen har glemt å ta bort skiltet, kan man ikke vente at folk skal følge skiltet, sier professor Are Sydnes.

– Når skilt står igjen, er det gjerne fordi vanlig sikkerhet ikke er ivarettatt, for eksempel på grunn av kanter eller rekkverk som ikke er ferdig fikset, forklarer Løkken i Statens vegvesen.

Likevel viser altfor mange trafikanter lite forståelse:

LARS-ERIK NYGAARD/UNIVERSITETET I TROMSØ

GÅR FOR LANGT?

I Norge har vi som utgangspunkt at risiko ikke bare negativt, men også en mulighet.

– Alle virksomheter er primært opprettet for å drive med noe annet enn sikkerhet og trygghet, sier Roar Thon i Nasjonal sikkerhetsmyndighet NSM.

– Alt vi gjør medfører en eller annen form for risiko. Vi kan ikke bruke opp alle pengene våre på sikkerhet, selv om alle virksomheter må ha et nivå av sikkerhet.

Han mener at sikkerhetstiltak kan bli konkurransefortrinn, ved at virksomheter som tar egen sikkerhet på alvor blir foretrukket når kunder velger leverandører med godt utviklet sikkerhet:

– Sikkerhetsarbeid har til hensikt å redusere risiko mest mulig. Gode sikkerhetstiltak gjør at virksomheter kan operere med høyere forretningsmessig risiko enn om de ikke har sikkerhetstiltak, sier han.

Thon advarer mot å gå for langt i sikkerhetens navn:

– NSM har for eksempel oppfordret til forsiktighet med videodelingstjenesten TikTok. Forsvaret svarte med å forby TikTok, og mistet muligheten til å bruke en viktig kanal for å nå ungdom de ønsker å rekruttere. Å være forsiktig er ikke det samme som å forby, presiserer han.

– Når de blir stoppet, er forklaringen ofte «skal bare rekke noe» – ferge, det grønne lyset eller slutten av køen foran, sier Løkken.

Også på bilfergene krangler mange bilister om sikkerhet. Forståelsen av at en ferge er en skål av stål som kan tippe rundt dersom vektfordelingen blir gal,

synes av og til å være begrenset, ifølge Løkken.

Verstefallstenkere

Sikkerhetstiltak skal og må i utgangspunktet klekkes ut av kvalifiserte verstefallstenkere.

Utfordringen deres er betydelig:

Verstefallstenkerne skal rykke

« **Risikoen er alltid til stede for at sikkerhetstiltak blir brukt for å oppnå noe annet.**

SIKKERHET: – Skriv heller opp alle dine passord på Internett i en notisbok du oppbevarer hjemme enn å bruke samme passord på alle nettjenester du bruker. Sannsynligheten for innbrudd hjemme er langt mindre enn konsekvensene av å bare bruke ett passord på nettet, sier Roar Thon i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (innfelt).

STARTUPSTOCKPHOTOS FROM PIXABAY/WIKIMEDIA COMMONS/OLE BERG-RUSTEN/NTB

LARS-ERIK NYGAARD/PAUL KLEIVEN / NTB

NORSK OG AMERIKANSK SIKKERHET: Alle badende blir kommandert i land når badevakten skal på do i South Lake utenfor New York City. I Flydalsjuvet ved Geiranger (t.h.) er det ingen vakter. I sommer etterlyste turister høyere gjerde og bedre advarsler. Stor fallhøyde var åpenbart ikke varsel nok.

oss ut av vår trygghetsdøs, men ikke så brutalt at vi blir vett-skremt. Vi skal forstå at sikkerhetstiltak er nødvendig, og vi skal forstå hvorfor vi som ikke opplever å være i fare, likevel skal rette oss etter sikkerhetstiltakene.

– Ved overregulering oppstår alltid fare for at flere bryter reglene, sier professor Are Sydnes.

– I vår tid har myndighetene vært drivkraft for å få frem forståelse for risikoen vi står overfor. Tiltak mange har oppfattet som overdrevne, har vist seg å være riktige. Men myndighetene er avhengig av tillit til at de ansvarlige foretar gode avveininger, sier Sydnes.

I Norge har vi den tilliten fortsatt. Men den er under press:

– Tilliten ble satt på prøve under covid, sier Sydnes.

– Vi fikk en viss debatt rundt en del tiltak, men oppslutning om tiltakene var stor – noe vi må berømme det politiske miljøet for,

som klarte å samle seg om tiltakene, sier Sydnes.

I ettertid har spørsmålene kommet: Var regjeringen for harde i klypa? Var mange av tiltakene ikke først og fremst sikkerhetstiltak, men tiltak for å skjule eller kompensere for dårlige forberedelser fra myndighetene side? Ofret Norge ungdomstiden, skolegangen og den psykiske helsen til en hel generasjon for å berge livet til en håndfull eldre mennesker med innvandrerbakgrunn? Svenskene holdt skoler og samfunn åpne. I ettertid viser dødeligheten i henholdsvis Norge og Sverige at tiltakene i Norge var unødvendig strenge og kostnadene unødvendig høye.

Både Sydnes og Thon advarer

mot å ta i litt ekstra når man utformer sikkerhetstiltak.

– Om et tiltak ikke henger på grep, er det for dumt, sier Sydnes.

– Idet du lager regler så strenge at virksomheten blir hemmet, får du et problem, sier Thon.

Vannskrekk

For nordmenn fremstår sikkerhetseksersisen ved innsjøen South Lake nord i staten New York som vanskelig å ta alvorlig:

Et lite område uti vannet er avgrenset av en line med isopor-kuler i kø. Ingen badende er å se innenfor sperringen. Ikke utenfor heller, enda idyllen er total; ikke en krusning på vannflaten, ingen siv, ingen oljeflak, ingen skip, haier eller krokodiller.

Noen meter inne på land står en høy stol – tom. Damen i oransje badedrakt som satt i stolen, er på do. Men først kommanderte

hun alle badende ut av vannet. For når badevakten er på do, kan ingen bade i South Lake.

– I Norge har vi forventning til at folk er i stand til å vurdere egne begrensninger, sier professor Are Sydnes.

I 2022 hadde USA 64 døde i ulykker per 100 000 innbyggere, ifølge offisiell helsestatistikk. I Norge var dødsraten for ulykker 38 per 100 000 innbyggere, ifølge tall fra Folkehelseinstituttet.

– I USA er sikkerhetstenkning mye drevet av jussen. Hvor varm kaffe som kan serveres gjester er mer et juridisk problem enn et spørsmål om gjestens helse, sier Sydnes, som påpeker at vi i Norge er langt robust til å håndtere ulike typer farer enn mange andre.

Resultatet: Der fareskilt ikke finnes eller gjerdet er mulig å klatre over, regner besøkende med at ingen fare truer. Derfor ser

« Vi mennesker er bygd for å ta snarveier.

man turister på kanten av Prekestolen eller Flydalsjuvet, eller utstyrt med bærepose og sandaler på vei til Trolltunga.

Vern for hvem?

Digitaliseringsdirektoratet slår i en veileder fast at «Risiko må ofte aksepteres for å få utført nødvendige oppgaver.»

Men noen verdier anses spesielt beskyttelsesverdige. Opplysninger om personlige forhold, for eksempel. Så viktig er sikringen av personopplysninger, at hensynet begrunner ett av ytterst få unntak fra den grunnlovsfestede retten til innsyn i offentlig saksbehandling.

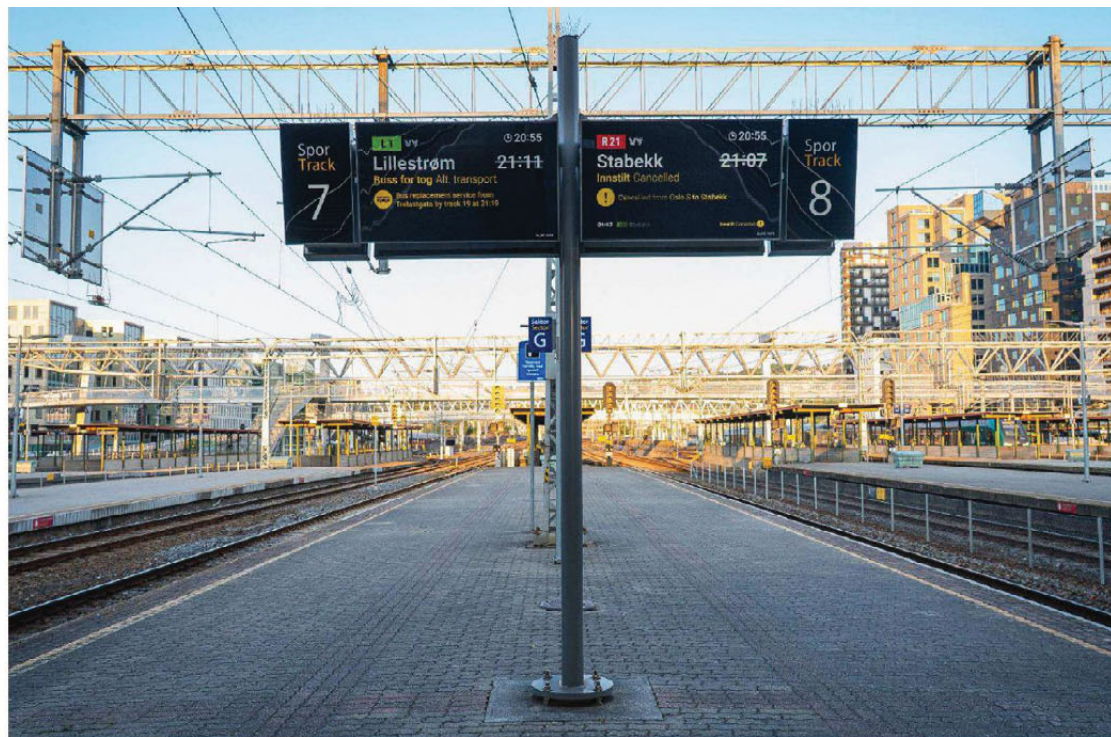
Men sikkerhetstiltakene har vist seg å ha en ekstra-effekt: De har vist seg velegnet til også å skjule tabber, feilgrep og overgrep. Hensynet til personvern påberopes jevnlig når offentlige myndigheter omtales kritisk i mediene – også når personene som etter loven skal beskyttes, opphever taushetsplikten.

Frem til nylig har politiet tatt journalister med på patrulje for å vise hvordan de jobber og samtidig nå frem med viktig, forebyggende informasjon.

I april i år strammet Politidirektoratet kraftig inn:

«Praktiseringen av reglene om personvern og taushetsplikt har blitt gradvis skjerpet senere år», lød forklaringen. Samtidig blir politiet skjermet for kritisk søkelys og innsyn i maktbruk, voldsbruk, rasisme og prioriteringer av ressurser.

Sivilombudet, landets øverste klageorgan for innsynssaker, mel-

JAN LANGHAUG/NTB

der om kraftig økning i klager på myndigheters hemmelighold. I fjor fikk forvaltningen rapp over fingrene i 33 slike saker. Trolig viser antallet kritikk bare toppen av isfjellet.

Seiglivet

På norske flyplasser fortsetter teateret med gammel teknologi i sikkerhetskontrollen på ubestemt tid. Om ikke annet, gis reisende inntrykk av at sikkerheten i luften tas veldig alvorlig. Fagfolk vet at inntrykket bare lever til kreative terrorister finner en vei utenom, slik som 911 i USA.

Hva er viktigst; hvor sikre vi føler vi er, eller hvor trygge vi faktisk er?

FORBUDT: For å ta dette bildet på Oslo S krever Bane NOR at fotografen skal leie inn en egen sertifisert sikkerhetsvakt, angivelig av sikkerhetshensyn. Effekten kan bli at medier dropper å fotografere sammenbrudd i Bane NORs styring av togtrafikken.

– Jeg tror ikke vi ville foretatt skille. Vi er avhengig av både å føle oss trygge og være det, sier professor Are Sydnæs ved Universitetet i Tromsø.

Professoren påpeker at ikke alle organisasjoner og etater er

like gode til å rydde opp i, og kvitte seg med sikkerhetstiltak som er gått ut på dato.

– Å lage regler er enklere enn å fjerne dem, samtykker fagdirektør Roar Thon i Nasjonal sikkerhetsmyndighet. □

BEDØVENDE TILTAK

Sikkerhetstiltak kan sløve oss ned.

Er sikkerhetstiltakene for mange, kan vi rett og slett bli overveldet, redde eller sløve.

– Og det kan virke mot sin hensikt, mener Roar Thon, fagdirektør sikkerhetskultur i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

Offentlige myndigheter og private aktører er rausere med å påpeke trusler vi er utsatt for. Frykt, fare og sikkerhet er storindustri. Stadig flere regler, krav og forbud blir innført. Advarsler om de negative sidene ved sikkerhetstiltakene er langt mindre omtalt.

– Hvordan tiltak oppfattes, og hvordan man reagerer på dem, varierer fra person til person. Derfor er tiltak som bare er der, og som man ikke behøver å tenke over, de enkleste, sier han.

Digital sikkerhet er blant de mer krevende disiplinene:

– Mange virksomheter ser ut til å overse at alle er digitale mål. Men digitale angrep rammer helt tilfeldig, både våpenprodusenter og blomsterbutikker, og kjeltringene utnytter sårbarheter i teknologi, prosesser og mennesker for å lykkes, sier Thon.

I næringslivet outsourcer mange sikkerheten, og kjøper programvare eller prosedyrer utviklet av eksterne leverandører.

– Bedriftene får gjerne en generell oppskrift på sikkerhet. Utfordringen er å finne ut hvordan oppskriften skal tilpasses nettopp deres virksomhet, sier professor Are Sydnæs, ekspert på samfunnssikkerhet ved Universitetet i Tromsø.

TROLLTUNGA: Turister advares etter «inn-med-teskje»-metoden på Trolltunga. Røde Kors har hatt den travleste sommeren fem år med 427 redningsaksjoner fra 1. juni til 6. august.

An aerial photograph of a city, likely Lianyungang, China, showing a mix of modern high-rise buildings and older residential areas. The sky is filled with large, dramatic clouds, and a prominent lens flare or 'lens sky' effect is visible, creating a shimmering, ethereal atmosphere. The city is situated near a body of water, with a river or bay visible in the foreground.

BLINKSKUDD

UFO-SKYEN

Hvor mange ufo-observasjoner opp gjennom historien som i virkeligheten har vært helt uskyldige linseskyer, vites ikke. En god del, antar de som har greie på det. Skyen på bildet har utvilsomt en slående likhet med de flyvende tallerkenene vi kjenner fra science fiction. Den befant seg da over Lianyungang, en havneby på østkysten av Kina.

Ifølge Store norske leksikon dannes linseskyer «i stabil luft, ofte over eller på lesiden av fjell der det i sterk vind dannes fjellbølger. Hvis det er nok fuktighet i luften, vil den stigende bevegelsen til bølgen føre til at vanndamp kondenserer og danne det unike utseendet til linseformede skyer».

Selv om skyen tilsynelatende står og hovrer, også det i klassisk ufo-stil, må det mye vind til for å skape den. Derfor holder piloter seg unna, og derfor kan folk på bakken oppleve heftige vindkast.

GENG YUHE/VCG/GETTY IMAGES

Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Ozzys mest populære låter

Ozzy Osbourne gikk bort i juli. Her er de ti innspillingene fra hans karriere – både solo og i Black Sabbath – som er blitt mest streamet på Spotify.

1. Paranoid (1970) 1,4 milliarder

Tittelkuttet på Black Sabbaths andre LP, utgitt høsten 1970, og det absolutte gjennombruddet for gruppen internasjonalt. Strømmet over en milliard ganger på Spotify.

2. Crazy Train (1980) 826 mill.

Fra Ozzys første solo-album, «Blizzard Of Ozz». Heftig populær på Spotify, og kommer helt sikkert til å passere milliarden.

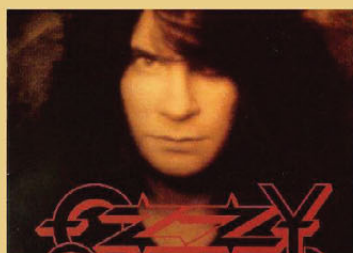
3. Iron Man (1970) 600,2 mill.

«Paranoid» er absolutt det mest populære av Black Sabbaths album. Tre av låtene på Ozzys topp 10 er hentet derfra.

4. War Pigs (1970) 384,3 mill.

Tredje kutt fra «Paranoid». «War Pigs» var ment som tittel på LP'n, men plateselskapet presset bandet til å skrive en ordentlig hit, og da stjal den tittelen.

5. No More Tears (1991) 280 mill.

Tittellåten fra Ozzys sjettede solo-album. Ozzy hevder at sangen handler om en seriemorder. Han skrev den angivelig i Albuquerque, New Mexico.

6. Mama, I'm Coming Home (1991) 257,5 mill.

Også fra «No More Tears»-albumet, en powerballade av den alvorlige sorten, Ozzy skremte seg selv med at han risikerte å drikke seg i hjel.

7. Children Of The Grave (1971) 175,7 mill

Hentet fra Black Sabbaths tredje album, «Master Of Reality», av mange regnet som deres beste. Ingen har klart å kopiere gitarduren. Den får låtene til å dirre.

8. N.I.B. (1970), 171,2 mill

Her flørter Black Sabbath med satanismen. En vanvittig sterk forestilling, riflet, akkordrekken, Ozzys stemme, du får ikke gruppen mer i ørefallende og uimotstelig.

9. Bark At The Moon (1983) 161,4 mill

Tittelkuttet fra tredje solo-album, av mange regnet som Ozzys beste sang gjennom tidene. Han fikk god hjelp av gitarist Jake E. Lee, og sin sans for klassisk skrekkfilm.

10. Dreamer (2001), 134 mill.

Fra Ozzys åttende solo-album «Down To Earth». Ozzy er bekymret for klodens fremtid. Han mente selv at dette var hans versjon av John Lennons «Imagine».

... OG SÅ BLE DET SKJENK

Ved Tom Amriati-Løvås

Alkoholen kan få frem det aller beste i oss. Men det har da hendt at brennevinet også har klart å lokke frem trollgubben som bor der inne et sted. I en ny spalte skal vi se nærmere på hvordan alkohol har fått historien til å gjøre de mest forunderlige rundkast. Og så, i akkurat den historiske skyggen, gi deg noen forhåpentlig gode tips til hva Vinmonopolet kan tilby. Vår guide i dette landskapet er Tom Amriati-Løvås, som blant annet driver podcasten DrinkFeed.

Helgefylla – gammel tradisjon

Mjød, flesk og blodhevn

VÅRE NORRØNE FORFEDRE DRAKK. En god del, faktisk, oftest i tilknytning til fest og religiøse samlinger. Klimaet her i Ultima Thule favoriserte ikke akkurat edruskap – hvem vil vel gå nykter gjennom en svinekald vinter uten naturlig dagslys, omgitt av ulv, bjørn og ville vikinger? Ifølge sagaene kunne historien om Norge like gjerne vært historien om fyll og vold, med skjegg, blod og død i mengder.

Ta for eksempel Gisle Surssons hevn. Her er vi med på et fredelig og hyggelig familiegilde med slekt og venner. Alt er fryd og fred, med grillet gris og et glass mjød eller ti til maten. Så kommer skalden og synger om småflørting og tøys bak låven. Det blir rangel og kranjel, og vips, så har Gisle drept svogeren sin i fylla. Eller hva med Eigils saga, der krigerskalden Eigil Skallagrímsson hadde fått seg en drøy tår og følte seg småkrenket utpå kvelden? Såpass krenket at han hugde i stykker krenkeren, Øyvind den Østre. Heldigvis for Eigil hadde han gode forbindelser, som fikk roet ned maset om blodhevn.

Med dette bakteppet kan vi jo tenke oss risikoen det førte med seg å holde større banketter. Det var flaut om folk fikk for lite å drikke, at de gikk der «udrykkjen». Men risikoen for kjekling og fylledrap økte om skjenkingen var altfor rundhåndet. Så da den mektige høvdingen Erling Skjalgsson fra Sola i år 996 valgte å arrangere den største

Alkoholens
forunderlige
historie

bryllupsfesten noen gang i Norge, var det nok flere som fikk et sug i magen. Bruden var ingen ringere enn Astrid, søsteren til Olav Trygvason, og bryllupet skulle sikre allianser og fred i riket.

Erling, som skulle døpes i samme slengen, slo på stortromma og inviterte til tre-dagers «åpent hus» med stekt flesk og hornmusikk. Alle de mektigste høvdingene kom, og alle hadde med seg venner og kjente. Så kom svoger Olav og krasjet festen. Han tok like godt med seg hele den stående hæren i Norge. Rundt 3000 røslige, bevæpnede og øltørste vikinger satt plutselig til bords med de allerede tallrike gjestene. Ifølge Heimskringla gikk dåps- og bryllupsfesten av stabelen i relativt sømmelige former, helt uten drap. Sagaen hengte seg ikke opp i småtteri som ørefiker og neseblod, som var mer kutyme ved slike gilder.

Men sagaen hadde ikke vært seg selv om alt skulle ende godt. Erling og Olav var riktignok gode kompiser. De forsøkte å kristne landet, og alt så ganske greit ut. Men så gikk Olav bort og ble drept i slaget ved Svolder i år 1000. Erling kom ikke helt overens med etterfølgerne, og særlig ikke den neste Olav i rekken, nemlig Olav Haraldsson (den Hellige).

Kort oppsummert ble de politiske uvenner, og Erling ble drept i en trefning år 1028. Det var vel neppe noen trøst for Erling at han hadde holdt en fest så storslagen at vi minnes den over tusen år senere.

VINTIPS

Tips til festen

Saga Oseberg Aquavit (0,5l) kr 399,-
Destillasjonsprosessen hadde ikke nådd Norden da Erling & co skulle feste. Men de ville sikkert nikket anerkjennende til denne trivelige akevitten fra Lyngen i Troms. Mild, med et komplekst krydderbilde, ettersmak av fat, sitrus og krydder. Kan jo sette fart på bryllupsfesten med sine 40%.

Mjøderiet #100 kr 154,30
Mjød fra norrøn tid er en tidløs drikk basert på gjæret honningvann og krydret med det som var for hånden. Brudeparet i 996 hadde nikket bifallende til denne varianten fra Bergen. Tydelig preg av honning og nøtter. Sødmen gjør den velegnet til dessert eller ost. Over 13% alkohol skuffer nok ikke kongens krigere.

PRODUSENTEN

WIKIMEDIA COMMONS

MOROA ER OVER: Kanskje tenkte Erling Skjalgsson tilbake på kjempebanketten han en gang arrangerte, da det var tid for banesår i et slag mange år senere. Her skildret av Peter Nicolai Arbo.

SOLDATER MOT LANDSMENN

Noen norske kommunetopper har noe til felles med Donald Trump: De har tro på at soldater kan ordne opp mot eget lands befolkning.

Tekst: **Tore Ulabrand Johansen**

Den 80 meter høye betongbygningen er konstruert for å stå støtt i enhver storm. Vinduene er trukket tilbake i fasaden, alle vinkler er rette og harde og underbygger inntrykket av uinntagelig festning. Wilshire Federal Building er ikke blant Los Angeles' høyeste bygninger, men likevel én av dem som utstråler mest autoritet.

Likevel var det for å passe på denne bygningen Donald Trump sendte militære styrker i juni i år. 700 marinesoldater i full kamputrustning i tillegg til 2000 soldater fra nasjonalgarden skulle være klar til å gripe inn overfor egne landsmenn som protesterte mot presidentens egen politikk mot innvandrere.

Fordi Wilshire Federal Building er base for mange statlige etater i Los Angeles, blant annet FBI, er kontorkomplekset i Wilshire Boulevard jevnlig åsted for demonstrasjoner. Her har skjellsord og protester blitt slynget opp mot betongfasaden siden bygget sto ferdig i 1969. Politiet i Los Angeles er dermed godt vant til å håndtere demonstrerende bysbarn utenfor den statlige bygningen.

Men det var ikke nok for Donald Trump i sommer.

Trump møtte voldsom motstand for avgjørelsen, både internasjonalt og på hjemmebane. Selv om bruken av militære tropper til håndhevelse av lov og orden har vært forbudt ved lov i USA siden 1878, hadde Trump og hans rådgivere funnet et smutthull. For det kan være forbløffende fristende å bruke soldater i uniform for å få fart på opprørske eller motvillige landsmenn.

Bare spør kommunetopper i Hallingdal. ►

DAVID MCNEW/ANDREW HARNIK/GETTY IMAGES

MORSKE MENN: President Donald Trump liker militære. Mens han ventet på militærparaden på sin egen og US Armys bursdag, sendte han inn marinesoldater for å passe på den føderale bygningen i Wilshire Boulevard i Los Angeles.

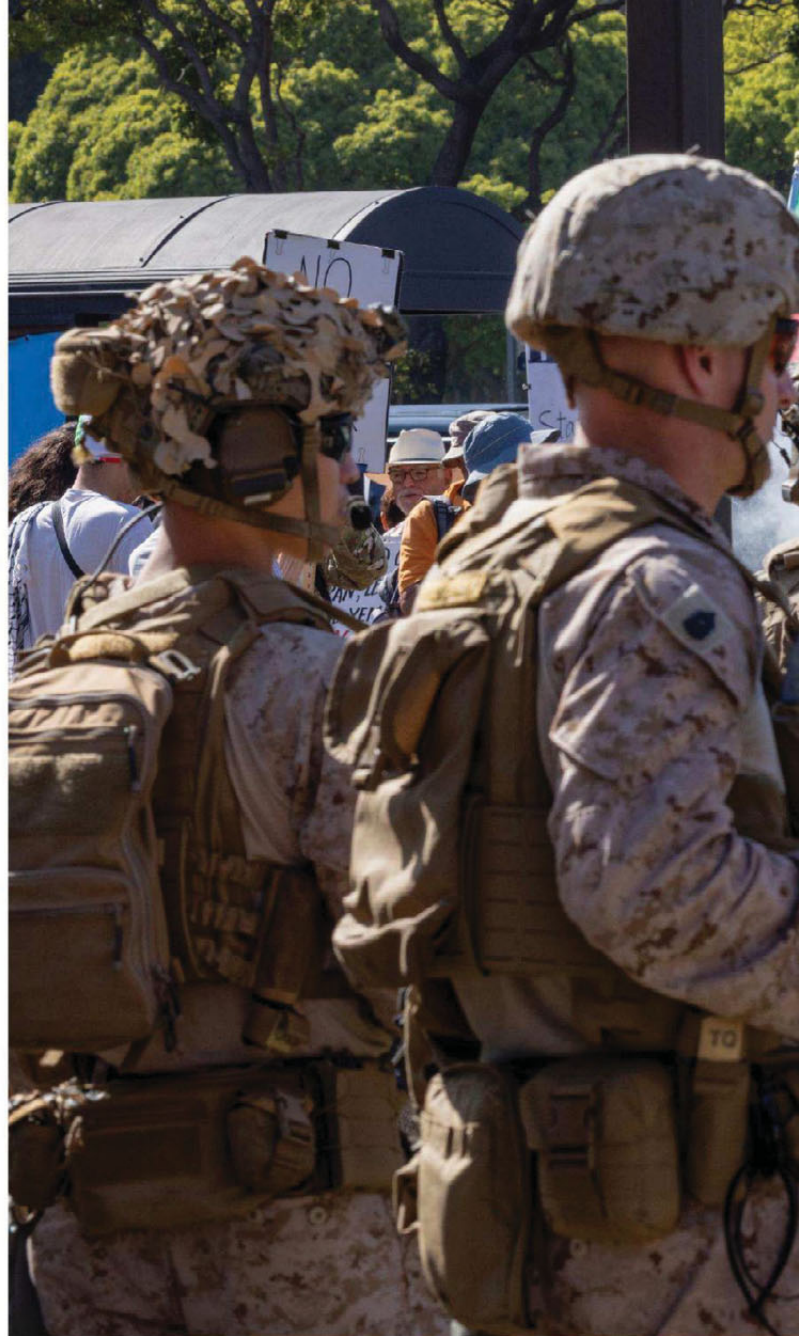
UKJENT

SINTE: Løsarbeiderne i Tromsø var viktig for lossing av ikke minst kullbåtene som kom til havnen, men da de organiserte seg i fagforening i 1902 oppsto bråk, og Forsvaret ble budsendt.

UKJENT/SØR-TROMS MUSEUM

HERJET: Meham ble utsatt for store ødeleggelser i 1903 da fiskerne protesterte mot manglende tiltak mot hvalfangst. Soldater ble etterspurt og sendt, og kan her sees holde vakt ved en ødelagt industribygning.

De sjekket om de kunne bruke norske vernepliktige soldater mot nordmenn som ikke ville høre på kommunen, for bare noen få år siden.

Rundjulte politiet

Soldatene kom med hurtigruta. Temperaturen på kaia i Tromsø var på kokepunktet, enda kalenderen viste januar.

Ett av demokratiets mest grunnleggende prinsipper er at soldater ikke skal brukes mot landets egne borgere. Slikt har man politi til. Men det stagget hverken næringslivstopper eller stiftamtmann (forløperen til dagens Statsforvalter) i 1902.

Løsarbeidernes Fagforening i Tromsø var stiftet 8. januar 1902 for å bedre forholdene arbeiderne

som var helt avgjørende for lossingen av fartøyer på havna. Spenningen toppet seg 9. desember da kullhandler og konsul Wilh.. Holmboe ønsket å bruke uorganiserte arbeidere til å losse kullbåten «Lionel».

En stor mengde organiserte arbeidere var samlet på kaia, men slapp ikke inn på losseområdet. Dagen etter, 10. desember, sprengte de porten og stanset lossesarbeidet. Politiet ble tilkalt, men hverken kunne eller ville gripe inn.

Holmboe krevde nå beskyttelse rundt lossingen. Konsulen sendte ikke mindre enn to ganger telegram til regjeringen og forlangte at militære skulle tilkalles.

– Stiftamtmann Strøm gikk etter nye uroligheter nødtvungen, men meget motvillig, med på å rekvirere militær assistanse.

Og søndag morgen (14.12.) ved 5-tida kom Underoffiserskolen fra Harstad, omkring 170 mann sterk, skriver N.A. Ytreberg i Tromsø bys historie.

De militære ble ombord på Hurtigruten hele dagen. Etter få dager var soldatene sendt tilbake uten å ha vært i direkte aksjon. Saken vakte likevel voldsom røre, både lokalt og sørpå, og ble tatt opp i Stortinget av Hans Jacob Horst som ville vite nødvendigheten av å sende militære styrker til Tromsø.

11 arbeidere ble satt under tiltale etter opptøyene, men de ble bare ilagt en mindre bot for «uberegtiget inntrengen på andres eiendom.»

Harpun-krise

Men selv om soldater ikke ble satt inn i havneopprøret i Tromsø, ble

«...det var riktig å vurdere om vi skulle be Forsvaret om hjelp.

DAVID MCNEW/GETTY IMAGES

EKSTRAORDINÆRT

Forsvarets ressurser har vært ønsket i flere konflikter i konflikten i det sivile samfunnet.

Bistand fra soldater tema under Alta-konflikten i 1979–82. I januar 1981 var mer enn 800 demonstranter samlet i Stilla, der kraftutbyggingen skulle starte. 14 januar gikk store politistyrker, under ledelse av politimester Einar Henriksen, til aksjon. 532 personer ble fraktet vekk og arrestert, 800 ble bøtelagt.

På et tidspunkt drøftet regjeringen Nordli om man skulle la militære mannskaper bistå politiet, blant annet med vakthold og utlån av utstyr. Flere statsråder var for dette, én av dem var justisminister Oddvar Berrefjord.

Men forsvarsminister Thorvald Stoltenberg var sterk motstander av planen, og vant frem i regjeringen. Han mente hverken Forsvaret eller det norske folk ville være tjent med en slik innblanding, skrev han i sine memoarer.

HARDE FRONTER: Politiet i Los Angeles er vant til å håndtere demonstranter utenfor Wilshire Federal Building. Men i sommer besluttet president Trump at soldater måtte settes inn for om nødvendig tøyte egne innbyggere og deres protester.

WIKIMEDIA COMMONS

FORSVARET ETTERSPURT: Under Alta-konflikten i 1979–82 hadde politiet sin fulle hyre med å få fjernet demonstranter. På et tidspunkt diskuterte regjeringen å sette inn militære, men forsvarsminister Thorvald Stoltenberg satt ned foten.

en ny ladning soldater budsendt bare et drøyt år senere:

Den første arbeidsdagen etter pinse i 1903 fikk justisminister Søren Tobias Årstad et illevarslende telegram på sin kontorpult:

«Fra Mehamn meldes iltelegrafisk, at sammenrozzede fiskere inat har avstedkommet optøier, nedrevet hvaletablisementets smidje (smie) ramponert maskinerne og stasjonerne, rullet to store kjeler på sjøen, molesteret dampkjelen og rørledninge samt truet med å ødelegge resten.»

Telegrammet beskrev affæren som senere er omtalt som «Mehamn-opprøret».

Krise preget fiskeriene. Mange fiskere mente den viktigste årsaken var det utstrakte hvalfangsten utenfor Finnmarkskysten. Fangsten hadde tatt seg kraftig opp

etter at oppfinneren Svend Foyn på 1860-tallet utviklet granatharpunen.

Redusert hvalbestand fikk store konsekvenser, mente kystfiskerne. De mente at hvalen presset fisken inn til kysten. Når hvalbestanden gikk ned, ble det mindre fisk inne ved kysten. Flere initiativ ble tatt for å få Stortinget til å frede hvalen – uten hell. Da Stortinget våren 1903 utsatte saken nok en gang, ble det for mye for fiskerne:

2. juni ble hvalstasjonen i Mehamn grundig ødelagt.

Russerfrykt

Akkurat hvor mange som deltok i opprøret er ikke helt klart. Anslag varierer mellom 800 og 2000 menn, de aller fleste fiskere. Dagen etter fortsatte aksjonene, og den svære pipa på fabrikk-anlegget ble veltet over ende. ▶

BISTANDS-INSTRUKSEN

Politiet har ansvaret for å løse sine oppgaver med egne ressurser.

Dersom disse ressursene ikke er tilstrekkelige eller tilgjengelige, skal politiet snarest vurdere å be Forsvaret om bistand.

Forsvaret skal da yte bistand så langt det er mulig uten å gå utover akutte militære oppgaver.

Oppgavene som Forsvaret kan bistå med, er eksempelvis forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskeliv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i fare, eller ulykker, naturkatastrofer og lignende.

I instruksens slås det klart fast at det bare er politisjef, Politidirektoratet eller PST som kan fremme anmodning om bistand.

De midler som anvendes må være nødvendige, og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

GM-BM.1991:005

PÅ NEVER OG KØLLENE LØS:

Menstad havn var åsted for noen av de mer voldelige opptøyene på 1930-tallet. Da streikende arbeidere og politiet brakte sammen, ble politiet jaget på flukt, og soldater tilkalt.

finnmarkskysten kunne sette fiskeribefolkningens nasjonale lojalitet på prøve, lød advarslene. Og bare et halvt år etter at militære var satt inn mot fiskerne, vedtok Stortinget lovforslaget som stanset hvalfangsten.

På Quisling ordre

Vidkun Quisling var neste statsråd ut til å beordre soldater ut mot sivilister.

Ettermiddagen 8. juni 1931 marsjerte 2 000 demonstranter fra Skien og Porsgrunn til Norsk Hydros utskipningshavn Menstad ved Skiensfjorden. Arbeiderne hadde streiket, arbeidsgiverne hadde iverksatt lockout. Etter

ukevis med konflikt, var arbeidernes tålmodighet slutt.

På Menstad jobbet ti uorganiserte kontraktsarbeidere. De hadde loven på sin side, men de fagorganiserte mente de var streikebrytere.

«Jeg finner det meget dumt av Hydro å sette saken på spissen», advarte den sindige politimester Jens Roll Hansen i Porsgrunn.

100 politimenn var satt til å beskytte kontraktsarbeiderne og var fullstendig underlegne i antall. Arbeiderne angrep med stokker, kjepper og hva annet som var for hånden, noen slåss på tørre never. Politiets folk fikk «en herlig omgang juling,» het det og flyktet. Men selv om blodet fløt, var mistet ingen livet.

Samme kveld vedtok regjeringen å sende forsterkninger til Grenland.

– Garden, marine og Telemark Infanteriregiment ble hastemobilisert, i henhold til «hemmelige»

planer for anvendelse av hær og marine under såkalte indre uroligheter, skriver professor emeritus Per Ole Johansen, i en kronikk i Politiforum.

Forsvarsminister Vidkun Quisling var taus mens regjeringen diskuterte. Men da regjeringskonferansen var over, ga Quisling ordren om mobilisering. Han holdt også en appell for 4. Gardekompani, før soldatene la i vei til Menstad.

Nerste dag, 9. juni, la minesveiperne «Glommen» og «Laugen» og torpedojagerne «Skarv» og «Teist» til ved Menstad. Offiserene sa tydelig at de militære kun skulle assistere politiet. Politiet skulle ved eventuelle nye konfrontasjoner, stå i første linje, «av hensyn til prestisjen» Johansen.

Noe Menstad-slag, del II, ble ikke noe av. Overfor nærmere 500 bevæpnede soldater, marinegaster og politifolk var arbeiderne sjanseløse. Politiets prestisje og

Fiskerne truet også med å ødelegge andre stasjoner i Finnmark.

Regjeringen i Oslo følte den måtte gripe inn. Å beskytte «Lov og Ejendom» var viktig. Politiet hadde to ganger lest høyt opprørsloven for fiskerne – uten å gjøre særlig inntrykk. Omstendigheten tilsa at oppgaven ble overlatt til de militære som «dertil kan bruke væbnet Makt.»

En kanonbåt med cirka 60 mann og seks kanoner ble sendt til Mehamn. I tillegg ble omkring 150 kadetter fra Harstad og 48 polititropper fra Vardø og Vadsø, dirigert til Mehamn. Etter kort tid hadde soldatene i praksis kontroll over havn og by. Direkte konfrontasjoner mellom de militære og de rasende fiskerne oppsto ikke.

Den offentlige makt demonstrasjonen fremstår nokså uforståelig sett i lys av resultatet saken fikk. For hos sentrale myndigheter rådet frykt for Russlands ambisjoner. Konflikt på

kontroll var gjenopprettet. Etter kort tid ble alle de militære avdelingene sendt tilbake igjen, uten å ha vært i aksjon.

Menstad-konflikten våren og sommeren 1931 ble et nasjonalt spørsmål av høyeste prioritet. Kritikken mot bruk av militærmakten mot arbeidsklassen var hard. Slik sett vant fagbevegelsen, slik som fiskerne i Finnmark gjorde i 1903.

Soldater mot hyttefolk

I de nesten hundre årene som er gått siden Menstadslaget har terskelen for å bruke Forsvaret i krisituasjoner vært svært høy.

Men i mars 2020 sjekket kriseledelsen i Hol kommune med ordføreren i spissen, om Forsvaret kunne settes inn mot feriegjester i og rundt Geilo. NRK meldte at kommunen hadde bedt om hjelp, og at de ønsket at soldater skulle oppsøke folk på hyttene.

– Vi er kommet dit at vi er nødt til å iverksette tiltak for å få folk hjem. For dette er alvor, uttalte kommunens beredskapsrådgiver Espen Bille-Larsen til NRK.

– Det er nødvendig bruk av samfunnets ressurser om vi må reise rundt og jage folk hjem, sa distriktssjef Morten Sundal i Heimevernet, og ytret håp om at folk tok til fettet og reiste hjem.

Årsak: Korona. Pandemien var ute av kontroll, Hol kommune hadde allerede store utfordringer med smitte etter en dansefest og påfølgende besøk på sykehjemmet.

– Det store spøkelset var sykdom i våre egne rekker, slik at vi ikke kunne levere de tjenestene vi skulle, sier Espen Bille-Larsen til Vi Menn i dag.

Fem år senere bekrefter han at kriseledelsen i Hol kommune sjekket muligheten for å be om bistand fra Forsvaret, men presiserer at de aldri gjorde det.

– I ettertid tenker jeg at det var en riktig beslutning, men også at det var riktig å vurdere om vi skulle be Forsvaret om hjelp, sier Espen Bille-Larsen.

– Grep ble snart tatt nasjonalt. Noen var kanskje i overkant, men det er lett å være etterpåklok, sier beredskapsrådgiver Espen Bille-Larsen i Hol kommune. □

VURDERTE SOLDATER: Espen Bille-Larsen på Geilo fikk grønt lys for å be om soldathjelp til å jage hytteiere hjem under pandemiens tidligste fase. Han presiserer at noen slik anmodning om militær bistand ikke ble sendt.

SIKTET PÅ POLITIMANN

Da en terrorist sprengte en bombe i Regjeringskvartalet i Oslo i 2011, var HM Kongens Garde blant de første som ble satt i skarp beredskap.

I paradeuniform og utstyrt med skuddsikre vester, sammen med medsoldater i feltuniform, fikk de ordre om å åpne ild mot personer og biler som eventuelt nærmet seg Slottet, og som ikke ville stanse på oppfordring.

Den tidligere gardistene Richard Vattøy fortalte til Aftenposten at han på et tidspunkt kvelden 22. juli, på kloss hold, rettet sitt skarpladde våpen mot en politikledd, bevæpnet mann, og gjorde seg klar til å skyte. Minuttene frem til han fikk avklart at personen faktisk var politimann, var nervepirrende.

Fra fredag kveld til tirsdagen som fulgte holdt rundt 700 garde-soldater full beredskap på og rundt Slottet. Soldatene sammen med Heimevernet ga støtte til politiet i den enormt kaotiske situasjonen som oppsto etter bombeangrepet.

Etter alt å dømme var terrorangrepet i Oslo første gang Garden deltok i en skarp operasjon. Ikke engang 9. april 1940 skjedde noe tilsvarende.

Etter terrorangrepene på Utøya og i regjeringskvartalet i Oslo i 2011, var det flere som mente terskelen for å sette inn Forsvaret var for høy. Erfaringen fra 22. juli-angrepene var blant årsakene til nye regler, innført sommeren 2017. Reglene sier i klartekst hva Forsvaret kan bistå med i ulike alvorlige situasjoner, den såkalte Bistandsintruksen.

I denne instruksjonen slås det fast at samfunnets behov for rask reaksjon skal være styrende for både politiet og Forsvaret «ved hendelser, anslag og ulykker som truer innbyggernes liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser.»

SKARP SITUASJON: Gardister lå med skarpe skudd i geværene da de vaktet Slottet i Oslo etter terrorangrepet 22. juli.

Luker ut meningsmotstandere

Kritikere og opposisjonelle av Kreml-regimet dør som fluer. Og taktikken later til å være at man ønsker at alle skal vite hvem som står bak.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: NTB Grafikk: **Graphic News**

Da den russiske transportministeren Roman Starovoyt ble funnet død i bilen sin i en forstad til Moskva i midten av juli, var det få som trodde på den offisielle forklaringen om at han hadde tatt sitt eget liv, bare timer etter at Vladimir Putin hadde sparket ham.

Det russiske nyhetsbyrået TASS meldte at han hadde skutt seg selv, men kilder nær etterforskningen hevder at han kan ha vært død allerede to dager tidligere, og at kroppen bar tegn til vold.

Dødsfallet var det siste i en lang rekke tilfeller de siste årene der

toppolitikere, oligarker og høytstående tjenestemenn har dødd under høyst tvilsomme omstendigheter. Fenomenet omtales nå som «plutselig russisk død»-syndromet – det kunne like gjerne hett «plutselig uenig med Putin»-syndromet.

Uunngåelig mønster

Starovoyt var en profilert og lojal embetsmann. Han ble guvernør i Kursk-regionen etter å ha ledet et av Putins prestisjeprojekter, «Russia – My History». Da han ble forfremmet til transportminister i mai 2024, ble det sett som en bekreftelse på hans plass i makstens indre krets. Så forsvant han, brått og voldsomt. Uten forklaring. Enda et navn på den stadig voksende listen over døde menn med bånd til Kreml.

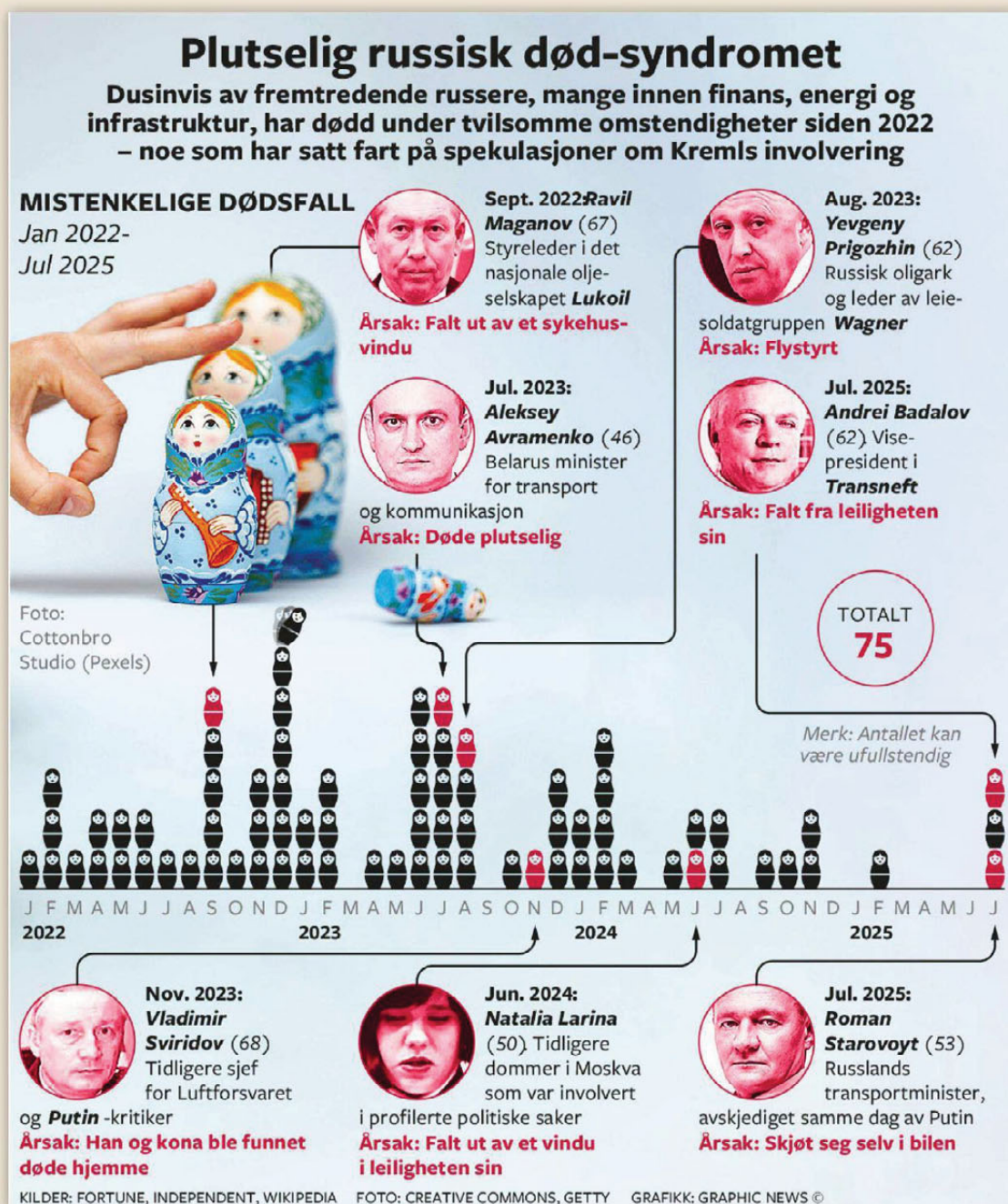
I flere tilfeller har dødsårsakene vært de samme. Fall ut av vindu, hjertestans, drukning og selvmord. Offisielt naturlige eller selvpåførte. Men det er kombinasjonen av hvem, hvordan og når som gjør mønsteret uunngåelig.

Ravil Maganov, styreleder i Lukoil, falt ut av et sykehusvindu i 2022. Andrej Badalov, visepresident i Transneft, falt fra sin leilighet i Moskva i juli 2025. Natalja Larina, tidligere dommer i politisk betente saker, døde på samme måte året før. Og Jevgenij Prigozjin, lederen for Wagner-gruppen, omkom i en eksplosiv flystyrt få måneder etter at han marsjerte mot Moskva.

Sender en melding

Dette er ikke en skjult utrydding. Det er en maktdemonstrasjon. Kreml vil ikke bare fjerne sine uønskede. De vil gjøre det så synlig, så rått og så hensynsløst at resten forstår: Vi ser deg. Og vi kan ta deg når som helst.

Russlands maktapparat har alltid brukt frykt som våpen. Etter invasjonen av Ukraina er grensene for tillit blitt knivskarpe. I Putins Russland finnes det ikke plass for svakhet, uenighet eller tap av kontroll. I sovjettiden forsvant motstandere i stillhet. I dag dør de så alle kan se det. □

PETER KOVALEV/NTB

FLYSTYRT: Wagner-gruppens leder Jevgenij Prigozjin kritiserte regimet, og gikk mot Moskva. Da gikk det ikke lang tid før et fly han satt i styrtet.

NTB

GAVRIIL GRIGOROV/NTB

SISTE I REKKEN: Offisielt skal transportminister Roman Starovoit ha skutt seg, men kilder siteres på at han skal ha dødd flere dager før han ble funnet, og han bar spor av å ha blitt banket opp.

I VARMEN: Roman Starovoit var regnet som en av dem Putin stolte på, her er de to avbildet i januar.

DA HAMBURG DRUKNET

Klokken nærmet seg midnatt 16. februar 1962 da vinden økte til orkan styrke. Ute på vollene sto politimenn og soldater og kjempet mot det stigende vannet. Så brast dikene, og helvete var løs.

Fra Vi Menn uke 16 1962

Tekst: **Hein Neumann**

Bearbeidet og tilrettelagt av
Van Calmeyer Friis

Jeg vet ikke hva klokken var da det skjedde, for min kone og jeg og barna lå i vår søte søvn da katastrofen rammet oss med et forferdelig slag. Vi hadde to soveværelser i det lille huset vårt, et for oss selv og et for barna. Soveværelset vårt ligger på forsiden av huset. Vinduet vender ut mot Keiser Wilhelms gate. Barnas soveværelse lå på baksiden ut mot en liten park. Lille-Hans var nettopp fylt fire år, og det var hans oppgave å passe på de to småsøstrene sine.

Min kone Gerda som feiret sin 26-årsdag 2. februar, hadde jeg truffet i Köln da jeg jobbet der borte som dekoratør og maler. Jeg fikk tilbud om en ny stilling i Hamburg og flyttet hit ved nyttår i fjor.

Vi hadde puttet ungene i seng ved 20-tiden. Gerda og jeg satt oppe en stund og så på fjernsyn – vi hadde nettopp fått installert et nytt apparat, og var selvsagt fryktelig interessert – før vi gikk til ro ved 22.30-tiden.

Utover natten økte vinden, den hylte i novene som den hadde gjort det de siste tre-fire døgn, men den varslet ingen fare av betydning. Det var ikke noe illevarslenende i den da vi sa god natt, slukket lyset og la oss til å sove.

Fredag 16. februar 1962

Uværet bygget seg opp over Nordsjøen. Meteorologene registrerte et lavtrykk av sjelden styrke, mens Hamburgs befolkning la seg for natten uten tanke på katastrofe. Det var tredje stormdøgn på rad, men vindens jamring begynte man allerede å vende seg til.

Natt til lørdag 17. februar: Katastrofen rammer

Vindkastene over Nordsjøen nådde orkans styrke. I Hamburg lå kastene mellom 25 og 35 m/s. I de tidlige morgentimer skjedde ►

TIL UNNSETNING: Militær-ambulansen forsøker å komme nødlidne til unnsetning. Vannmassene er formidable.

LOTHAR HEIDTMANN / NTB

TRANGT OM PLASSEN: Gummibåter ble tatt i bruk under redningsarbeidet. Her kommer man et ungt par til unnsetning. Det er trangt om plassen og flommen går fortsatt sterkt.

FAKSIMILE FRA VI MENN 1962

ENORME ØDELEGGELSER: De materielle ødeleggelsene var enorme, – skadene ble den gang, i 1962, anslått til to milliarder mark.

katastrofen uten forvarsel: En voldsom stormflo traff Elben. Diker og voller ga etter for trykket, og kollapset. Vannmassene skylte inn over den sovende byen.

«Jeg våknet ved at jeg hørte vann som sildret og rant alle vegne. Jeg ble liggende og lytte en stund mens jeg spekulerte på hva dette kunne være,» mintes Hein. Først trodde han det var fra elven – men Elben lå jo nesten en kilometer borte. Han reiste seg, så ut av vinduet, og forsto med et sjokk hva som var i ferd med å skje. Vannet fosset i rasende fart nedover Keiser Wilhelms gate. Den fire meter høye flodbølgen knuste alt i sin vei.

«Plutselig kom vinduet fykende inn, og på noen sekunder var rommet halvfyllt av vann. Gerda stormet til det gapende vinduet. Hun kunne ikke tro hva

hun så.

– Gode Gud! hvisket hun.

Kaoset spredte seg. Tusener av mennesker ble overrasket i søvne, og i Wilhelmsburg, Moorfleet, Veddel og flere bydeler strømmet vannet gjennom gater og hus. Strømmen gikk, telefonforbindelsene brøt sammen. Overalt, fra vinduer og tak, hørtes desperate rop om hjelp.

Redselen stiger – kampen for livet

Hein styrtet inn på barnerommet: «Rommet var fullt av vann. Det nådde allerede opp til sprinklene i Hildes seng. Det stakkars barnet lå gråtende og hjelpeløst i vannet. Jeg løftet henne opp med den ene hånden og tok hennes søster opp med den andre mens Gerda styrte inn og tok seg av Lille-Hans.»

Ute på gaten utspilte det seg

scener av panikk og desperasjon. Folk flyktet med sine siste eiendeler, gamle og unge, barn og dyr – alle søkte høyere grunn.

«En liten bil kom fykende i full fart mens den skjente hit og dit før den brakket inn i et tre. Den hadde ikke lenger styring, den fløt!»

Flommen hadde allerede tatt hundrevis av hjem. Vannet steg raskt – snart sto det til brystet på dem som kjempet seg frem i mørket.

«Jeg fikk tak i en gatelykt og klamret meg fast av alle krefter. Det var som om høyre armen skulle rives av skulderen da jeg forsøkte å rette meg opp. Vannet nådde meg nesten til halsen og rev og slet i meg mens jeg tviholdt i lyktestolpen så knokene hvitnet.»

Vesle Hilde ble revet ut av

farens armer og forsvant i de gjørmete vannmassene. Men mot alle odds fant Hein henne igjen, ikke langt ned gaten, fastklemt i en hekk, nattkjolen filtret inn i grenene. «Hun ga bare fra seg et lite klynk, men det var like ved siden av meg, derfor hørte jeg det. Jeg kavet meg frem til hekken ... og grep det lille barnet som hang fast i de spinkle grenene. Jeg måtte stikke fjeset mitt helt inntil henne før jeg kunne konstatere at det virkelig var henne. Hvilket under!»

Nattens mareritt – en hel by i nød

Flommen omdannet byen til et hav. Én-etasjes husene var forsvunnet under vann, og bare mønene på de høyeste bygningene stakk opp. Folk klamret seg til tak, stolper, trær – alt som

HARDT RAMMET: Militæret ble satt inn i hjelpearbeidet, stikk i strid med lovverket. Det ble dem tilgitt. Her et militærhelikopter over den hardt rammede bydelen Wilhelmsburg.

Redningsmannskaper og militære ble satt inn i stor skala – blant dem den unge Helmut Schmidt, som senere ble Tysklands kansler. Britiske soldater og helikoptre deltok i redningsarbeidet.

På taket der Hein, Gerda og barna ventet, brøt det ut nye tragedier. En kvinne styrtet seg ut i flommen, skrikende etter sin lille sønn, og mannen kastet seg etter.

«Vi kunne intet gjøre. Det ble langsomt lysere. Vannet steg helt opp til mønet før det endelig begynte å gå tilbake, litt etter litt.»

– Alle eller ingen!

«Noen døde dyr fløt nedover gaten. Hester, hunder og katter. Vi satt som på et skjær i et stort hav. Vi følte oss noenlunde trygge. Men plutselig hørtes et drønn et eller annet sted fra. Da jeg så oppover mot elven, fikk jeg øye på en bølge som kom skummende nedover, som om ikke alt var ille nok fra før. Jeg grep fatt i ungene og skrek ut en advarsel til de andre. Så var flodbølgen over oss. Den dundret løs på huset av alle krefter, trær og stokker og alskens inventar kom fykende som prosjektiler ned mot oss. I noen grusomme sekunder bølget vannet over mønet. Vi klamret oss fast av alle krefter. Da det hele var over, så jeg at tre lik, to kvinner og en mann, var blitt kilt fast i kløften mellom skorsteinen og mønet. Jeg lot Gerda overta barna mens jeg klatret bort til skorsteinen og fikk sendt likene videre med strømmen bortover.

Huset svaiet under oss, mer og mer. Jeg fikk tak i Gerda og ungene og plasserte dem der hvor likene hadde ligget. Skorsteinen ville være det siste som ble tatt av vannmassene, fant jeg ut. Imens måtte vi håpe på redning. Da jeg vendte tilbake for å hjelpe de andre, brøt hele mønet sammen og de to kvinnene og mine redningsmenn forsvant i vannmassene. Jeg klatret tilbake til skorsteinen og tok ungene i armene mine mens jeg ventet på at det

kunne holde dem unna strømmen. Fra takene lød det fortvilte rop: «– Peter! Johann! Ludwig! Marie!»

Hein og familien kjempet seg frem mot et toetasjes hus, hjulpet av et tau som hang ned fra taket.

«Jeg måtte føle meg frem langs hekken uten å merke at torner og kvister rev meg til blods. Endelig støtte jeg mot hageporten. Den var gudskjelov åpen! Vi kom oss inn i det som en gang hadde vært

en have. Vannet strømmet kloss forbi haken min. Jeg er en meter og åtti, men Gerda er bare en meter og sytti, og hvis vi ikke kom oss opp, ville hun drukne.»

Hein og familien, sammen med andre overlevende, ble dratt opp på taket. De våte og forfrosne holdt ut gjennom natten.

«Da det endelig begynte å lysne, så vi bare vann, vann og atter vann på alle kanter. Og det verste av alt: Vannet steg og steg!

Det nådde like oppunder takskjegget uten å vise tegn til å ville falle tilbake.»

Lørdag 17. februar: Flommen topper seg

Ved daggry var Hamburg en by i sjokk. Katastrofens omfang ble avdekket: over 300 døde, mer enn 20 000 hjem ødelagt, 60 000 mennesker evakuert. Wilhelmsburg, en av de hardest rammede bydelene, lå under flere meter vann.

« Vesle Hilde ble revet ut av farens armer og forsvant i de gjørmete vannmassene.

FAKSIMILE FRA VI MENN 1962

REDDET: Spedbarn og oldinger, alle var på flukt for vannmassene, og de fleste ble heldigvis hjulpet. Likevel krevde katastrofen mange hundre dødsopfer.

KEYSTONE PICTURES USA / NTB

DYRETRAGEDIEN: Også dyrene ble hardt rammet av flommen. Her druknede og ihjelslåtte kyr og griser.

hus, knuste gater og sammenraste voller. I de flomherjede bydelene lette redningsmannskaper fremdeles etter overlevende, og likene av omkomne ble hentet ut fra ruiner, trær og vegetasjon. Stillheten som nå la seg over Wilhelmsburg og Veddel, var tung av sorg og utmattelse. Rundt om i idretts-haller, skoler og kirker samlet familier og naboer seg for å finne hverandre igjen og dele nyheter om savnede og døde.

På sykehus og nødmottak fikk de hjemløse mat og tørre klær, mens myndighetene gjorde opp regnskapet for katastrofens omfang. Samtidig vokste det frem

en uventet solidaritet. Hjelpesendinger og støtteerklæringer strømmet inn fra hele Vest-Tyskland og nabolandene. Politiet og Forsvaret organiserte den første bølgen av opprydding, men alle forsto at gjenreisningen ville ta måneder, kanskje år.

Katastrofen hadde forandret Hamburg for alltid. Menneskene som hadde overlevd natten, bar med seg sår og erfaringer som aldri ble helt borte. Forbedringen av byens beredskap og flomsikring ble umiddelbart igangsatt. Dagen etter stormfloden begynte Hamburg, sakte og nølende, på reisen tilbake mot livet. □

KATASTROFEN

Da Nordsjøen veltet inn i Elben, og Hamburg ble en undervannsby.

Tid:

Natt til 17. februar 1962

Sted:

Hamburg og området rundt Elben, Tyskland

Årsak:

Ekstremt lavtrykk og orkan fra Nordsjøen som presset vannmassene opp Elben og inn mot Hamburg. Diker og voller ga etter flere steder.

Omfang:

Omtrent 60 000 mennesker ble hjemløse i løpet av natten. Over 20 000 hus og bygninger ble totalt eller delvis ødelagt. Store deler av bydelen Wilhelmsburg samt Veddel, Moorfleet, Spandenland og Billwerder sto under flere meter vann.

Omkomne og skadde:

315 mennesker mistet livet, de fleste i Wilhelmsburg. Over 20 000 ble evakuert og flere hundre alvorlig skadet. I dagene etter katastrofen var over 100 personer fortsatt savnet.

Redningsaksjon:

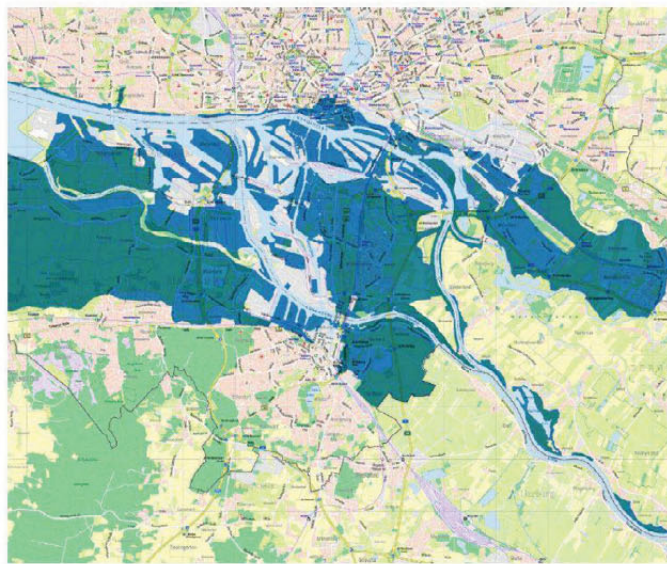
En av de største i tysk etterkrigshistorie. 25 000 mennesker ble reddet, mange fra hustak og ødelagte hus, med hjelp av båt og helikopter. Bundeswehr (Forsvaret) og britiske styrker deltok etter initiativ fra Helmut Schmidt (senere tysk forbundskansler), som var politiets øverste leder i Hamburg. Etter tysk etterkrigslov var det ikke tillatt å benytte militære i innlandssaker. Schmidt valgte å blåse i den loven. Ingen kritiserte ham etterpå.

Materielle ødeleggelser:

Verdier for over 2 milliarder tyske mark (1962-verdi) gikk tapt. Infrastruktur, broer, veier og kloakksystem ble satt ut av spill.

Samfunnsmessige konsekvenser:

Katastrofen avdekket store mangler i dikenes vedlikehold og generell beredskap. Det førte til store investeringer i bedre flomvern og modernisering av varslingsystemene. Katastrofen fikk også politiske ringvirkninger, blant annet styrket den troen på sivil-militært samarbeid i krisesituasjoner.

KART: WIKI

UNDER VANN: Kartet viser omfanget på flommen. Hardest rammet ble bydelen Wilhelmsburg.

Supersonisk beist på norsk jord

«The Bone» er konstruert for å kunne ødelegge og avkorte livet til svært mange mennesker på kort tid. Selv får det aldrende, supersoniske bombeflyet forlenget liv med BEAST-oppgradering.

Tekst: **Martin Jansen**

I BEGYNNELSEN AV august landet noen spesielle gjester på Ørland flystasjon. Det dreide seg om flere amerikanske bombefly av typen B-1B Lancer, som i en periode skulle trene sammen med allierte og norske styrker. Flyene kom fra Dyess Air Force Base i Texas som et ledd i Bomber Task Force Europe-samarbeidet. Det er ikke første gang B-1B landet på norsk jord. Det skjedde tilbake i 2021.

B-1B er et supersonisk bombefly og utgjør USAs flåte av langtrekkende bombefly sammen med B-52 Stratofortress og stealthbomberen B-2 Spirit. Det har vært

i tjeneste siden 1985 og ble for første gang brukt i kamp i forbindelse med Operation Desert Fox over Irak i 1998.

B-1B har kallenavnet «The Bone» (avledet av b-one) og ble opprinnelig designet for kjernefysiske våpen, men skal siden midten av 1990-tallet primært ha båret konvensjonelle våpen. Som den til gjengjeld kan bære mye av: 34 tonn med våpen, inkludert 24 kryssermissiler. Fire General Electric F101 turbofan-motorer sørger for at det 44,5 meter lange bombeflyet har en toppfart på 1,2 Mach. Flyet har over 60 verdensrekorder i hastighet, nyttelast og rekkevidde, ifølge produsenten Boeing. ▶

1998: Det amerikanske luftforsvaret mottok første B-1B i 1984. Kampdebuten skjedde i forbindelse med Operation Desert Fox over Irak i 1998.

AIRMAN 1ST CLASS MICHAEL SANDERS/DEFENSE.GOV

HAMZA SALEH

FØRSTE GANG I NORGE: 22. februar 2021 landet det supersoniske bombeflyet for første gang i Norge.

THE BONE IS BACK: Tidlig i august var amerikanske bombeflyet av typen B-1B Lancer, med kallenavnet «The Bone», tilbake på Ørland for å øve med blant annet norske F-35 jagerfly.

U.S. AIR FORCE

KREFTER: Fire digre General Electric F101 turbofan-motorer sørger for at B-1B kan fly i 1,2 Mach.

TECH. SGT. ROBERT TRUJILLO/28TH BOMB WING

Helt uten lyter har B-1B ikke vært. Hele flåten av 62 fly måtte på bakken både i 2018 og 2019 på grunn av problemer med katapultsetene.

«The Bone» begynner å dra på årene, og i 2012 startet en moderniseringsprosess av flyenes testsystemer, displayer og evne til dataoverføring. Men ikke før var siste B-1B klargjort for moderne krigføring, så kunngjorde det amerikanske luftvåpenet utfasingen av B-1B, i første omgang 17 av 62 fly. Mange av dem er rett og slett for preget av slitasje, og skal erstattes av Northrop Grumman-bombeflyet B-21 Raider.

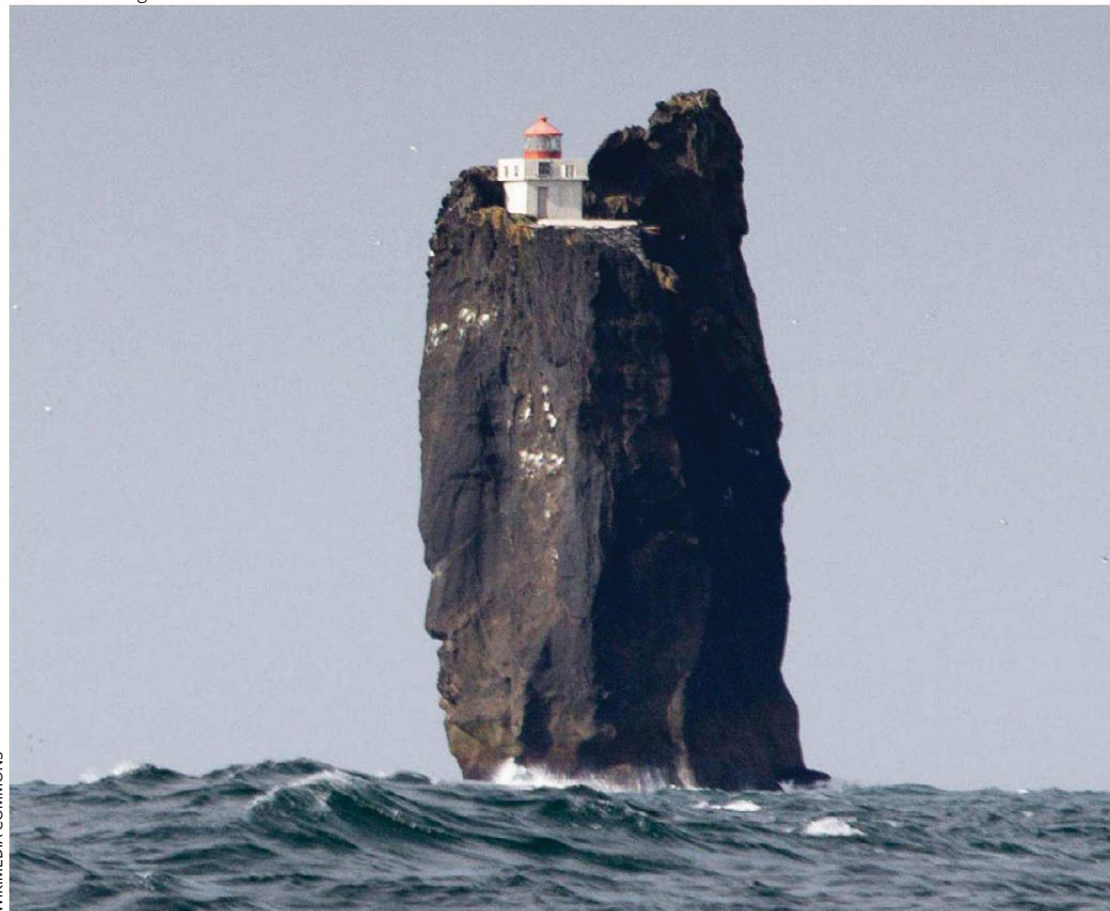
Men 23 versjoner av B-1B får forlenget

livet med en oppgradering som skal gjøre dem aktuelle til 2040 og kanskje lengre. Det dreier seg om en såkalt BEAST-oppgradering (B-1B Embracing Agile Scheduling Team). Flyets avionikk-systemer moderniseres, og det omfatter blant annet identifikasjonssystemet (venn eller fiende), kommunikasjonssystemene og evnen til å behandle og lagre store mengde data.

– BEAST forbedrer dødeligheten og evnene til B-1B betydelig, uttalte oberst Dan Alford, 7th Operations Group commander, da første B-1B med BEAST-modifisering tok av fra Dyess-basen i oktober 2023. □

WILLIAM LEWIS

WIKIMEDIA COMMONS

Lindrende musikk

➤ Et nytt britisk prosjekt bekrefter det mange pårørende og pleiere har trodd lenge. Musikk er bra i møte med demens. I prosjektet «MELODIC», ledet av Anglia Ruskin University i samarbeid med Cambridgeshire & Peterborough NHS, ble musikk brukt som terapeutisk verktøy på demensavdelinger, med god effekt.

Resultatene viser at musikk ga pasientene både bedre livskvalitet og mindre uro. Antallet episoder med forstyrrelser ble redusert fra én hendelse omtrent hver tredje dag til bare én hver fjortende. Det er en forbedring som kan lette hverdagen, både for pasientene selv og de som jobber med dem.

– Musikken ser ut til å åpne dører i hjernen som andre stimuli ikke klarer, sier en av forskerne bak prosjektet. Selv i tilfeller der språk og hukommelse er svekket, kan rytmer og melodier trigge minner og følelser som fortsatt sitter dypt.

Kilde: Medical Xpress

Det ensomme fyret

DET SER UT som noe hentet fra en eventyrbok: Et lite, hvitt hus med rødt tak, klistret fast på toppen av en nålformet klippe midt i Atlanterhavet. Þrídrangaviti, eller Thrídrangar fyr, er et av verdens mest utligjengelige og dramatiske bygg, der det ligger på toppen av en klippe som reiser seg 36 meter rett opp fra havet, sju kilometer vest for de værharde Vestmannaeyjar-øyene, sør på Island.

Fyrtårnet ble påbegynt i 1938. Hvordan man i det hele tatt fikk bygget det, er nesten vanskelig å begripe. Arbeiderne måtte først klatre opp klippen ved hjelp av jernbolter og tau, i en tid før helikopter og moderne klatreutstyr. Ifølge historien skal de ha dannet en menneskepyramide for å nå den første avsatsen, hvor de så kunne begynne å bore inn fester til stiger og tau. Deretter ble det satt opp et lite

telt på toppen hvor arbeiderne overnattet, i dagevis, utsatt for vind, regn og urolig hav.

Fyrlykten ble først tent i 1942, etter at krigen hadde forsinket leveransen av teknisk utstyr fra Storbritannia. Fyrbygningen i seg selv er en enkel liten betonghytte med en rød lanternekuppel, bare fire meter i kvadrat, men den ekstreme beliggenheten har gjort den til et ikon.

Fyrtårnet ble automatisert etter krigen og drives i dag av solenergi. I 1950-årene ble det bygget en helikopterplattform på toppen, den eneste måten man i dag kan nå stedet på. Bilder av fyrtårnet vekker oppsikt verden over. Da en islandsk fotograf tok et spektakulært bilde av fyret i 2009, ble det referert til som «det ultimate stedet for introverte».

Kilde: Iceland Monitor

VISSTE DU AT...

... hvaler må sove med én hjernehalvdel våken – ellers risikerer de å drukne?

... verdens eldste kjente oppskrift er på øl, og den er 3800 år gammel?

... det tar omtrent ett år for en plastflaske å drive fra Europa til Nord-Amerika med Golfstrømmen?

... bakterier utgjør mer enn halvparten av jordens biomasse?

... lyn slår ned i jorden rundt 8 millioner ganger om dagen?

Endrer helsedata

➤ Over hundre amerikanske helsedata-sett har i all stillhet blitt endret de siste månedene, uten at det har blitt loggført. Det handler i store trekk om Trumps kamp mot kjønnsideologi, og i mange av tilfellene var det ordet «gender» som ble byttet til «sex», altså at ordet «kjønn» ble byttet til «biologisk kjønn». Kritikere og forskere advarer om at slike usynlige endringer svekker datakvaliteten og gjør det vanskelig å følge helseutvikling, og at amerikanske helsedata med dette har fått en ny og politisert dimensjon.

Kilde: Psypost

Soppsporer på villspor

➤ Gyllen østerssopp har vært en hit blant hobbydyrkere. Den vokser raskt, smaker godt og ser flott ut, men nå har den rømt fra private hjem, og sprer seg ukontrollert i amerikanske skoger. I løpet av kort tid er den nå å finne viltvoksende i 25 delstater, og i Canada. Den er også funnet i Sveits og Tyskland.

En ny studie viser at soppen fortrenger

lokale arter og reduserer mangfoldet kraftig. Sopp spiller en nøkkelrolle i naturens kretsløp, og når én art tar over, kan hele økosystemet forstyrres. Problemet startet med sporer fra en hjemmedyrker som kom seg ut, og forskere advarer mot å dyrke den utendørs. Kjøkkensoppen er i ferd med å bli en økologisk trussel.

Kilde: The Conversation

VISSTE DU AT...

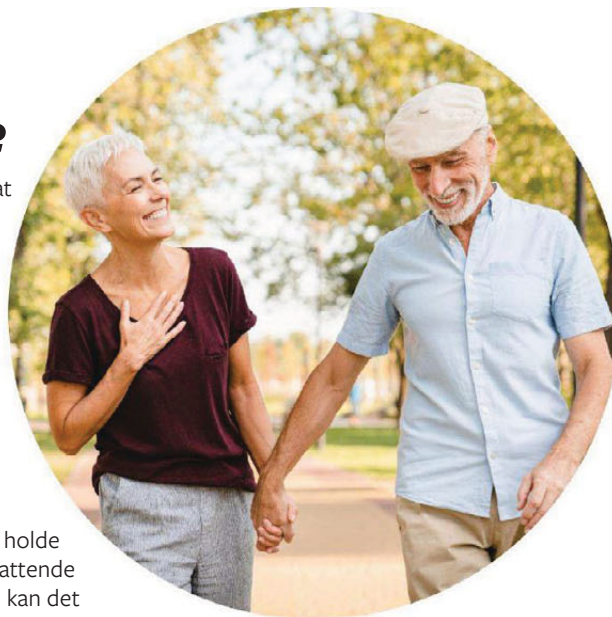
... Leonardo da Vinci tegnet planer for en robot, en mekanisk løve, på 1500-tallet?
 ... papyrus fra det gamle Egypt ble laget av sivplanten *Cyperus papyrus* – ikke trær?
 ... noen skilpadder kan tisse gjennom munnen?
 ... verdens eldste kjente sko er over 5500 år gammel?
 ... Saturns måne Titan har innsjøer og elver, men at de er fylt med flytende metan?
 ... din nese kan skille mellom mer enn 1 billion forskjellige lukter?

Gå raskt, lev bedre

En ny studie fra University of Chicago viser at eldre mennesker kan oppnå betydelige helsegevinster ved å øke gangtempoet sitt med bare noen få skritt i minuttet. Studien fulgte eldre deltakere som økte hastigheten fra rundt 80 til nærmere 100 skritt per minutt, i snitt en økning på bare 14 skritt. Resultatene viste tydelige forbedringer i styrke, kondisjon og evnen til å utføre daglige gjøremål. Forskerne mener at dette kan være en enkel og effektiv metode for å motvirke aldersrelatert svekkelse og bidra til økt livskvalitet.

Studien fremheves som et lavterskeltiltak for å holde kroppen i gang – bokstavelig talt. I stedet for omfattende treningsprogrammer eller avansert rehabilitering, kan det altså være nok å ta litt lengre steg, litt raskere.

Kilde: *The Sun*

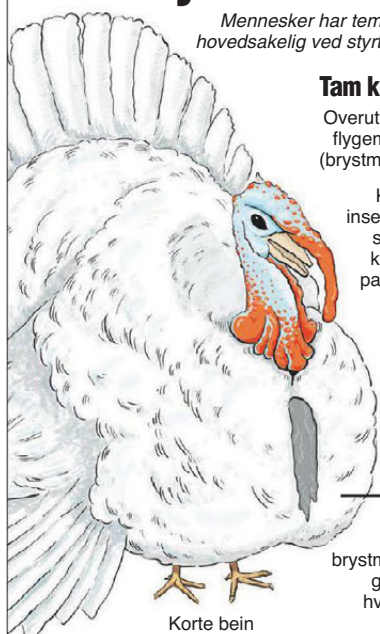

INSIDE CREATIVE HOUSE/NTB

Vitenskapelige fakta

Ville dyr med tamme fettene

Mennesker har temmet villdyr til husdyr i tusenvis av år, hovedsakelig ved styrt avl. Kalkuner er et ekstremt eksempel.

Tam kalkun

Overutviklede flygemuskler (brystmuskler)

Kunstig inseminert, siden få klarer å pare seg.
 Lever i ett år
 Kan ikke fly

Vill kalkun

Menneskesky skogsfugl i Nord-Amerika.

Parer seg hver vår
 Lever vanligvis i 2-3 år, men kan bli 10 år gammel

Kan fly i opptil 88 km/t

Løper like fort som en hest

En kjent suksess

Ulvene, hundenes forfedre, begynte å leve med mennesker i Øst-Asia for ca. 15 000 år siden

Gråulv

Et svært sosialt og intelligent rovdyr

Hund

En beagle, som har beholdt ulveinstinktet for å jakte i flokk

En nærmest komplett fiasko

Afrikansk sebra er i slekt med villhester som ble temmet i Asia for ca. 6000 år siden

Bare noen få føyelige sebraer er blitt dressert. De fleste nekter å la seg styre

Heit action

Tidligere i år oppdaget geologer fra Det amerikanske geologiske institutt at et nytt, rykende hull med en diameter på fire meter har dukket opp i Yellowstone. Midt i det dampende landskapet åpnet bakken seg og spydde ut stein og grus. Funn tyder på at det hele startet med en kraftig «dampkork», som poppet ut da super-varmt vann plutselig fant en vei opp.

Det rykende, blå hullet ble oppdaget ved sjekk av satellittbilder før jul, etter at sensorer i nærheten fanget opp rare lyder. Konklusjonen er uansett at Yellowstone bobler fortsatt. Området er som en trykkoker under lokk, der nye dampventiler stadig dukker opp.

Kilde: *IFLScience*

Planter i månejord

Forskere har klart å dyrke levende planter i månejord hentet av Apollo-astronautene. Gjennombruddet kommer fra University of Florida, hvor forskerne brukte små mengder månemateriale samlet inn under Apollo 11, 12 og 17-ferdene til å dyrke den hardføre planten *Arabidopsis thaliana* – en slektning av sennep og kål, ofte brukt i genetiske studier.

Forsøket viste at frøene faktisk spiret, men veksten var hemmet, og plantene viste tydelige tegn til stress. De utviklet seg saktere, fikk mindre blader og aktiverte gener som vanligvis kobles til miljømessige utfordringer som tørke eller høyt saltinnhold. Likevel er det et vitenskapelig gjennombrudd at frø i det hele tatt kan vokse i månejord.

Funnene styrker teorien om at månejord potensielt kan brukes som lokal ressurs for framtidige baser på månen. I stedet for å frakte med seg jord og næringsstoffer fra jorden, kan astronauter i fremtiden kanskje dyrke egne matplanter i selve måneunderlaget. Forsøket er et viktig skritt i retning av å gjøre månen til mer enn et reisemål – kanskje en dag også et sted å bo.

Kilde: *WIRED*

FORFØRT: Inga Arvad kom i kontakt med maktmennesker gjennom sin jobb som journalist. Først falt Adolf Hitler pladask, deretter John F. Kennedy.

FORFØRTE HITLER OG KENNEDY

SJARMERT I: Danske Inga sjarmerte Adolf Hitler, her i er kolorert bilde fra 1932.

SJARMERT II: Inga og John F. Kennedy hadde en intens romanse før FBI satte en stopper for et videre forhold. Bildet er fra 1963.

Hva Adolf Hitler og John F. Kennedy hadde til felles? Ganske lite – utover at de begge var mektige menn som falt pladask for den danske skjønnheten Inga Arvad.

Tekst: **Tore Ulbrand Johansen**

Aret var 1936. Den 23 år gamle danske skjønnheten og frilansjournalisten Inga Arvad dekket nazitoppen Hermann Görings bryllup i Berlin.

Göring likte den unge og vakre reporteren fra Skandinavia og sørget for at hun ble invitert til et selskap der Hitler var vert. De to ble presentert, og den unge, danske kvinnen bergtok Føreren så sterkt at han senere omtalte henne som «en perfekt nordisk skjønnhet.»

Like etterpå innvilget den begeistrede Hitler henne to eller tre intervjuer. Inga ble dermed én av svært få skandinaver som noen gang fikk anledning til å intervjuer den tyske nazilederen.

Hitler inviterte Inga på lunsj og lot seg smilende fotografere sammen med henne. Han inviterte henne også til sin private losje på Olympiastadion i Berlin, der sommer-OL ble arrangert i 1936.

I et portrett av Hitler skrev Inga:

«Man liker ham øyeblikkelig. Han virker ensom, øynene hans tyder på et varmt hjerte, og han ser rett på deg. De stråler av styrke.»

Men Hitlers fascinasjon av den vakre journalisten skulle snart gi henne store problemer.

Gift som 17-åring

Inga Marie Arvad Petersen kom til verden på fasjonable Strandveien i Hellerup utenfor København i 1913.

Inga fikk en oppdragelse preget av kunst og kultur; hun spilte piano og danset ballett.

Allerede som barn var hun slående vakker. 17 år gammel ble hun i 1931 plukket ut til å representere Danmark i den internasjonale Miss World-finalen i Paris. I løpet av arrangementet ble hun kjent med den kjekke og høflige egypteren Kamal Abdel Nabi – som like godt fridde til henne etter få dagers bekjentskap.

Inga svarte ja, men ekteskapet varte bare i snauet to år. Inga omtalte det senere som et feilgrep.

Feilgrepene skulle bli flere.

Spionrykter

Etter Miss World fikk Inga prøve seg i et par filmer uten særlig suksess. Men hun traff det som ble hennes andre ektemann, den ungarske filmregissøren Paul Fejos. Han ga henne hovedrollen i «Flight from the Millions».

Journalistikk ble det neste Inga forsøkte seg på. Det var nå hun dukket opp i Berlin og dekket Görings bryllup.

Samværet med «føreren» tiltrakk seg betydelig oppmerksomhet fra mange etterretningsorganisasjoner – ikke minst de amerikanske. Det førte til rykter om at Arvad arbeidet for nazistene.

Ryktene fikk ekstra næring da et nyhetsbyrå i Berlin sendte ut en melding om at Adolf Hitler hadde utnevnt Inga Arvad som hans propagandasjef for Danmark. Sant eller usant – meldingen skulle forfølge Inga Arvad.

For i 1940 flyttet Inga Arvad til USA. Ikke lenge etter gikk USA inn i 2. verdenskrig med Hitler som sentral fiende.

Allsidig talent

I USA begynte Inga først på Columbia School of Journalism. ▶

Deretter flyttet hun til Washington DC, der hun fikk jobb i Washington Times-Herald. Blant arbeidsprøvene hun la frem, lå intervjuene med Göring og Hitler.

I Washington Times-Herald ble hun kollega med en reporter ved navn Kathleen Kennedy. Hun hadde en bror som skulle bli like kjent som Ingas tyske beundrer. Broren het John – eller «Jack». John F. Kennedy var på den tiden 23 år gammel.

Selv om Inga fortsatt var gift med Paul Fejos, fikk hun raskt sansen for John. Den fire år yngre mannen falt like pladask. Tiltrekningen mellom Inga og Jack ble omtalt som en «dyrisk magnetisme», preget av intensitet og sex.

I kjærlighetsbrev til JFK kalte hun seg selv for «Inga-Binga.» Ett av brevene er bevart. Det er skrevet på gulaktig papir med Washington Times-Heralds brevhode.

De romantiske passasjene kommer ikke før helt mot slutten:

«Jeg har bestemt meg for å lage noen historier og – når jeg får tid – noen babyer (...), og jeg vet bare om én mann som det er verdt å reproducere en perfekt kopi av.»

Store planer

Mens Inga og John var sammen, var JFK kommandant på en torpedojager i US Navy. Hans far, Joe Kennedy, var en mektig figur i Washington-miljøet. Han mente sønnen var eslet for større oppgaver enn en karriere i marinen. Planen var at John skulle gå inn i politikken og kanskje til og med stille til valg som president.

En fremtidig president trengte en kone, og Inga Arvad hadde nok av både utseende og glamour. Giftermål ble raskt et tema. Kennedy skal ha begynt å legge til rette for at fru Arvad kunne konvertere til katolisismen, Kennedy-familiens religion, og få sine to tidligere ekteskap formelt annullert. Det var bare ett problem.

En mann i hennes fortid:
Adolf Hitler.

Honningfelle?

Listen av kvinner som John F. Kennedy var linket til, både før og under hans ekteskap med Jacqueline Bouvier, er lang. Men ingen av kvinnene vekket den mektige FBI-sjefen J. Edgar Hoovers opp-

« En perfekt nordisk skjønnhet.

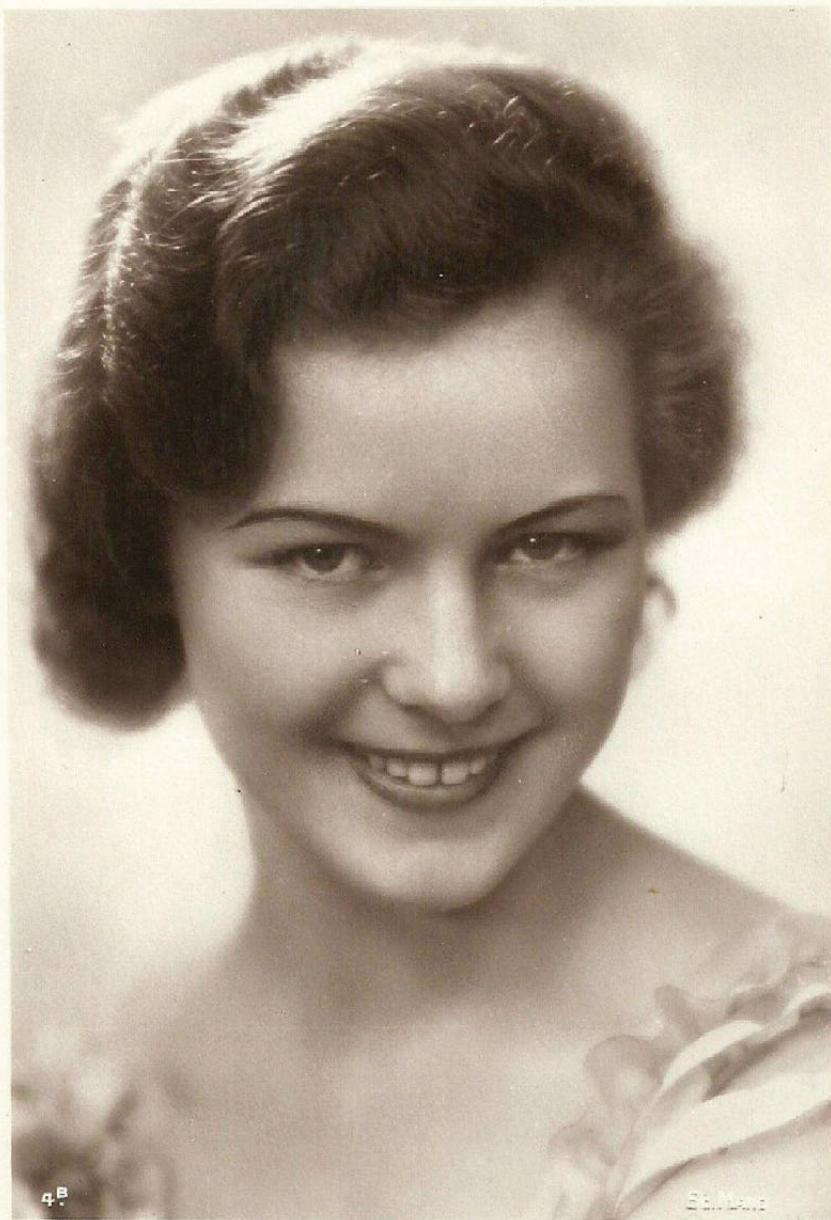
PROSPEKTKORT FRA MISS WORLD I PARIS

INVITER: Under OL i Berlin i 1936 inviterte Adolf Hitler det han kalte «en perfekt nordisk skjønnhet» til å sitte med ham i førerlosjen. Kontakten med Hitler skulle føre til store problemer for Inga Arvad.

merksomheten som Inga Arvad.

Da Hoover fikk nyss om at John F. Kennedy var sammen med henne, satte han folkene sine på saken.

Hoovers agenter var sikre på at intervjuene med Hitler var bevis for at Inga var spion. De bet seg videre merke i at Arvad i løpet av svært kort tid i Washington hadde skaffet seg en rekke høytstående venner og bekjentskaper. Flere marineoffiserer var faste ▶

MISS DANMARK

4. B
JAN
PARIS

MISS DANMARK: Oppfostret av en formuende mor i København ble Inga Arvad sendt til Paris og finalen i Miss World som 17-åring.

GETTY IMAGES

UNIVERSAL/KOBAL/REX

BEDÅRET REGISSØR:

Den ungarske filmregissøren Paul Fejos (i hvitt til høyre) giftet seg med en ung Inga Arvad. Han ble med henne til USA i 1940 og overvåket trolig hennes kontakt med John F. Kennedy.

BAK I LØYPA: Hverken Marilyn Monroe (bildet) eller andre i den lange rekken av John F. Kennedys kvinnebekjentskaper, nådde opp til Inga Arvad, i hvert fall når det kom til interesse fra FBIs spionjegere.

GETTY IMAGES

UNG OG FORELSKET: John F. Kennedy fotografert i 1940, samtidig som han pleide et stadig mer offentlig kjæreste-forhold med den fire år eldre Inga Arvad.

GETTY IMAGES

ETTER INGA: Eva Braun, Adolf Hitlers elskerinne, måtte pent leve med at danske Inga Arvad hadde begeistret Hitler før hun kom på banen.

BETTMANN/GETTY IMAGES

BRØT FORLOVELSE: Inga Arvad fotografert i 1945 i forbindelse med at hun brøt forlovelsen med den engelske parlamentariker Robert Boothby, angivelig fordi hun fryktet at hennes gamle intervju med Hitler kunne skade Boothbys troverdighet.

gjester i leiligheten hennes.

Arvads opptreden kunne virke som en klassisk honningfelle. Hoover ga ordre om at Arvads telefoner skulle avlyttes. En av samtaler ble senere offentliggjort i boken «From the Secret Files of J. Edgar Hoover»:

John F. Kennedy: «Jeg hørte du hadde en skikkelig orgie oppe i New York.»

Arvad: «Jeg skal fortelle deg om det. Jeg skal fortelle deg om det hele helgen om du vil. Min ektemann har sine små spioner ute overalt der oppe.»

Paul Fejos, som hun altså fortsatt var gift med, hadde også flyttet til New York og arbeidet der. Inga fortalte John at ektemannen hadde hørt hvert eneste ord Kennedy ved flere anlednin-

ger hadde sagt til sin egen far. Kennedy spurte hva det betød, og Arvad svarte:

«Det må være noen som kjenner din familie godt, og som også kjenner min mann, men jeg vet ikke hvem det er. Denne personen har kjent deg siden du var et barn.»

Jakt i familien

Ryktene om Arvads spionvirksomhet kan ha hatt sin opprinnelse hos en overraskende kilde, nemlig Kathleen Kennedy. Da broren raskt begynte å ha jevnlig stevnemøter med Inga, var Kathleenes mistenksomhet vakt.

Hun begynte å undersøke den danske skjønnhetens fortid, og fant raskt frem til bildene av henne sammen med Hitler under

Berlin-OL. Bildene havnet ganske kjapt på bordet til Times-Heralds publisher, Eleanor Patterson.

Hun gjorde det straks klart at Arvad ikke kunne arbeide for avisen før alle mistanker om en forbindelse med nazipartiet var avklart. Patterson anbefalte til og med at Arvad, sammen med avisens assisterende redaktør, Frank Waldrop, skulle møte opp hos FBI for å avgi en erklæring om sin nazikontakt.

Men FBI var ikke interessert i noen slik erklæring.

I et kjærlighetsbrev til John hadde Inga tidligere skrevet «Husk å ta vare på dette brevet til forsvarer av Inga-Binga i USAs høyesterett.» Men kort tid etter sørget Kennedys overordnede i Marinen for en diskret løsning. Marineledelsen, som fryktet at Arvad var ute etter militære hemmeligheter, forflyttet John F. Kennedy til Sør-Carolina i januar 1942. Dermed opphørte forholdet mellom Inga og Jack.

17. januar 1942 rapporterte assisterende FBI-direktør Milton Ladd til sin sjef: Det forelå intet konkret som bekreftet ryktene om at Arvad var tysk agent i de 1200 sidene med dokumenter i hennes FBI-mappe.

Flere mektige menn

Selv om hun aldri ble presidentfrue, ble ikke affæren med John F. Kennedy den siste forbindelsen Inga Arvad hadde med en mektig mann.

Mot slutten av krigen forlovet hun seg med Robert Boothby, en brite som var medlem av Parlamentet. Men denne gangen brøt hun forlovelsen selv. Hun skal angivelig ha vært engstelig for at Hitlers kommentarer om «en perfekt nordisk skjønnhet» flere år tidligere kunne skade Boothbys politiske karriere.

Etter forholdet til Boothby giftet Inga Arvad seg med skuespilleren Tim McCoy. Med ham fikk hun to barn. Paret levde et temmelig stille og tilbaketrukket liv i USA til hun døde av kreft i 1973.

Skjønnheten, som var elsket både av Hitler og Kennedy og overlevde dem begge, ble 60 år gammel. □

Kilder: Ann Mariager: «Inga Arvad – The Scandalous Scandinavian», allthatsinteresting.com, Wikipedia.

«Jeg hørte du hadde en skikkelig orgie oppe i New York.

For deg med vett
under issen

1. Hva heter den norske programlederen som hadde et TV-show med etternavnet som tittel i Norge og Sverige – og som nå er klar med et nytt program på SVT?

2. Hvilken blodtype kalles «den populære» og kan brukes av alle – men gir av den kan kun motta samme type?

3. Hva heter Buskeruds høyeste fjell, som også er det høyeste sør for Jotunheimen?

4. Neil Armstrong var det første mennesket som satte sin fot på Månen, men hva het andremann, som i dag er 95 år gammel?

5. Hva er botulisme?

6. Hun kalles «Ice Barbie», ble nylig parodiert en i South Park-episode, og er kjent som Trumps «Grensetsar». Hva heter hun? (bildet)

7. Hva heter den bil-interesserte prinsen som er ett år yngre enn broren, kong Fredrik X av Danmark?

8. Kan man få statlig finansiert stipend og studielån til Master-studiet «Interkulturelle relasjoner» i Norge?

9. Hva het filmen der Leonardo di Caprio spilte en grenseoverskridende finansmann, basert på Jordan Belfort, som lurte småsparere til å kjøpe billig-aksjer, og ble så rik at han leide inn kortvokste som ble brukt til å kaste på blink?

10. Hva heter nettstedet som samler innhold fra hele Story House Egmont-universet?

11. I hvilken amerikansk by satte president Donald Trump nylig inn Nasjonalgarden, ifølge ham selv for å fjerne «bløtørstige kriminelle»?

12. Hvilken norsk statsminister har sittet lengst?

Svar: 1: Fredrik Skavlan **2:** Blodtype O **3:** Folarskardnuten (1933 moh.) **4:** Buzz Aldrin
5: En forgiftning, oftest fra bakterievekst i mat, for eksempel rakfisk **6:** Kristi Noem **7:** Joachim **8:** Jepp.
9: Wolf of Wall Street **10:** klink.no **11:** Washington D.C. **12:** Einar Gerhardsen (17 år)

	KOM-MUNE	PREK	FUGL			FYKE	KAPITAL		FART		LYTET
			BØRSA						FOR ÅRET		
			VEMMES						TIDSPUNKT		
							DYR				
							KJENT-MANN				
	BYRDE					FYRTØY					
						GID					
	DYRKER							TEMA			
								MINKE			
	BARNE-SVØP					AVBLÅS				Bekreftelse	
	BESTO					HATT					
FLEIS		BRENN-STOFF		HOLDE TIL	KVALENE	TORGENE					FARVEL
						KV.NAVN					
UTROP				DREPT						FORSYNE	
				BIFALL						SEG	
VANN-VEI			FUGLENE				LABBE			LAG	
			KRYDDER				AV DET			KRIBLING	
PRESTEN						HOLDT			FLYDDE		
									SKJENNE		
GHANA	BILDEL			ESSET			FAG-FELT				DEL AV JØKEL
				STREV							
		LYSE				ORGANI-SASJON		FOR-ENING		GATE	
						MILITÆR-ENHET		NAGLE			
NYANSE		DISIP-LIN			STJELE					TONEART	
		HELLING			PREST					HEVDE	
				PUSSE OPP					INN-LEMME		
				AV-STIVERNE					NORSK ROMAN		
RAMSET OPP						UNDER-LAG				HØYDER	
							GALOP-PERT	ARRAN-GE-MENT			
								E.S.			
LYS											LUMEN
											RUE
					SEIG					FORSTÅS	MYNTER
					OVER-FØRTE					RETNING	
INSPI-RERE	ÅPNING		LAT PERSON					LYD		DUM	
				TO		MÅLE-ENHET		ATSKIL-LIG		SKOLE	ANGI
				MÅL FOR SURHET		KRØK		DUNGE			
ALBUM				PRAT			ALDER			HUSK	
				SLENGE			ELSKOV				
KÅRE		GUD						HÅP			
		AVSATS						KAU-PANGEN			
				STERKT		FE			KORT		
									LOKK		
LIMITED	STEVNE		DYPPRØS			DYRE-BOLIG					
	STANG		FRYSER			BELEGG					
								MORGEN-RØDEN		ENERGI-BYRA	
								ENDELSE		DATAFAG	
PLAGE			UFS		NEDER-LAND		TØYET				MED FLERE
			STIKKE TIL		RADON		KARAT				
				GÅR				DEPPA			
FYRSTE				BORD						FJÆR-PRYD	

SUDOKU

4		6	5	1			2	
			4		8		7	6
				9			3	
3			9		5	7		8
	1	5	3		4	9		
				2				4
	2	3	8					
				4			9	
	6	4	1	7		5	8	3

LETT

							3	
8	7				4		2	
			7	2		6		
	3	1			8		9	
		6	4	3				
		2	1	6		4		
	6				2			
	5		8					
			9	4				

9								
8	1	7			5			
	5	4		2		8		
				5	3	7		
		1				3	9	
		6	2					
		2				4		8
			8					
			1		4		6	

MIDDELS

	6					3	
							7
	3		7		5		
1	5				8		
7				5			6
					6	8	4
				4		5	3
2				9			6
		1					2

	1	7						
			2	7			5	
	4	9			3			7
	8	3	5					4
1	9				2		6	3
9		8			6			
			4					2
		5					9	6

VANSKELIG

			3	2	9			8
	9	2	1				3	
						6		
						9		
	6		2	5		3		
4	2	8						
8				9	1			
	4			6	3			5
		6						

LØSNINGER: SUDOKU

6	7	4	3	2	9	1	5	8
5	9	2	1	8	6	4	3	7
1	8	3	4	7	5	6	2	9
3	5	7	6	1	4	9	8	2
9	6	1	2	5	8	3	7	4
4	2	8	9	3	7	5	6	1
8	3	5	7	9	1	2	4	6
2	4	9	8	6	3	7	1	5
7	1	6	5	4	2	8	9	3

VANSKELIG

6	9	3	7	1	8	5	2	4
2	7	8	5	9	1	6	3	8
5	1	4	6	2	3	8	7	9
3	6	5	2	8	7	4	1	9
4	2	9	1	6	3	8	7	5
8	1	7	4	3	9	2	5	6
7	6	3	5	1	9	4	2	8
9	3	2	8	4	6	1	7	5

8	3	9	1	5	6	7	4	2
1	2	4	5	8	9	3	7	6
3	6	7	8	2	4	1	5	9
5	9	2	3	1	7	6	8	4
6	7	8	4	3	5	9	2	1
9	1	5	6	4	2	8	3	7
2	4	3	9	7	1	5	6	8
7	8	1	2	6	3	4	9	5
4	5	6	7	9	8	2	1	3

MIDDELS

9	2	3	7	1	8	6	4	5
8	1	7	6	4	5	9	2	3
6	5	4	3	2	9	8	7	1
2	4	8	5	1	7	3	9	6
7	3	9	6	2	1	5	8	4
5	1	8	7	4	3	6	2	9
8	6	2	5	9	7	4	3	8
4	3	1	6	9	2	7	5	8
7	4	3	5	8	6	1	9	2
9	6	4	5	3	2	1	8	7

7	2	1	8	9	4	6	3	5	7
2	3	5	4	8	1	7	9	6	2
9	6	7	3	5	2	8	4	1	
5	8	2	1	6	9	4	7	3	
7	9	6	4	3	5	2	1	8	
4	3	1	2	7	8	5	9	6	
1	4	5	7	2	3	6	8	9	
8	7	3	6	9	4	1	2	5	
6	2	9	5	8	1	7	3	4	

1137

9	6	4	1	7	2	5	8	3
5	8	7	6	4	3	2	9	1
1	2	3	8	5	9	6	4	7
6	9	8	7	2	1	3	5	4
7	1	5	3	8	4	9	6	2
3	4	2	9	6	5	7	1	8
8	7	1	2	9	6	4	3	5
2	5	9	4	3	8	1	7	6
4	3	6	5	1	7	8	2	9

MILLIONX uke 29

					O	K	A
		E	S	R	I	J	K
V	A	N	N	S	K	R	E
A	G	E	A	M	B	R	A
			I	N	N	E	K
		K	R	F	D	N	B
N	E	T	I	L	P	I	A
L	E	D	A	N	E	N	B
S	T	O	U	N	N	A	N
K	I	M	R	I	G	O	R
B	E	S	K	F	O	N	R
S	K	O	S	O	M	S	O
A	M	E	M	A	L	V	A
K	O	L	S	L	E	P	E
L	I	S	A	D	A	P	I
J	A	V	I	E	S	T	E
R	O	M	A	R	E	I	M
O	R	K	O	N	D	L	E
E	E	M	D	U	A	L	H
A	L	L	A	H	L	I	D
B	I	G	A	M	O	T	I
P	A	L	E	T	E	S	T
D	I	R	R	E	N	K	E

Vinner

Wenche Greiner Gerhardsen
Bogøy

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til **Vi Menn, 0441 Oslo** (merkes uke 35) eller legg inn løsningsgatene på nettstedet **krysord.no/innleveringer**
Svarfrist: 12. september

Ved Mats Schjølberg, Ulshtagen

NYTT FRA NETT

VELDIG SPESIFIKT TIDS-ANSLAG.

Hello most amazing awesome roommate ever

sup

I have a favor

i assumed

what do u need

Delivered

I have a chick sliding through tmrw and we gonna fuck but she's mad loud and I'm hoping you won't b home around the hours of 9:00 PM to 9:03 PM

INSTAGRAM

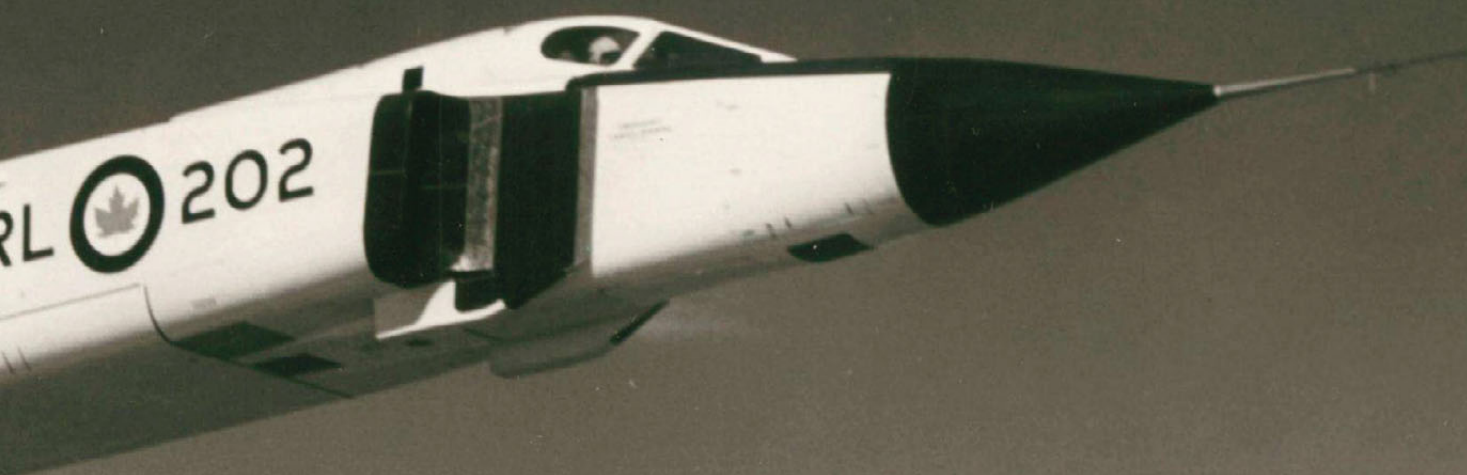

Ser på alle muligheter

Mannen var skutt fire ganger, men politiet utelukket ikke at det kunne være snakk om skalldyrallergi.

DRØMMEFLY: Canadiske Arrow skulle fly fletta av det som var. Det ble med drømmen.

SÅ BRA AT DET IKKE FUNKET

Canada skulle bygge verdens beste jagerfly under den kalde krigen. Det gikk strålende, helt til statsministeren fikk se regningen. ►

Tekst: **Håkon Bonafede**

Foto: **NTB scanpix**

Dagen som er blitt he-
tende «Black Friday»
for den canadiske fly-
industrien, inntraff 20.
februar 1959. Fagar-
beiderne ved Avro Can-
adas fabrikk utenfor
Toronto trodde knapt sine egne
ører da selskapets direktør uten
forvarsel annonserte på høytta-
lerne at «den f ... drittsekken i
Ottawa har kansellert hele pro-
sjektet». Med det mente han den
nyvalgte statsministeren John
Diefenbaker som med et penne-
strøk hadde skutt ned Canadas
grandiose plan om å bli en av ver-
dens tre ledende produsenter av
jagerfly sammen med USA og
Sovjetunionen.

Vakker og futuristisk

Noen timer senere sto 14 500
ansatte ved flyfabrikken uten
jobb. Ytterligere 15 000 ansatte i
forsyningskjeden skulle også
miste jobbene, og Canada skulle
aldri mer utvikle egne jagerfly.

Knapt halvannet år tidligere
hadde de samme 14 500 samlet
seg foran hangaren der åpenba-
ringen skjedde. Ut trillet et
enormt deltavinget hvitt jagerfly,
halvannen ganger så stor og
nesten tre ganger så tung som en
F-16.

Avskjæringsjageren Avro
CF-105 Arrow var både vakker og
futuristisk, og var fullt på høyde
med de raskeste amerikanske og
sovjetiske jagerflyene med en
toppfart på to ganger lydens.

Med de rette motorene – som
ennå ikke var utviklet – ville
senere versjoner sannsynligvis
klare å oppnå hastigheter på nær-
mere tre ganger lydens. Designet
gjorde at luftmotstanden ikke var
den begrensende faktoren. Det
var bare friksjonsvarmen fra luf-
ten langs skroget som til slutt
ville begrense toppfarten når
skroget begynte å smelte.

Rekordfly

Behovet for et revolusjonerende
jagerfly hadde oppstått for å
kunne skyte ned sovjetiske bom-
befly som ville krysse Arktis for å
nå sine mål i Nord-Amerika.
Erkjennelsen av at Sovjet hadde

utviklet det firemotors jetbombe-
flyet Bison med en toppfart på
950 km/t satte fart i de canadiske
planene om en avskjæringsjager
som kunne fly høyere og raskere
enn noen annen, dag og natt og i
all slags vær under krevende kli-
matiske forhold.

Canada hadde bygget opp en
stor flyindustri under krigen med
å lisensbygge blant annet Hurri-
cane-jagerflyet og Lancaster-
bombeflyet for Storbritannia. Nå

skulle Avro Canada oppfylle
drømmen om å bruke kunn-
skapen til å skape noe stort og
eget.

Uten begrensningene som
fulgte med å jobbe på oppdrag for
andre, plasserte flyingeniørene
Canada helt i forkant av den tek-
nologiske utviklingen på 1950-tal-
let. Foruten Avro Arrow utviklet
de også Nord-Amerikas første jet-
passasjerfly, C. 102 Jetliner (som
ble en flopp), den flygende taller-

STOLT: Et av de stolteste øye-
blikkene i Canada etter krigen
var da Avro Arrow ble rullet ut
foran 15 000 tilskuere. Med de
rette motorene skulle Arrow ha
klart tre ganger lydhastigheten.

kenen Avrocar, og til og med for-
løperen til en månebil.

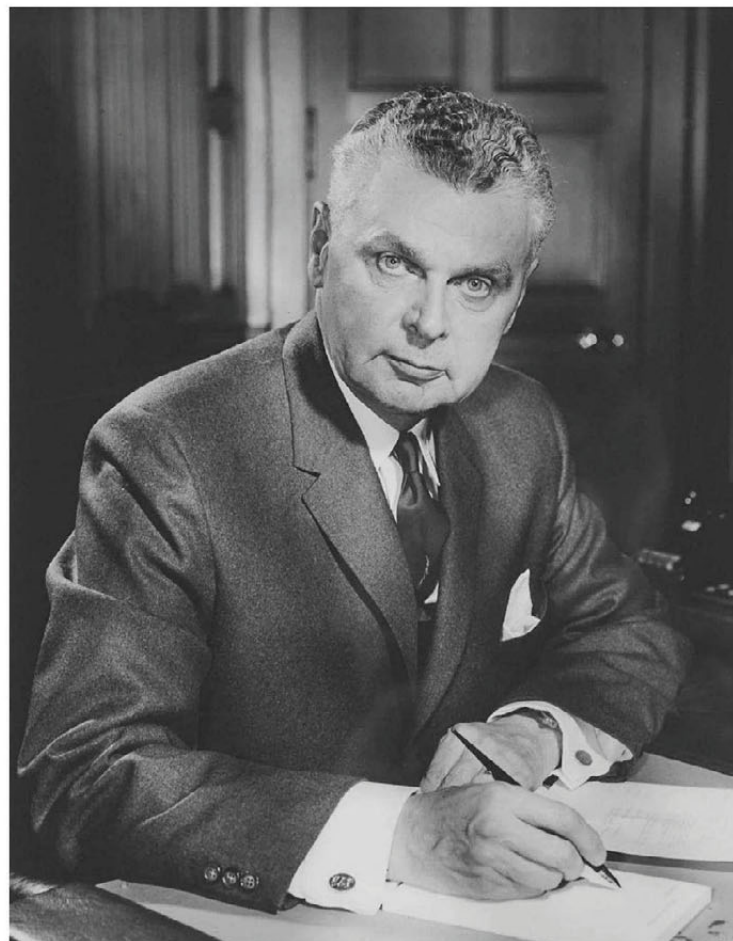
Men ingen annen nasjon endte
opp med å bruke så mye penger
på fly som aldri kom i produksjon.

Avro Arrow skulle være et
rekordfly uten tanke på økono-

«Drittsekken har kansellert hele prosjektet.»

FLYGENDE TALLERKEN: Et av de mest kuriøse produktene til Avro Canada var Avrocar, en slags flygende tallerken som kunne starte loddrett.

GAR LUNNEY/WIKIMEDIA COMMONS

STATSMINISTER: John Diefenbaker. Mannen som skjøt ned et jagerflyprosjekt med et pennestøk.

miske begrensninger. For å nå målene utviklet ingeniørene det første digitale fly-by-wire styresystemet. Navigasjonssystemet brukte telemetri, og nye materialer måtte utvikles til skroget.

Sterke nok motorer fantes ikke, så de måtte utvikles parallelt med flyet. Allikevel gikk ikke mer enn 28 måneder fra unnfangelsen av konseptet til den første av i alt seks prototyper sto klar.

Astronomisk dyr

Testpilotene var også fornøyde. Allerede på jomfruturen viste Arrow lovende flyegenskaper, både på grunn av deltavingedesignet og det automatiske stabiliseringssystemet.

Selv med tyngre og svakere jetmotorer enn de som skulle brukes i produksjonseksemplarene, brøt prototypen lydmuren på sin tredje flytur. På den syvende turen kom hastigheten opp i 1600 km/t mens det klatret til 50 000 fot. Toppfarten på denne turen ble notert til Mach 1,95, og flyet hadde enda mer å gå på.

Akillesehælen var at flyet trengte

et nytt og avansert våpensystem som fungerte i halvannen ganger lydhastigheten 50 000 fot over bakken. Våpenprogrammet med navnet Astra fikk snart kallenavnet «Astronomically expensive».

Flyet ble etter hvert så avansert at man måtte ty til amerikanske forskningssentra for å teste det ut. Snart var regningen kommet opp i 250 millioner canadiske dollar, en helt uhørt pris den gang.

Svenskene forsto

Datoen da det første flyet ble rullet ut, 4. oktober 1957, sammenfalt tilfeldigvis med dagen da Sovjetunionen skjøt opp verdens første satellitt, Sputnik, i bane rundt jorden. Nå var plutselig ikke sovjetiske bombefly den største trusselen, men interkontinentale ballistiske missiler med atomstridshoder som ikke kunne skytes ned.

Selve symbolet på Canadisk nasjonal storhet gikk dermed en usikker fremtid i møte.

– Man trenger ikke klaver når det ikke lenger finnes hester å ▶

TIL ÆRE FOR ZURA: En replika av Avro Arrow kan beskues i Zura-kowski Park i Barry's Bay, Ontario. Parken ble åpnet i 2003 til ære for testpilot Janusz «Zura» Zura-kowski. Det mest berømte flyet Zura testet var nettopp CF-105 Avro Arrow.

MARTIN JANSEN

ART EYE PHOTO/FLICKR

AVRO CF-105 ARROW MK1

Besetning: 2
Lengde: 23,7 m
Vingspenn: 15 m
Maks avgangsvekt: 31 tonn
Motor: 2x Pratt & Whitney J75, hver 105 KN skyvekraft
Maks hastighet: Mach 1.98 (2100 km/t) på 15 000 meters høyde
Maks høyde: 16 000 meter
Stridsrekkevidde: 670 km

Avro kommer av navnet til britten Alliott Verdon Roe (A.V. Roe) som grunnla Avro Company i 1910.

A.V. Roe Canada Ltd. ble etablert i 1945 da britiske Hawker Siddeley Group tok over Victory Aircraft Ltd. i Malton, Ontario. Avro Canada ble et heleid datterselskap av britiske A.V. Roe and Company.

Det britiske moderselskapet bygde blant annet det supersoniske deltavinge-bombeflyet Avro Vulcan (Vi Menn uke 31 2018).

ENORM: En kopi av Arrow ble senere bygget til en filminnspilling. Menneskene sier litt om størrelsen til det enorme jagerflyet.

henge dem på, bemerket statsminister Diefenbaker.

Den konservative statsministeren hadde dessuten lovet velgerne å rydde opp i det han kalte forgjengernes pengesløseri. Å kansellere Arrow ble et lett valg da USA tilbød å selge canadierne fungerende jagerfly og luftvernmissiler til en langt lavere pris.

I ettertid virker den canadiske drømmen overambisiøs: De skulle bygge det største, raskeste og tyngste flyet. Når vekten økte, måtte motorene gjøres enda sterkere og tyngre, noe som igjen krevde mer drivstoff som igjen økte vekten enda mer. I tillegg var

flyet basert på teknologi som først måtte finnes opp.

Noen ganger er «best» det godes fiende. Til sammenligning utviklet Sverige sitt revolusjonerende jagerfly SAAB Draken omtrent samtidig. Flyet var bare halvparten så stort som Arrow, men fløy nesten like raskt. Dessuten kunne det brukes både til avskjæring, ren luftkamp og som bombefly, i tillegg til å operere fra improviserte flystriper og landeveier.

Våpen og motor var hyllevare med små endringer, akkurat som konseptet ble med de senere jagerflyene Viggen og Gripen. Det

trenge ikke være best i verden, men bra nok for Sverige med begrensede ressurser uten stormaktsambisjoner. Flyene fikk en lang operativ karriere og ble også eksportvare for Sverige.

Intakt eksemplar?

Arrow ble aldri solgt hverken til USA eller Storbritannia, selv om de første prototypene viste lovende flyegenskaper. Sjøkket etter kanselleringen hadde ikke lagt seg da ordren kom om å destruere både tegningene og de ferdige flyene innen to måneder – angivelig av frykt for sovjetisk industrispionasje. Da beskjedne

om kanselleringen kom over høyttalerne på fabrikken, fantes det fem flygende prototyper. En sjettede med de utviklede motorene var klar til å fly, mens fire til var under bygging.

Den amerikanske romfartsorganisasjonen NASA kastet imidlertid ikke bort tiden. I løpet av noen timer hadde amerikanerne gitt jobbtilbud til 32 ingeniører som gikk i gang med de bemanede romfartsprosjektene Mercury, Gemini og Apollo – prosjekter som endte på månen.

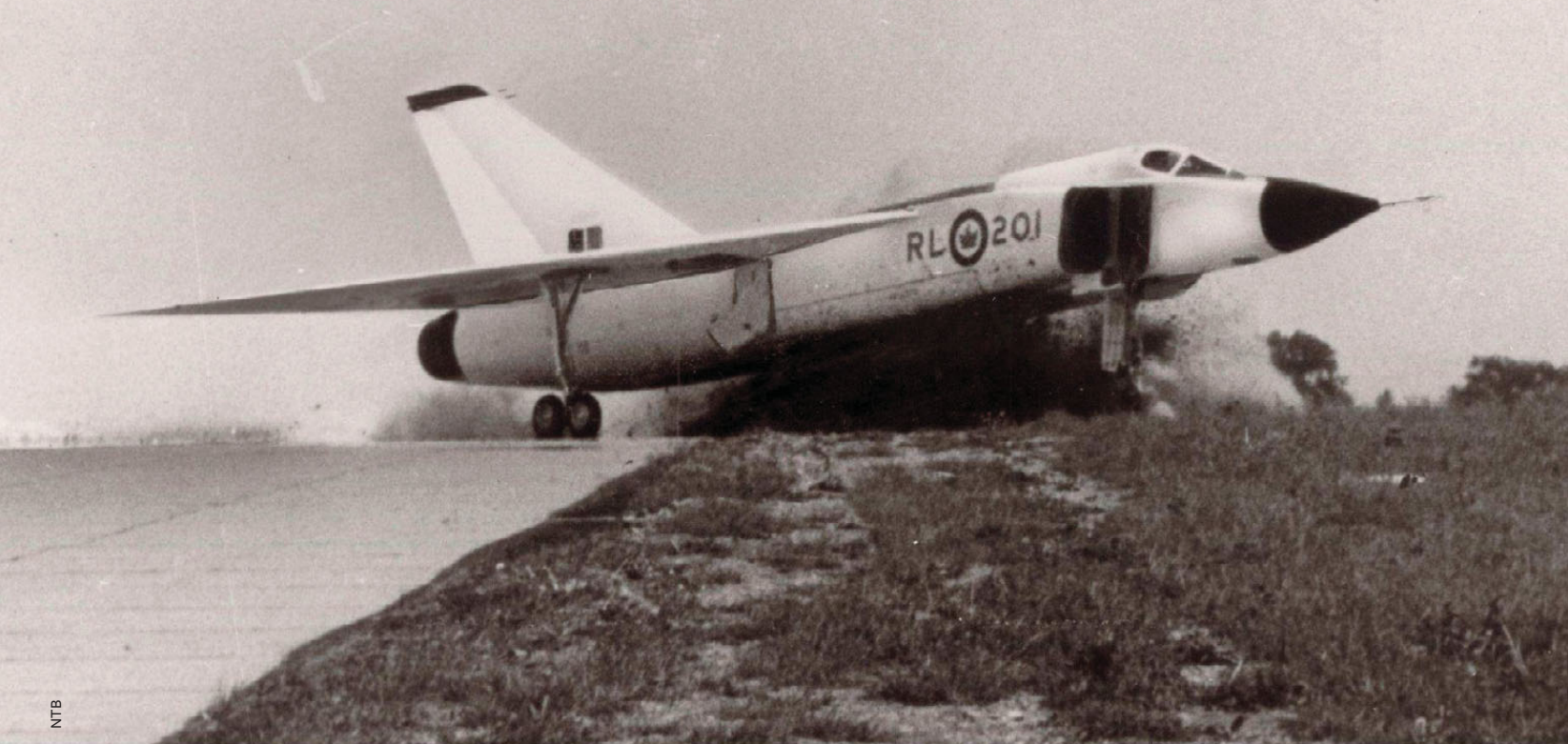
I årevis verserte rykter om at ett eksemplar av Arrow hadde blitt smuglet i sikkerhet for ettertiden. En rapport skal ifølge BBC gå ut på at et vitne hadde observert et hvitt, deltavinget fly uten kjennetegn på en base i Sør-England på 1960-tallet. Kan det ha vært en overlevende Arrow?

Det som er sikkert, er at en

« Noen ganger er «best» det godes fiende.

LANDINGSHAVARI:

Understellet var høyt og spinkelt for å få plass i vingene. Ved en anledning vred understellsleggen seg under landing og sendte flyet ut i åkeren, men uten alvorlige konsekvenser.

NTB

neseseksjon ble gjemt og bevart. Den er nå utstilt på museum.

Den tekniske tegneren Ken Barnes var neppe den eneste som smuglet med seg en bit av flyet eller et verdifullt dokument på Black Friday. Ifølge BBC tok han med seg en blåkopi hjem og gjemte den i kjelleren istedenfor å ødelegge dokumentene. Senere fikk han jobb i NASA og dokumentene ble først funnet av nevøen mange år etter hans død.

Dokumentfunnet skapte overskrifter over hele Canada hvor kanselleringen av prosjektet som skulle gjøre landet til en stormakt blant jagerflyprodusentene fortsatt for enkelte er et nasjonalt traume. □

SVENSK SUKSESS:

Svenskene siktet litt lavere og kom vel i mål med sin J35 Draken. Det og de påfølgende jagerflyene ble varige suksesser.

KATSUHIKO TOKUNAGA

Veldig feil navn

– I går kveld nektet kona å snakke til meg i fem samfulle timer.
 – Hvorfor det?
 – Det hele begynte vel da hun spurte om jeg ikke kunne gå ned på butikken og kjøpe en sånn brusflaske med navnet hennes på.
 – Ja?
 – Og jeg kom hjem med en Monster ...

Sikker sex

– Det sies at kondomer er lik sikker sex.
 – Men du mener at det ikke stemmer?
 – Ja, for jeg har hatt en på i minst ti dager, og det har ikke blitt noe på meg ennå!

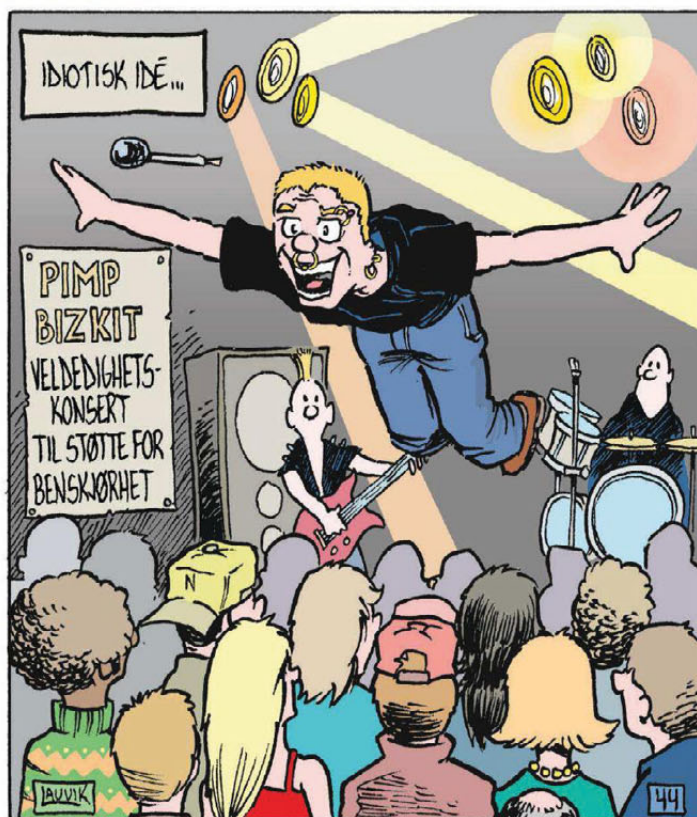
På apoteket

– Jeg skal ha en tube med glidekrem.
 – Nå var du heldig, jeg har akkurat én igjen.
 – Åh, takk, nå reddet du ræva mi!

Realist

– Dette med forhold er ikke noe for meg.
 – Hvorfor ikke?
 – Fordi jeg fint klarer å skuffe meg selv helt uten andres hjelp!

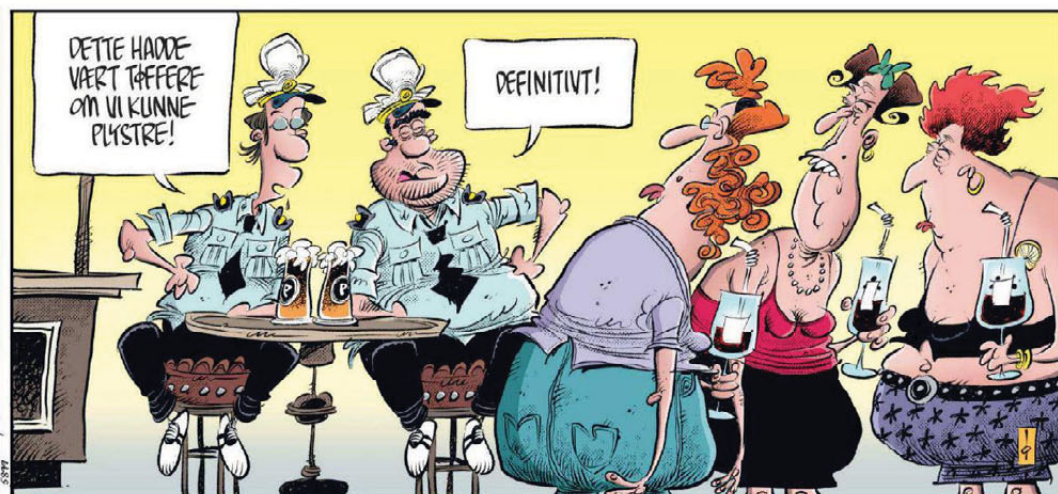
OPPGULP

PANOLIS

PANOLIS

Werners e-handel var ingen suksess

Falkeblikk

– Gulrøtter, sa alkoholikeren til bartenderen, – var noe min mor alltid anbefalte meg å innta for å få bedre syn. Men jeg mener øl må være mye bedre.

– Hvorfor det? spurte bartenderen.

– Fordi øl gjør at du ser dobbelt!

Strategisk plassering

– Jeg har funnet en perfekt måte å få både kona og meg ned i vekt på.

– Hva går den ut på?

– Jeg har montert en badevekt på gulvet akkurat der du må stå når du åpner kjøleskapet!

Elsk din neste

– Når det gjelder religion, så tror jeg at jeg holder en knapp på hinduismen.

– Hinduismen? Hva har satt deg på den tanken?

– Jo, både Bibelen og Koranen forteller oss mennesker at vi skal elske hverandre, men bare Kama Sutra går i detaljer!

Risikabelt inngrep

Kirurgen gikk igjennom notatene sine og sa til pasienten: – Denne operasjonen er ikke risikofri. Du vil garantert få igjen synet, men det er en sjanse for at du kan miste potensen.

– Hvordan det? spurte pasienten.

– Vel, din kone er jo ikke akkurat noen fruktkurv!

Lett å ta feil

– Vet du hva som er fryktelig irriterende?

– Nei?

– Det er når jeg skal kjøpe juice uten fruktkjøtt, men ved en feiltakelse kommer hjem med to poser chips!

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagåsen

Bortkastet

– Her er et godt råd: Bruk aldri hodetelefoner når du støvsuger!

– Hvorfor ikke?
– Vel, i går hadde jeg støvsugd hele huset før jeg innså at kontakten ikke sto i ...

Helgejobbing

Sjefen: – Kan du jobbe i helga?

Den ansatte: – Ja, men det kan være jeg kommer litt seint, siden kollektivtransporten er treig i helga.

Sjefen: – Når vil du være her, da?

Den ansatte: – Mandag.

Intuitiv forståelse

– Vet du hva det betyr om en unge sier: «Pappa, kan jeg få snakke med mamma?»

– Nei?

– Det er barneversjonen av: «Kan jeg få snakke med sjefen din?»

Aller dyreste turen

– Jeg synes det er litt kvalmt når alle er tilbake på jobben etter sommeren og skryter av hvor de har vært på ferie.

– Helt enig! Selv liker jeg ikke å skryte av dyre reiser, men når vi er inne på temaet, så har jeg nettopp vært en tur nede på matvarebutikken ...

Politisk tankekors

– Nå er det snart valg. Har du gjort deg opp noen mening om hva du skal stemme?

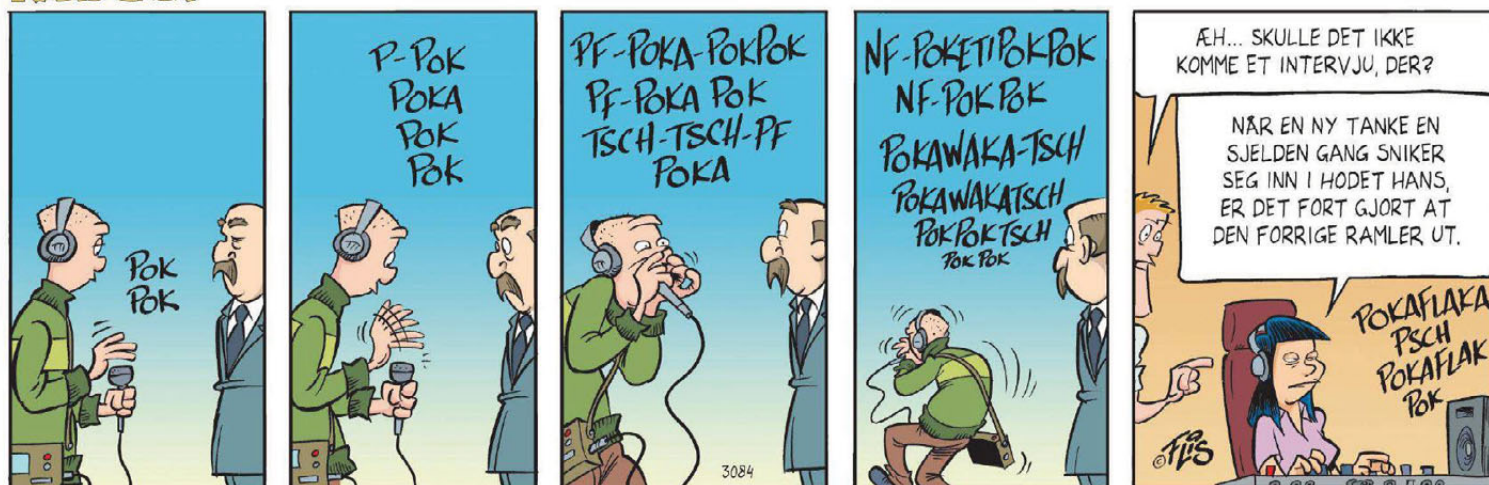
– Ikke egentlig, men jeg skjønner i hvert fall at det er like mange arbeidere i Arbeiderpartiet, som det er italienere i italiensk salat!

RuleTid

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Paradoksalt

- Damer er pussige vesener.
- Hva tenker du på?
- Jeg tenker på at 80% av skilte damer er elskerinnene til gifte menn. Men hvorfor skilte de seg? Fordi ektemennene var utro!

Du er viktig

- Jeg føler det ofte som om jeg aldri kan få utrettet noe særlig.
- Når du har en sånn følelse av ubetydelighet, så husk at én eneste Snickers rygget ut av nettopp din kropp, kan få stengt et helt badeland!

Magisk spørsmål

- Skal vi ha ligge sammen?
- Du kan ikke bare buse på med et sånt spørsmål! Sex skal jo inneholde litt magi.
- Abrakadabra! Skal vi ligge sammen?

Rungende taushet

Atle flyttet hjemmefra for å begynne studenttilværelsen i en annen by.

De første dagene var han travelt opptatt med å møblere hybelen, og et skrivebord sto høyt på ønskelisten.

Da han endelig fant et i en bruktbutikk, kjøpte det og fikk slept det hjem, tok han et bilde og sendte til sin mor.

Stor var forbauselsen da han aldri mottok noe svar. Noe som kanskje var litt lettere å forstå da han sjekket og fant ut at kun teksten hadde gått av gårde.

Der sto det: «Har endelig fått pult!»

Ukens engelske

When Googling, very few letters are as important as the «R» in Gary Oldman.

ROVMORD: Annie Bergliot Olsvik (83) viet sitt liv til Frelsesarmeens arbeid. Hun endte som offer for en rovmorder i sitt eget hjem. Her fra hun ble tildelt Eldrerådets pris i 1999 fra Harry Strømø og Edith Valen.

Tekst: **Christian Klaffmo**

Annie (83) hadde lagt seg for kvelden. Kanskje hørte hun lyden av at glasset i veranda-døren ble knust i etasjen under. Og lyden av fottrinnene fra gjerningsmennene der de tok seg opp til soverommet hennes.

Ingen kan vite sikkert. Men vergeskader indikerte at frelsesarmésoldaten Annie Bergliot Olsvik hadde vært våken, eller våknet til, da gjerningsmennene tok seg inn på soverommet hennes. Med øks i hånd.

Observert

En nabokvinne som hørte Annies nyinstallerte innbruddsalarm gå av denne sene junikvelden, observerte to menn i hagen utenfor Annies hus. De to hadde med seg et balltre, en TV og en video- ▶

PRIVAT

LEVDE FOR ANDRE — BLE DREPT

Den som hadde drept den 83 år gamle bevegelseshemmede Frelsesarmé-soldaten i hennes eget barndomshjem, måtte være et udyr. En mann uten moral, mente den 35 år gamle mannen. Han visste åpenbart hva han snakket om.

spiller i hendene, noterte politiet fra vitneforklaringene.

Kvinnen slo alarm. Like før midnatt lørdag 14. juni 2003 fant en politipatrulje Annie i en blodpøl på soverommet. Nattkjolen hennes var opptrukket. Hodet dekket med en pute. Annie var blitt drept med 13 øksehugg.

– Jeg har tenkt mye på den redselen hun må ha følt på. Panikken. Stakkars menneske, sa Annies venninne i et senere intervju med Haugesunds Avis.

Stilte opp for alle

Annie Bergliot Olsvik (83) hadde vokst opp som ett av tre søsken i Haugevegen 90 i Haugesund – i huset der hun også skulle ende sine dager. Etter noen år i Nord-Norge under krigen, flyttet hun til Hønefoss der hun startet kafé og garnforretning. På 70-tallet flyttet hun tilbake til Haugesund og barndomshjemmet i Haugevegen 90.

Fra ung alder hadde Annie fulgt i foreldrenes fotspor som aktiv soldat i Frelsesarmeen. Annie stiftet aldri egen familie. Isteden viet hun sitt liv til å hjelpe andre, spesielt samfunnets svakeste; de som sto uten mat og husly, og som kunne oppsøke Frelsesarmeen for hjelp, varme og vennlige ord fra et medmenneske som brydde seg. Annie gledet de rundt seg med sin omsorg, sin musikalitet og sin kreativitet. Selv etter at hun ble dårlig til bens og måtte bruke rullator.

– Hun var et stå-på-menneske. Livlig, engasjert. Rett og slett et utrolig fint menneske, mintes Annies venninne.

Drapet på Annie opprørte ikke bare i Haugesund, men i hele Norge. Mange slet med å ta inn over seg at et menneske som bare ville andre godt, en som hadde viet sitt liv til å hjelpe sine medmennesker, kunne bli tatt av dage med slik brutalitet.

Flere politi-kontakter

Nabokvinnen som hadde varslet politiet, kunne fortelle at de to mennene som kom ut fra Annies hus, hadde pratet med hverandre på et språk hun ikke forsto.

En politibetjent stoppet natt til søndag 15. juni to menn fra Libya på en bensinstasjon i Haugesund. De to bodde i et boligkompleks

for asylsøkere i gangavstand fra Annies hus. Nabokvinnen ble hentet bort til bensinstasjonen. Da hun ikke dro kjensel på mennene, ble de dimittert.

Senere samme kveld kom de to mennene i trøbbel ute på byen. Den ene havnet i krangel med en lokal mann, den andre utviste ifølge vitner sjikanerende oppførsel

mot en kvinne på et utested. Politiet ble tilkalt, men de to ble nok en gang dimittert.

Søndag formiddag ble de to mennene stoppet av politiet for tredje gang, men også denne gang fikk de gå videre.

Rømte utenlands

To dager etter drapet, mandag 16.

juni 2003, tok en annen asylsøker kontakt med politiet: Drapsnatten hadde han påtruffet de to asylsøkerne fra Libya i en av asylboligene, kunne han fortelle etterforskerne. De to mennene hadde vasket en blodig bukse, byttet klær før de havnet i en opphetet krangel rundt verdisaker. Så opphetet var krangelen at den ene libyeren hadde trukket kniv mot den andre.

De to libyerne fremsto med ett som høyaktuelle for etterforskningen.

Men mennene kan ikke ha sett noen grunn til å vente på et fjerde møte med politiet; de hadde i mellomtiden forlatt asylboligene. Da mennene ikke var å oppdrive

« Den som drepte kvinnen, er et udyr. En mann uten moral.

JOSTEIN VIESTAD / SCANPIX

JOSTEIN VIESTAD / SCANPIX

PÅ SPORET: De to Libyske asylsøkerne bodde i et hus noen hundre meter fra barndomshjemmet til den drepte Annie Bergliot Olsvik. Politiet kom raskt på sporet av dem, men ikke raskt nok til å pågripe dem før de stakk av.

noe sted, ble de etterlyst internasjonalt.

– Drapshandlingen er så vanskelig å forstå at vi antar gjerningsmennene har lav terskel for å bruke vold, advarte politiadvokat Trond J. Bachmann ved daværende Haugaland og Sunnhordland politidistrikt til NTB.

Men ikke engang en uke skulle gå før flukten var over:

En nordmann på ferie i Stockholm så to menn han gjenkjente fra etterlysningen på norske net-taviser. 20 juni 2003 ble Sarahan Binjassem Najli (32) og Yusuf Imran Ishtan Imsheri (35) pågrepet av svensk politi og utlevert til Norge, siktet for drapet på Annie seks dager tidligere.

BARNDOMSHJEMMET: Annie Bergliot Olsviks hus lå langs en trafikkert vei. Naboer så to menn forlate huset etter at 83-åringen ble drept på en usedvanlig brutal måte.

– Udyr

Yusuf Imran Ishtan Imsheri tilsto raskt å ha vært med på å bryte seg inn hos Annie. Men noe drap hadde han absolutt ikke begått.

– Den som drepte kvinnen, er et udyr. En mann uten moral, mente han.

Funn av hans fingeravtrykk på Annies soverom, kunne han ikke forklare.

Sarahan Binjassem Najli blånetet først for enhver innblanding. Men den tekniske etterforskning-

JOSTEIN VIESTAD / SCANPIX

TRE KONTAKTER: Tre ganger var politiet i kontakt med de to Libyske asylsøkerne drapsnatten – uten å vite at asylsøkerne hadde ranet og drept den 83 år gamle kvinnen. Drapshandlingen er så vanskelig å forstå at vi antar gjerningsmennene har lav terskel for å bruke vold, advarte politiadvokat Trond J. Bachmann (t.h.), her sammen med etterforskningsleder Harald Berge.

gen avdekket at også han hadde vært i Annies hus: Da bloddråper på Sarahan Binjassem Najlis sko viste seg å stamme fra Annie, gjorde Najli helomvending.

Ikke bare tilsto han nå innbrudd. Han tilsto også at han hadde drept Annie.

Drapskvelden hadde de to mennene drukket vodka i asylboligen. De bestemte seg for å gå ut på byen i Haugesund. På veien passerte de Annies hus 200 meter borti veien for boligen Haugaland mottakssenter hadde stilt til rådighet, og besluttet å gjøre

JOSTEIN VIESTAD / SCANPIX

INNHEMTET: Sarahan Bin Jassam Najli rakk å rømme til Sverige, men ble likevel pågrepet og utlevert til Norge. Her ankommer han Haugesund sammen med politiet.

ALF OVE HANSEN / SCANPIX

TILBAKE PÅ ÅSTEDET: Yusuf Imran Ishtaw Imsheri tilbake på åstedet for drapet på Annie Bergliot Olsvik. Han ble dømt for ran og senere utvist fra Norge.

innbrudd hos kvinnen som de visste bodde alene og var bevegelsseshemmet.

De to Libyerne brøt seg inn i en bod hos en av Annies naboer, der de stjal et brekkjern og to økser. Så tok de seg inn i Annies hus.

Etter å ha drept Annie, og tatt med seg noe elektronikk, noen smykker samt 1 000 kroner i kontanter, dro de innom asylboligen med utbyttet. Deretter dro de ut på byen i Haugesund. Øksen

brukt til å begå drapet, kastet de to mennene fra seg i sjøen der den senere ble funnet av politiet.

Nektet, tilsto og nektet

Før rettssaken i 2004 trakk Sarahan Binjassem Najli tilbake drapstiltåelsen. Han hadde kun tilstått drapet fordi han trodde tiltåelsen ville gi ham oppholdstillatelse, hevdet han.

Han oppga derimot at han var drapsdømt i hjemlandet.

Dommen brukte han som

argument for at han burde få opphold i Norge, ettersom han risikerte dødsstraff i Libya.

Han ble ikke trodd. Våren 2004 ble han i Haugesund tingrett dømt til 16 års fengsel for drapet på Annie.

– Det var de tekniske bevisene som beseglet saken, erindret daværende politioverbetjent ved Haugesund politistasjon Lars Ivar Grunnaleite til Vi Menn i 2009.

Yusuf Imran Ishtan Imsheri ble trodd på at han ikke var med på selve drapshandlingen, og dømt til 9 års fengsel. Sarahan Binjassem Najlis straff ble senere skjer-

pet til 18 år i Gulatings lagmannsrett, en straffeutmåling som ble opprettholdt av Høyesterett. Høyesterett reduserte samtidig Yusuf Imran Ishtan Imsheris straff til fem år i fengsel.

Skulle vært sjekket

Annie Bergliot Olsviks bror Einar Johan Nilsen reagerte naturlig nok sterkt på sin søsters brutale skjebne, men også over norske myndigheter. Han mente at politikerne hadde indirekte skyld i at hans søster ble drept i deres felles barndomshjem, skrev Hauge-sunds Avis.

« ... regler og rutiner for asylsøkere i Norge er altfor naive.

ALF OVE HANSEN / SCANPIX

SKUTT I TJENESTE

Oberst i Frelsesarmeen Bo Brekke (52) ble drept i tjeneste.

52-åringen ble 27. september 2007 funnet skutt og drept utenfor et smug ved Frelsesarmeens lokaler i Lahore i Pakistan.

I tiden før drapet skal Bo Brekke, leder for Frelsesarmeens arbeid i Pakistan, ha etterforsket angivelige underlag begått av en nestleder. Nestlederen, to medsammen-svorne samt to påståtte leiemordere, ble stilt for retten for drapet i 2010.

Alle fem ble frifunnet.

ALF OVE HANSEN / SCANPIX

ANGREP MYNDIGHETENE: Politikerne er indirekte medansvarlig for drapet på søsteren, mente Einar Johan Nilsen etter rettsaken mot Annie Bergliot Olsviks drapsmann.

– Politikerne må ta seg sammen og myndighetene må våkne. De tror dette skal ordne seg selv, men de tar feil, sa Einar Johan Nilsen til lokalavisen.

Året etter kunne VG avsløre at

de to Libyerne skal ha oppgitt til norske myndigheter at de hadde militær bakgrunn fra Libya. På dette tidspunkt ble alle asylsøkere fra Libya, det nordafrikanske landet som fortsatt var under

DØMT: Yusuf Imran Ishtan Imsheri (foran til høyre) ble dømt til fem års fengsel for grovt ran, mens Yusuf Imran Ishtaw Imsheri ble dømt til 18 års fengsel for drapet på frelsesarmesoldaten Annie Bergliot Olsvik.

styre av diktatoren Muammar Gaddafi, rutinemessig sjekket av Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Avtalen mellom PST og Utlendingsdirektoratet (UDI) var at PST skulle få oversendt kopi av asylsakene i forkant av UDIs behandling av asylsakene. Men da Annie Bergliot Olsvik ble drept, hadde PST ennå ikke mottatt asylsaken og personopplysningene til de to Libyske asylsøkerne, skrev VG.

Heller ikke Haugaland mottaks-senter fikk vite at de fikk asylsøkere som hadde begått drap tidligere, skrev VG.

– Gjeldende regler og rutiner for

ALF OVE HANSEN / SCANPIX

RÅTT PARTI: 83 år gamle, 1,54 meter høye bevegelseshemmede Annie Bergliot Olsvik hadde lite å stille opp med mot den tidligere drapstdømte Sarahan Bin Jassam Najli da han angrep henne i sengen med øks.

asylsøkere i Norge er altfor naive. Drømmen om et fargerikt, flerkulturelt samfunn kommer ikke til å bli oppfylt. Politikerne må ta tak i problemene som følger med asylproblematikken, sa Annies bror Einar Johan Nilsen til Haugesunds Avis før han gikk bort i 2020. □

Kilder: Vi Menn nr 51/52/2009, Aftenposten, nrk.no, Haugesunds Avis, Wikipedia, dawn.com, salvationarmy.org, Store norske leksikon, VG, frelsesarmeen.no

Cupra Tavascan VZ og Born VZ

TEST

Frir til entusi

Cupra utgjør det sportslige alibiet blant VW gruppens fire merker. Vi har kjørt de to modellene man satser på i Norge.

astene

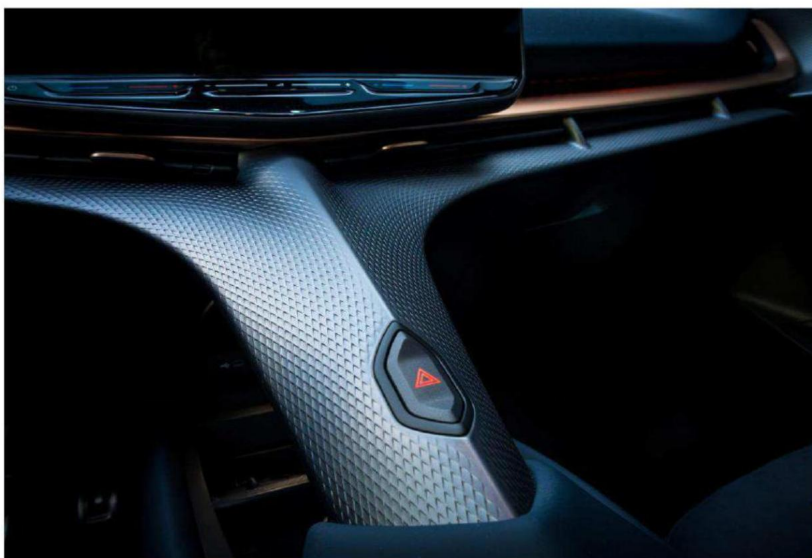

TERJE BJØRNSSEN

TAVASCAN VZ: Her er det takk og farvel til traust konsern-design. Cupra har fått sving på VW's ID.4-plattform.

DØR: Tavascan byr på virkningsfulle design-detalljer innvendig.

MIDTKONSOLL: Skjellaktig overflate kommer tydelig frem på stolpen mellom fører og passasjer.

Tekst og foto: **Terje Bjørnsen**

Det fjerde og minst kjente benet i VW-konsernets merkestrategi er spanske Seat. Etablert i 1950 og med et langvarig Fiat-samarbeid, ble selskapet kjøpt opp av Volkswagen på midten av 1980-tallet.

Jeg husker godt vi kjørte den første Seat Ibiza-modellen lansert i 1985, en spennende og sportslig kompaktbil. Designet av italienske Giugiaro, med motorer utviklet av Porsche, representerte den et friskt pust i en temmelig

uinspirert periode av bilhistorien.

Etter hvert gled Seat inn på geledet sammen med VW, Skoda og Audi, der modellene baserte seg på konsernets ulike plattformer, gjerne med et mer sportslig snitt.

Røtter i motorsport

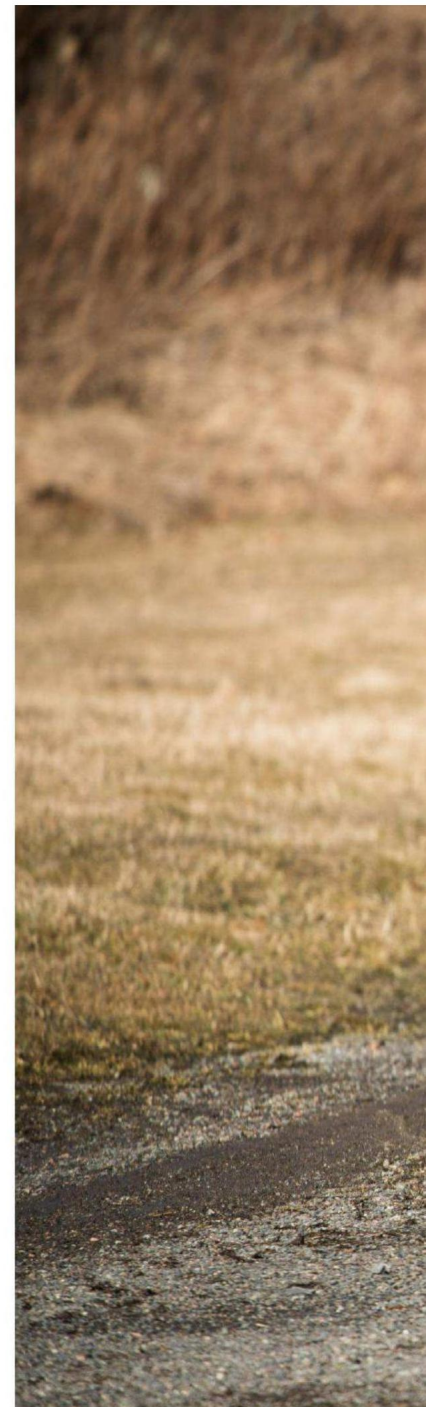
Cupra-navnet har røtter i Seats rike motorsporttradisjon, først brukt for å markere toppmodeller, fra 2018 etablert som eget merke. Her i Norge har Seat hatt ulik grad av suksess, hemmet av nordmenns merkelig angst for sydeuropeiske merker. Lenge

etter at eventuelle kvalitetsproblemer ble parkert på historiens skraphaug.

Nå tar VW-importør Møller sats igjen, denne gangen med Cupra som fanebærer og uten Seat-modeller i porteføljen. En nisjesatsing på biler med karakteristisk design og sportslige egenskaper høres fornuftig ut, all den tid mer breddeorienterte Seat-satsinger ikke har oppnådd de ønskede resultatene i Norge.

80-tallets GTI-biler

Cupra Born og Tavascan baserer seg på velkjent teknikk fra kon-

BORN VZ: Særegen farge og tøffere front skiller den GTI-aktige modellen fra ID.3-søsken.

sernflåten, henholdsvis avleggere av VW ID.3 og ID.4-plattformene. Jeg starter testen med Cupra Born VZ, en heftig motorisert toppmodell med 240 kW/326 hk og dreiemoment på 545 Nm.

Med bakhjulsdrift, mer kompakte mål enn SUV-modellene og en for elbiler moderat vekt på 1663 kg, er den noe av det nærmeste vi kommer 1980-tallets GTI-biler i dag. Profilen er umiskjennelig ID.3, men lykter og

DESIGNELEMENT:

Kobberfargen går igjen både innvendig og utvendig i de to Cupra-modellene. Her på Tavascan-felgen.

Ungdommelig publikum

Alexander Hjermand er kommunikasjonssjef for Skoda og Cupra hos importør Harald A. Møller AS, og forteller at de to nye modellene retter seg mot yngre bilkøpere. Men legger til at vi ikke bare snakker om unge i år, men også i hjerte og hode. Alder er som kjent bare et tall.

– Design og sportslige egenskaper er to av hovedpilarene til Cupra, men det er også et digitalt bilmerke. I stedet for tradisjonelle forhandlere går mye av kommunikasjonen til kundene via nett. Du kan velge om bilen skal leveres hjem til deg, eller om du vil hente den i vårt showroom i Oslo, forklarer Hjermand.

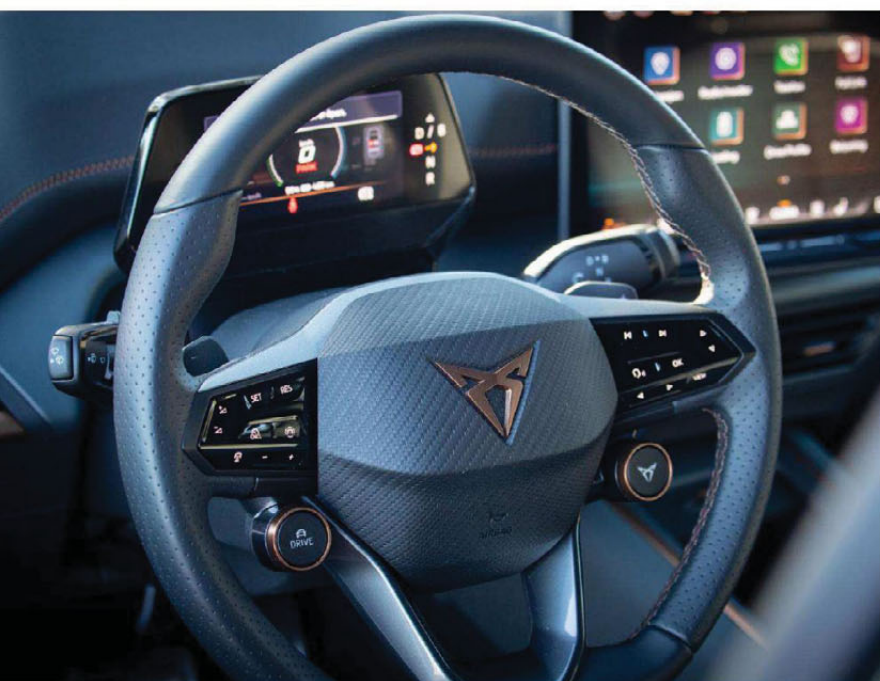
– Som Cupra-eier nyter du godt av et landsdekkende servicenett. Merket er en del av Harald A. Møller AS, og tilbyr 21 servicepunkter i Norge, avslutter Hjermand.

detaljer gir Born VZ et hissigere utseende. Fargen Dark Forest Green er unik for bilen og setter prikken over i-en.

Med vinterdekk og kjølig, våt asfalt er det imponerende at bilen klarer 0-100 km/t på 5,6 sekunder, det samme som spesifikasjonene tilsier. I elbil-sammenheng er ikke det skjellsettende, men totalopplevelsen er likevel inspirerende. På svingete veier er balansen nydelig, og bakhjulsdriften gjør at hekket stepper ut et lite hakk og peker nesa inn i svingbuen. Det er slikt entusias-tene liker.

RIKTIG FØLELSE: Råtøffe sportsseter i Born VZ sender ikke bare riktige signaler, de gir svært god langturskomfort.

TETT PÅ: Utformingen av ratt og instrumenter gjør at du får en førerorientert følelse bak rattet på Born VZ. 326 hk på bakhjulene hjelper også.

KONSERNBIL: Cupra Born (bildet) og Tavascan baserer seg på velkjent teknikk fra konsernflåten, henholdsvis avleggere av VW ID.3 og ID.4-plattformene

TEKNISKE DATA

Bilmerke	Cupra	Cupra
Modell	Tavascan VZ	Born VZ
Motor:	2xEL	EL
Effekt, kW/hk:	250/340	240/326
Dreiemoment, Nm:	545	545
Egenvekt, m/fører, kg:	2273	1963
Tilhengervekt, kg:	1200	0
Lengde/bredde/høyde, cm:	464/186/160	432/181/154
Akselavstand, cm:	277	277
Bagasjerom, liter:	540-1267	385-1267
Standard dekkdimensjon:	F: 235/50-20 B: 255/45-20	235/40-20
Batterikapasitet, kWh:	77	79
Rekkevidde, WLTP km:	519	588
Forbruk, WLTP, kWh/mil:	1,66	1,5
0-100 km/t, fabrikk, sek.:	5,6	5,6
Toppfart, km/t:	180	180
Pris fra, kr:	492 000	449 000
Pris testbil fra, kr:	540 000	493 000

TESTDATA

Bilmerke	Cupra	Cupra
Modell	Tavascan VZ	Born VZ
0-100 km/t, sek.:	5,4	5,6*
60-100 km/t:	2,7	2,6
80-120 km/t:	3,4	3,2
Støy 100 km/t, dBA:	67,5	68,0*
Misvisning 100 km/t	97	97
Testforbruk, kWh/mil:	1,78	1,72
Rekkevidde i test, km:	425	450

*Med vinterdekk

Dommen

Undertegnede er flasket opp på alt fra Fiat 124 Sport Coupé til diverse Alfa Romeo-modeller fra 1980- til 2000-tallet, så jeg er helt ubekymret når det gjelder å velge et sydeuropeisk merke. Særlig når Tavascan produseres i Kina, et land nordmenn gjerne kjøper biler fra. Heller ikke den tyskproduserte Born burde få frem gamle «leiebil på Mallorca»-vibrasjoner. Utallige ganger har jeg – både når det gjelder Seat og Alfa Romeo – skrevet at «nå løser det». Kanskje dette er anledningen?

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

Overraskende egenskaper

Du kan stille inn de adaptive støtdemperne over et bredt register, og gir deg alt fra banestivt oppsett til flygende teppe. Mitt favorittoppsett på langtur endte mellom Comfort og Performance; da er bilen fast nok til inspirert svingkjøring og tar unna brå ujevnheter uten at du blir kastet hit og dit.

En av de mer overraskende kvalitetene Born VZ kan by på er fine langtursegenskaper, der svært gode sports seter, solid rekkevidde og kjapp hurtiglading spiller inn. Med temperatur på 0-5 grader er 1,7 kWh/mil, 450 km rekkevidde og 10-80 prosent på 27 minutter (snitt på 125 kW) gode resultater.

Designet overbeviser

Noen uker senere, med sommerdekk og varmere forhold er det tid for Cupra Tavascan. Modellen er den med god margin lekreste i den store flokken av ID.4-derivater, Fords inkludert. Et elegant, fint avrundet og skulpturert design, en slags SUV-versjon av fem-dørs coupé.

I forhold til Born VZ skiller Tavascan VZ seg mer fra søskenflokken rent utseendemessig, mens drivlinjen er mer utbredt i familien. To motorer med til sammen 250 kW/340 hk sørger for 4WD, og finnes alt fra Skoda Elroq til ID.Buzz.

Ikke noe i veien med det, effekten gir den snaut 2,3 tonn tunge Tavascan gode, om ikke rakettak-

tige ytelser. Samme demperoppsett som Born, men bilen kjører selvfølgelig mer SUV-aktig: Ikke like ivrig, men svært kompetent under ulike kjøreforhold.

Kanskje ikke for alle

Følelsen bak rattet er behagelig, du sitter fint i moderat utformede sports seter og støynivået er godt under snittet for bilklassen. Innvendig har Cupra-designerne fått lov til å leke seg. Her er det organiske buer i dører og midtkonsoll, skjellaktig overflate og gjennomført fargebruk der kobberlignende linjer uthever de kreative formene.

Kanskje ikke for alle, men med så mange ordinære interiører i modellutvalget er det fint at

ANNERLEDES: Tavascan VZ skiller seg ut med markerte former i karosseriplater, tydelige baklys og kraftig diffusor.

Cupra får skille seg ut. Heldigvis går ikke design utover funksjon, våre interiørmålinger viser bare marginale forskjeller til VW ID.4 GTX.

De rene elbilegenskapene følger selvsagt søskenflokken tett. Forbruk på 1,8 kWh/mil og rekkevidde på 425 km er ikke spesielt oppsiktsvekkende, og 77 kW-batteriet er ikke like raskt på hurtiglading som 79 kW-versjonen i Born. Regn med rundt en halvtime fra 10-80 prosent.

180

Ant. netter
med nordlys
på Island

Når reisen er målet

Skal man langt, kan det være et poeng å lete etter en reise uten for lang mellomlanding. Eller skal man tenke omvendt?

DET ER IKKE bare Norge som opplever økt interesse i disse tider med coolcation og flukt fra søreuropeiske skogbranner og hetebølger. Island har et klima som frister, i tillegg til en rekke spektakulære severdigheter og rå natur. Og kanskje best av alt: de har et svært gunstig konsept som gir deg muligheten til å slå sammen to ferier i én.

Med Icelandairs stopover-tilbud kan du legge inn opptil syv dager på sagaøya uten å betale ekstra for flyreisen. Det gir deg en ekstra ferie midt mellom Europa og Nord-Amerika – med vulkaner, varme kilder og vikinglandskap på kjøpet.

– Den islandske sommeren og høsten byr på frisk luft, unike naturopplevelser og lett tilgjengelige eventyr, sier Bjørn Tore Larsen, salgssjef i Icelandair.

Temperaturen på Island gjør øya ideell for aktive reisende som vil oppleve natur uten å svette i hjel. Når varmen kveler kontinentet, lokker Island med klare elver, åpne vidder og termiske bad. Og selv om sommeren er høysesong, peker Icelandair på høsten som en skjult perle. Færre turister og mulighet for nordlys er noe de trekker fram.

I september kan du også bli med på Réttir – den årlige, storstilte saueinnsamlingen hvor bønder og frivillige henter ned 800 000 sauer fra fjellene (bildet til venstre).

Det hele avsluttes med bygdefest, musikk og lokal mat.

ICELAND AIR

Ting å gjøre

1. Blå lagune eller Sky Lagoon.

Islands geotermiske spa er obligatorisk. Her får du varme, mineralrike vann og lava-stein som kulisser, perfekt etter en lang flytur.

2. Skógafoss. Islands mest ikoniske foss, med 60 meters fall. Du kan gå helt inn til fossen, eller klatre opp 500 trinn for en spektakulær utsikt.

3. Den gylne sirkel. En rundtur som tar deg til geysiren Strokkur, nasjonalparken Þingvellir og flere brusende fossefall.

4. Hallgrímskirkja. Rager over hovedstaden, og du kan ta heisen opp og få panorama over fargerike hus og fjellene rundt.

ISLANDSK PAUSE: Et bad i en varm kilde er perfekt etter en lang tur, og som oppladning til den neste.

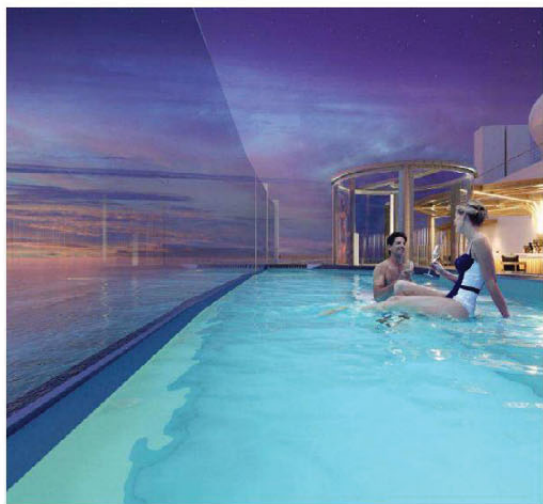

ICELAND AIR

Ingen barn å se

Du trenger ikke hate barn for å sette pris på såkalt BFL – barnefri lykke. Det holder å være bare litt lei av å ha dem omkring deg. Både egne barn, og ikke minst andres småtroll, spesielt når du skal ha ferie og koble av skikkelig. Dette har mange reiseoperatører etter hvert tatt hensyn til. Denne gang er det Norwegian Cruise Line som tilbyr «adults only»-soner, egne områder på skipene der 18-årsgrense og fred er inkludert i prisen. Vibe Beach Club er deres premiumtilbud for voksne, et soldekk med bar, boblebad, lounge-møbler og null barneaktiviteter. Kun panorama, cocktailglass og lavmælt musikk.

– Vi ser at flere ønsker en ferie uten å bli forstyrret, sier Kevin Bubolz i NCL. – Derfor har vi gjort voksne soner til en viktig del av cruisetilbudet.

NORWEGIAN CRUISE LINE

MARRY PINTB

Jordan vet hvordan

Mens nabolandene preges av uro og konflikt, har Jordan klart det nesten umulige: Å være en fredelig oase midt i Midtøsten. Her får du både ørkeneventyr og oldtidshistorie, uten å måtte sjekke nyhetene før du bestiller billett.

Du kan starte dagen med å flyte vektløs i Dødehavet eller utforske steinformasjoner i Wadi Rum, og avslutte med lammelår og mynte-te i en beduinleir. Amman er en moderne storby med gamle souker og hippe kaféer. Petra (bildet) er et naturlig høydepunkt, en gammel klippeby med imponerende steinarbeid og mye historie. Ved Rødehavet frister snorkling og utsikt mot Sinai.

Kortreist lykke

Mange kan få et feil bilde av Oslomarka, særlig hvis det kun er basert på en søndagstur til folksomme Sognsvann. Men marka er 1700 km² stor – større enn både Jotunheimen og Børgefjell, og byr på enorme turmuligheter i alle retninger.

Kollektivtransport og skogsbilveier gjør det enkelt å komme inn, og nettverket av stier, veier og vann gjør at du kan gå, sykle eller padle i mange mil. Mange velger en dagstur, men det er fullt mulig å være ute i ukevis.

En klassiker er Nordmarka på langs, fra Tverrsjøen til Maridalen, via Katnosa og Kikut. Du kan gå eller padle, og det finnes både hytter og teltplasser underveis. Turen tar tre dager til fots eller kano, med teltplasser og hytter underveis. En annen variant er Østmarka på tvers, gjennom et av de mest urørte skogsområdene i nærheten av byen.

MARIUS NERGÅRD PETTERSEN

Fortsatt en vinner

Den er en av Hellas' mest populære ferieøyer. «Alle» vil hit. Men er den lille øya med 15 000 fastboende rett og slett blitt overbelastet av all turismen? Er den egentlig litt oppskrytt? Vi Menn sjekket.

POSTKORT-FAKTOR: Santorini er blitt verdenskjent for sine kuppelformede, blå-hvite bygg samt en uslåelige utsikt.

Tekst og foto: **Christian Klaffmo**

Når du står ovenfor de hvite husene med sine blå kupler, med lagunen 300 meter nedenfor med sine prangende cruiseskip og mektige vulkanøyer, er det lett å bli andektig.

Det er på samme tid enkelt å forstå hvorfor Santorini er blitt så populær.

Men Santorini har flere ting å

by på enn sine verdensberømte utsikt. Her er noen av dem.

Utsikten fra Oia

Få andre steder på øya er utsikten mer storslått enn fra Oia, byen som ligger lengst nord på kalderaen, de 300 meter høye klippene som strekker seg langs store deler av øyas vestkyst. Flesteparten av postkortbildene du har sett fra Santorini, er tatt her. Byen i seg selv er også sjarmerende, med sine trange smug, hellelagte gater,

og de hvite husene med blå kupler som er så karakteristiske for Santorini. Vi spiste lunsj på en av restaurantene med fantastisk utsikt over lagunen. En opplevelse, selv om prisene er i Aker Brygge-klassen. 120 kroner for en halvliter øl er ikke uvanlig.

Hovedstaden

Fira er hovedstaden på Santorini. En kabelbanen forbinder byen med den gamle havnen. Smugene er enda trangere enn i Oia. Stopp

for lunsj på en av de hyggelige restaurantene, eller gå på shopping i de mange koselige butikene som selger alt fra klær til smykker, artefakter og suvenirer. Vær forberedt på at det kan være rimelig trangt om plassen.

Den 10 kilometer lange fotturen fra Fira til Oia regnes for øvrig som et «must» for de turglade. Turen går langs kanten av kalderaen, med fantastisk utsikt som ledsager. Det anbefales å begynne tidlig på morgenen for å

Visste du at...
 ... Øya er bare 76 kvadratkilometer, men har mer enn tre millioner besøkende årlig?

RØD SAND: Red Sand Beach er ett av bevisene for at Santorini er mer enn bare spektakulær utsikt. Den vulkanske sandstranden er en populær attraksjon.

unngå den mest intense varmen. Husk vann. På veien går du blant annet gjennom byen Imerovigli, som er minst like sjarmerende som sin mer kjente nabo Oia.

Leie bil

Taxi er dyrt på Santorini, og å ta seg rundt med buss kan ta noe tid, da bussnettverket er sentrert rundt hovedstaden Fira. Øya er såpass liten at å kjøre fra den ene til den andre siden ikke tar mer enn 45 minutter. Et greit alternativ er leiebil, noe vi valgte til en overkommelig pris via et lokalt selskap. 1500 kroner for en Citroen C1 for en hel uke, lar seg høre.

Men vær aktsom i trafikken - stoppskilt respekteres gjerne ikke. Og at en gate er enveiskjørt, typisk i turistsesongen, er ikke nødvendigvis noe Google Maps har fått med seg. Enkelte av de lokale (samt enkelte turister) ser dessuten ingen grunn til å overholde fartsgrensene som er på maks 50 km/t, flere steder vesentlig lavere.

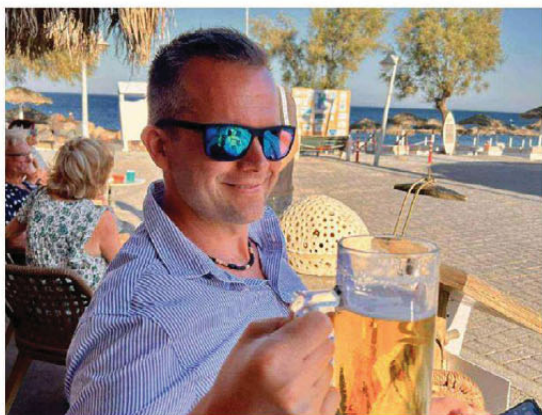
Det fikk vi erfare da vi kom rundt en krapp sving og fikk en lokal helt imot oss. Tross at han hadde hindringen på sin side, en parkert bil, mente han tydeligvis at det var vi som skulle vike, og ga full gass. Undertegnede fikk i siste liten kastet leiebilen inn på en liten sidevei - der en stein ventet. Utbedring av den heldigvis

relativt beskjedne skaden måtte dekkes av leietakeren, altså meg. Med andre ord: husk forsikring på leiebilen!

Akrotiri og den røde stranden

Sørvest på Santorini ligger byen Akrotiri. Her er tempoet roligere og du får følelsen av hvordan lokalbefolkningen lever, ispedd en god dose turister så klart. Nede ved sjøen kan du besøke Akrotiri Museum, en besnærende reise gjennom den antikke byen Akrotiri via arkeologiske utgravninger. Byen ble som mesteparten av den opprinnelige øya begravd eller ødelagt av et stort vulkanutbrudd rundt år 1600 f. Kr, ofte sett på som begynnelsen på slutten for den minoiske kulturen.

Hvorfor ikke avslutte dagen med et bad på Red Beach? En spassertur gjennom et vulkansk

VIKTIG MED PAUSER: Artikkelforfatteren hadde gått langt, ja minst 200 meter fra hotellet, da et velsignet vannhull dukket opp.

TUUL & BRUNO MORANDI/GETTY IMAGES

Info om stedet

Vulkanøy og sørligste øy i øygruppen Kykladene. Hovedøya Thira (Santorini) er del av et veldig krater og danner en åpen lagune. Rundt lagunen er det 300 meter høye klipper som stuper ned i havet, kalderaen. Lengde 16 kilometer. Areal 76 kvadratkilometer – noe større enn Manhattan.

SJARMERENDE PERLE: Fjellandsbyen Pyrgos var et gledelig bekjentskap. Artikkel-forfatteren måtte stille opp for fotografen.

klippelandskap (husk gode sko), tar deg frem til den vulkanske sandstranden Red Beach. Klippeveggen bak stranden er også rød. På stranden finnes både solsen-ger og en kafé.

Utforsk de andre øyene

En båttur til de andre øyene som utgjør Santorini, er verdt å få med seg. Første stopp er vulkanøya

Nea Kameni. Å gå på den vulkanske jorden opp til krateret av den aktive vulkanen, er fascinerende. Båten tar deg så videre til den andre vulkanøya, Palea Kameni. Et bad i det grønne vannet ved de varme kildene anbefales.

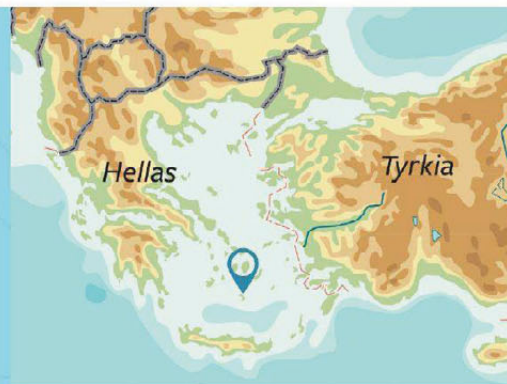
Thirasia er siste stoppunkt på turen. Øya har cirka 250 fastboende i landsbyen Manolas, som med sine slyngete trapper og tra-

KLASSISK SANTORINI: Innbydende gatehjørner og hvit-blå hus er noe av det som kjennetegner Santorini. Her fra landsbyperlen Pyrgos.

Oi, JA: Oia er motiv for de fleste postkort-bildene fra Santorini. Når man står her, skjønner man hvorfor. Da får man heller akseptere tilnærmet Aker Brygge-priser for en halvliter, og en club sandwich selv den minst kokkekyndige ville greide å lage bedre.

SJARM: Hovedstaden Fira har nesten like bra utsikt som Oia, og i tillegg noen ytterst sjarmerende trange smug og gater. Men mange har tenkt akkurat det samme som deg: her kan det bli trangt om saligheten.

GEOATLAS

CHRISTIAN KLAFIMO

Slik kommer du hit

De store turoperatørene har ukentlige charterflygninger i turistsesongen. Man kan også fly direkte med blant annet Norwegian. Flytid fra Oslo er cirka fire timer. Man kommer også til Santorini med innenriksfly fra Athen, og med båt fra Kreta og andre øyer.

Dette kan du oppleve

Hvorfor ikke kombinere stor-slått utsikt med arkitektur og historie? Ruinene av den antikke byen Ancient Thera ovenfor Kamari, troner ved kanten av det bratte, 360 meter høye fjellet Messavouno. Byen skal være navngitt etter den mytiske herskeren Theras. Men, den to kilometer lange kjøreturen opp den krappe serpentinvien er intet høydepunkt for dem med dårlig hjerte. I flere av hårnålssvingene er sikten lik null. Deler av veien er dessuten usikret. En viss lettelse kjentes da vi var trygt nede igjen.

Her kan du bo

Kamari er perfekt om du ønsker noe lavere priser og strandtilgang. Å ligge på stranden med en paraplydrink mens flyene går inn for landing over hodet på deg, har sin sjarm. Om du vil ha utsikten, er Oia og Fira opplagte valg.

Her kan du spise

Kamari, der vi bodde, har flere gode restauranter langs strandpromenaden og bakgatene. Santho Athiri bød på utsøkt moussaka og pasta. Amelia Tavern og The Boat House er andre fine valg. Oia og Fira har mange gode restauranter, men høyere prisnivå.

DAVID C. TOMLINSON/GETTY IMAGES

UTSIKT: Noen av hotellene har finere uteplasser enn andre. Bildet er fra Imerovigli.

hyggelig lunsj nede i sentrum av Pyrgos.

Og én ting slo oss; uansett hvor mange besøkende denne lille øya får (cirka 3,4 millioner i 2024, ifølge tall fra turistmyndighetene): De lokale er stort sett like vennlige, jordnære og joviale: Det være seg vår trivelige vert Maria på hotellet i Kamari, inneholder Kostas på den lokale restauran-

ten, eller Stelios hos leiebilselskapet Car4U: På Santorini føler man seg hjertelig velkommen. Og ja da, du får gjerne en ouzo på huset til slutt.

Kilder: Store norske leksikon, santorinidave.com, tovima.com, kamaritoursexcursions.gr, akrotiri-museum.com, visitgreece.gr, santorini.gr, apollo.no

Visste du at...

... Santorini har en aktiv vulkan – siste utbrudd i 1950?

disjonelle hus gir deg følelsen av å være tilbake til en svunnen tid. En lunsj på en av øyas få, men koselige tavernaer er en fin avrundning før båten tar deg tilbake.

Ikke oppskrytt

Så, er Santorini verdt et besøk? Et ubetinget ja, syntes vi. Du gjøre unna de mest opplagte attraksjonene på kort tid, men her er også mye annet å oppleve. Som en tur til festningsbyen Pyrgos ganske midt på øya, ofte ansett som den beste bevarte middelalderbyen på øya. Du er i høyden, men uten kaldere utsikten byer som Oia kan skilte med. Derfor finner ikke like mange turister veien hit. Vi opplevde labyrintiske gater, et vakkert utsmykket kapell og det gamle slottet ovenfor. En fin opplevelse som ble avsluttet med en

Rent i senk av containerskip

Rune fra Røst var inne på fjerde året av en eventyrlig jordomseiling med den trygge og robuste seilbåten sin, «Underveis». En natt i Det indiske hav bråvåknet nordmannen da et 300 meter langt containerskip braste inn i baugen. Seilbåten begynte straks å ta inn vann – og det var hundre mil til land.

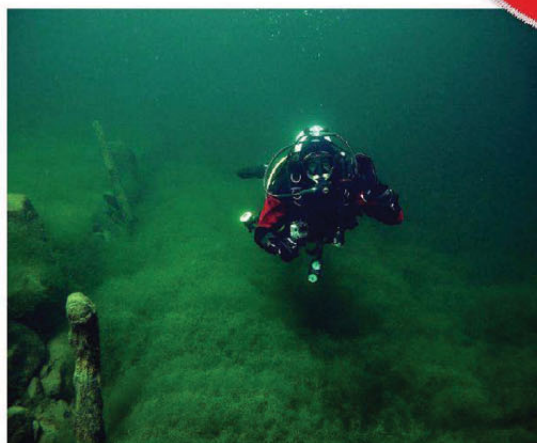

**Vi gir deg saker
du ikke finner andre
steder – hver uke**

Gjengen som ble voksne

Norge har ikke deltatt i et mesterskap siden 2000 – samme år som vår superstjerne Erling Braut Haaland ble født. På vei inn i skjenkehøsten forteller vi historien om hva som har skjedd i kulissene og hvorfor det endelig har løsnet for spillergruppen.

Dykkereventyr i fjellheimen

Det er én av Norges mest kuriøse turistattraksjoner: Et helt setertun – på bunnen av en innsjø. Et ras i 1908 førte til at Norangselva ble demmet opp, og siden har setermurene, den gamle seterveien, grinda og resten av tunet ligget under vann.

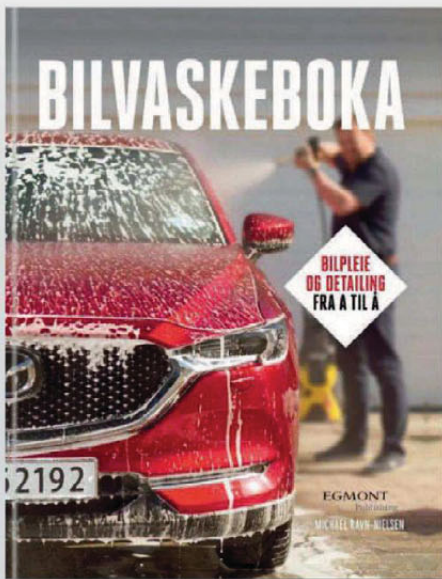
FASTE SIDER

*Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Yans 10 på topp
Kule sider
Ny viten
Bilsider
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix*

Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på

Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.

Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detaileren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

**Bestill ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:**

**Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099**

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven

Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet vil faktura for neste periode være kr 679 for halvår og kr 1179 for ett år

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

KAMPANJE!

Nå kan du spille dine gamle LP'er, CD'er og kassetter!

-35%

**SPAR
1503,-**

KJØP DEN ORIGINALE **V** VAGNER PREMIUM
Retro 7-i-1 STEREO MUSIKKSENTER
NOSTALGISK UTENPÅ - HIGH TECH INNI
DAB+ / FM RADIO + PLATESPILLER + KASSETTSPILLER + CD + USB + BLUETOOTH

VAGNER 940 PREMIUM
SORT

DAB+
Digital Audio Broadcasting

Bluetooth

VAGNER 940 PREMIUM
BRUN

VAGNER PREMIUM 940

- DAB+ AM/FM radio med vakker stereoklang
- Bluetooth for å spille av lydfiler fra smarttelefon og nettbrett
- Platespiller, hastigheter 33, 45, 78 (steinkaker) runder/min.
- Kassettpiller • CD-spiller for audio-CD og Mp3-CD
- USB-inngang for avspilling og lagring av musikk fra radio, plate, CD, kassett, mp3 og Bluetooth
- Integrerte stereohøytalere 2 x 10 watt RMS (2 x 80 watt PMPO)
- Equalizer med 5 forskjellige lydmuligheter
- Eksterne avspillingsenheter kan tilkobles
 - Tilkobling for eksterne høyttalere (forsterker påkrevd)
 - Hodetelefontilkobling • Fjernkontroll
 - Norsk bruksanvisning • Kabinett i solid eikefiner
 - Dimensjoner (b/d/h): 51 x 35 x 22 (51 åpen) cm

VÅR BESTSELGER!

VAGNER 940 PREMIUM:	4 195,-
EKSTRA STIFT:	99,-
	4 294,-
-35%	1 503,-
KAMPANJEPRIS:	2 790,-

Klarna.

Enkel bestilling - rask levering Telefon: 69 39 90 40 - www.postshop.no